

Vehnäterrierin rotukohtainen jalostuksen tavoiteohjelma 2017-2021

Päivitys 2016

Hyväksytty Kerry- ja vehnäterrierikerho ry: vuosikokouksessa 14.2.2016

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 13.12.2016 korjauksin ja täydennyksin kaudelle 2017-2021

Päivityksen voimaantuloaika 1.1.2017.

Muokattu 14.3.2017 SKL:n JTT:n kommenttien perusteella.

Hyväksytty Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n vuosikokouksessa 19.2.2011.

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt 2.5.2011 korjauksin ja kehitystoivein

Korjaukset tehty 1.12.2011

Jalostuksen tavoiteohjelman voimaantuloaika 1.1.2012.

Voimassa 31.12.2021 saakka.

Sisällys

1 YHTEENVETO	3
2 VEHNÄTERRIERIN TAUSTA	5
2.1 Historia	5
2.2. Vehnäterrieri maailmalla	5
2.3. Rodun saapuminen Suomeen	5
2.4 Rodun historia ja kehitys Suomessa	5
3 JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4 RODUN NYKYTILANNE	7
4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja	7
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	18
4.3 Terveys ja lisääntyminen	28
4.4 Ulkomuoto	37
5 YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN 2011 - 2015 TOTEUTUMISESTA	41
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	41
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	43
6 JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	45
6.1 Jalostuksen tavoitteet	45
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	46
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	50
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	51
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	52
7. LÄHTEET	53
8. LIITTEET	55
Liite 1. Kasvattajaa, koiran kauppaa, yms. koskevat määräykset ja ohjeet	55
Liite 2.	56
Jalostustoimikunnan ylläpitämät sairaus- ja kantajarekisterit FN/PNP, PLE/PLN, MOA	56
Liite 3. Vehnäterrierin munuaistutkimusohje	57
Liite 4. Vehnäterrierin munuaistutkimuslomake	58
SDMA ja NAG, virtsan PROT/KREA -suhde	58
Liite 5. Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n korvaamat geeniverinäytteet:	59
Liite 6. Yhteenveto jalostussuosituksista	60

1 YHTEENVETO

Vehnäterrieri on vanha irlantilainen rotu, jota on esiintynyt Irlannin eteläisissä osissa maalaistalojen yleiskoirina jo vuosisatojen ajan.

Vehnäterrierien rekisteröintimäärät Suomessa ovat viime vuosikymmenet pysytelleet noin 150 -190 yksilön tasolla vuosittain. Viimeisten 4-5 vuoden aikana rekisteröintimäärät ovat olleet laskusuuntaiset. Rodun kokonaismäärä maassamme lieenee noin 1500 koiraa. Rotu pohjautuu kaikkialla samoihin irlantilaisiin kantakoiriin, ja näin ollen vehnäterrierit ovat kaikkialla maailmassa melko läheistä sukua toisilleen. Huomattava osa kotimaisista jalostusyhdistelmistä perustuu tuontiuurosten käyttöön. Haasteena on geneettisen monimuotoisuuden säilyttäminen sekä sukusiitosasteen pitäminen alhaisena.

Luonteeltaan vehnäterrierit ovat maassamme ihmisystävällisiä, vilkkaita ja aktiivisia, mutta myös toisaalta kotioloissa rauhallisia. Arkuutta, aggressiivisuutta toisia koiria, joissain tapauksissa myös ihmisiä kohtaan sekä muita luonneongelmia esiintyy jonkin verran. Luonteen merkitystä jalostuksessa onkin pyrittävä korostamaan nykyistä enemmän.

Yleisesti ottaen vehnäterrieri tunnetaan erittäin terveenä ja pitkäikäisenä rotuna, mutta kuten kaikilla roduilla, esiintyy myös vehnäterrierillä perinnöllisiä sairauksia ja vikoja. Perinnöllinen munuaisvika (PNP) on kuolemaan johtava sairaus, joka 1970- ja 1980-luvuilla ilmeni rodussa ahtaalla linjasiitoksen seurauksena. Ensimmäiset varmistetut PNP -tapaukset Suomessa ajoittuvat vuoteen 1985, jolloin samasta pentueesta kuoli useita yksilöitä tähän sairauteen. Rotuyhdistys käynnisti valvontaohjelman seuraavana vuonna, ja Suomea voidaankin pitää edelläkävijänä PNP:n vastustamistyössä; uusia tapauksia ei ole ilmennyt vuoden 1994 jälkeen.

Uusia ongelmia ilmeni kuitenkin 1990-luvulla Yhdysvalloista tuotujen jalostusyksilöiden myötä. Proteiinikadon (PLE/PLN) vastustamista on vaikeuttanut sairauden puhkeaminen suhteellisen myöhäisessä, noin 4-6 vuoden iässä. PLN-kantajien tunnistaminen on tullut mahdolliseksi USA:ssa keväällä 2012 esitellyn geenitestin myötä. PLE-muodon periytyvyydestä ei sen sijaan vielä ole tarkkaa tietoa. Proteiinikatoon sairastuu vuosittain yksittäisiä vehnäterriereitä.

Lonkkanivelen kehityshäiriön (HD) osalta viimeisen viiden vuoden aikana kuvatuista vehnäterriereistä on 22 prosentilla tavattu lieviä tai keskivaikeita muutoksia lonkkanivelissä.

Kyynärniveltutkimukset ovat yleistyneet merkittävästi viimeisten 10 vuoden aikana. Tutkituista yksilöistä 12 prosentilla on todettu 1 ja 2 -asteen muutoksia kyynärnivelissä.

Silmäsairauksista on Suomessa 2000-luvulla tavattu muutamia perinnöllisiä kaihitapauksia. Tämän lisäksi on tavattu vuonna 2011 silmien epämuodostuma ja mikroftalmia -syndroomaa yhdessä pentueessa sekä muutama PRA -tapaus, tosin viimeisin on vuodelta 1991.

Vehnäterrierin lisääntyminen sujuu yleensä ongelmitta. Pentueeseen syntyy keskimäärin kuusi pentua.

Rotumääritelmän mukaan vehnäterrieri on yleisvaikutelmaltaan kestävä ja toimielias, lyhytrunkoinen ja hyvärakenteinen koiraa, joka antaa voimakkaan vaikutelman. Vehnäterrieri ei saa olla liian korkea, eikä liian matalaraajainen. Yksinkertainen karvapeite on yksi rodun erityispiirteistä ja sen tulee aikuisella koiralla olla runsasta ja silkkisen pehmeää ja sen tulee laskeutua eloisana, kiiltävänä ja laineikkaana. Vehnäterrierillä esiintyvien kahden eri karvatyyppin väliset erot ovat Suomessa viime vuosina jonkin verran tasaantuneet karvanlaadun yleisen parantumisen johdosta.

Ensimmäinen jalostusohjesääntö hyväksyttiin rotujärjestön vuosikokouksessa jo vuonna 1991, ja

sen jälkeen rodullamme on ollut voimassaoleva jalostusohjesääntö tai JTO keskeytyksettä. Rotumme jalostuksen ohjaus on perustunut koko ajan suosituksiin ja ohjeisiin eikä voimakkaita ohjauskeinoja ole tarvittu. Jäsenkasvattajat noudattavat jalostusohjeita ja -suosituksia hyvin. Myös viimeisin, vuodesta 2012 voimassa ollut jalostuksen tavoiteohjelma on toiminut hyvin, mutta kaipaa päivitystä mm. PLN-geenitestin myötä. Luonteen ja käyttäytymisen osa-alueelle on lisätty rotukohtaiset luonneprofiilit.

Sukusiitosasteen suunnan kehitys yhä pienempään vuosittaiseen keskiarvoon on ollut myönteinen viimeisten 20 vuoden aikana. Tavoitearvo 8 % (Compuped 8 polvea) on toistaiseksi saavutettu vain kahtena vuonna. Sukusiitosaste on viimeisen viiden vuoden aikana ollut keskimäärin 8,7 %. Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana yhdenkään uroksen jälkeläismäärä ei ylitä tavoitteeksi asetettua rajaa 7 % sukupolven rekisteröintimäärästä. Yhä kasvava osuus jalostusyhdistelmistä on täyttänyt jalostusohjesäännön suositukset sekä veri-/virtsatutkimusten että myös silmätarkastusten ja lonkka- ja kyynärniveltutkimusten suhteen.

Tavoiteohjelmassa vehnäterrierin rodunjalostuksen visiona on tyypiltään rodunomainen, fyysisesti ja psyykkisesti terve vehnäterrieri, jonka tulee jatkossakin pystyä täyttämään tehtävänsä miellyttävänä seurakoirana ja jonka kanssa voi myös harrastaa monipuolisesti.

Vehnäterrieripopulaatiota koskeva keskeisin jalostustavoite on pitää rodun jalostuspohja mahdollisimman laajana. Tavoitteen saavuttamiseksi vältetään liiallista sukusiitosta sekä ”matadorijalostusta” ja pyritään käyttämään yksilöitä tasaisesti mahdollisimman monien sukulinjojen säilyttämiseksi jalostuksessa. Tämän päivän jalostuksella luodaan pohja tulevaisuuden jalostustyölle. Olisi suotavaa, että urosten jalostuskäyttö jakautuisi tasaisesti niiden eliniälle. Vanhempien urosten käyttö olisi suositeltavaa sekä jälkeläisarvioinnin että proteiinikatosairauden näkökulmasta.

Luonnetta koskeva keskeisin jalostustavoite on pyrkimys kasvattaa hyväluonteisia vehnäterriereitä, jotka sopeutuvat hyvin nykypäivän elämään ja soveltuvat monenlaiseen harrastustoimintaan. Tulevaisuudessa vehnäterriereitä olisi pyrittävä luonnekuvaamaan ja -testaamaan laajemmin ja hyödyntämään tuloksia jalostuksessa, vertaamalla yksilöiden tuloksia ihanneprofiiliin ja valitsemalla toisiaan täydentävät jalostusparit.

Terveysten osalta keskeisin jalostustavoite on pyrkiä säilyttämään tilanne perinnöllisen munuaisvian (PNP) ja silmänsairauksista PRA:n kohdalla ennallaan sekä jatkaa lonkkanivel- (HD) ja kyynärniveldysplasian, silmien epämuodostuma ja mikroftalmia –syndrooman (MOA), perinnöllisen kaihin ja proteiinikatosairauksien (PLN/PLE) vastustamista mm. tutkimalla jalostusyksilöt em. sairauksien varalta jatkossakin.

Ulkomuodon osalta keskeisin jalostustavoite on rotumääritelmän mukainen vehnäterrieri.

Tavoiteohjelmassa esitetään keinot tavoitteisiin pääsemiseksi. Näitä ovat mm. jalostussuositukset, rodun tilanteen seuraaminen tietoja kokoamalla, tilastoimalla ja julkistamalla, kasvattajien ja tuomareiden koulutus, MH-luonnekuvausten järjestäminen sekä kansainvälinen yhteistyö. Lisäksi tarkastellaan rotuun kohdistuvia riskejä sekä esitetään tavoiteohjelman toteutumisen seurantakeinot. Myös kasvattajien vastuu uusien omistajien opastamisessa, pennun hoidossa ja koulutuksessa korostuu.

2 VEHNÄTERRIERIN TAUSTA

2.1 Historia

Vehnäterrieri on vanha irlantilainen rotu, jota on esiintynyt Irlannin eteläisissä osissa maalaistalojen yleiskoirina jo vuosisatojen ajan. Pientilallisilla oli tapana käyttää vehnäterriereitä vahinkoeläinten tappamiseen tai apunaan tilan töissä. Rotua käytettiin pitkään vaativassa työssä märeiden ja saukkojen metsästyksessä.

Vehnäterrierin historia on jokseenkin hämärän peitossa johtuen sen sukulaisuudesta muihin irlantilaisiin terrierirotuihin; vehnäterrieri on mahdollisesti vanhin näistä neljästä rodusta. ”Pehmeäkarvaisista” koirista on olemassa kirjallisia mainintoja, joiden perusteella voidaan olettaa rodun olleen olemassa jo ainakin 200 vuotta. Niukoista todisteista huolimatta nykyisen irlanninterrierin ja vehnäterrierin sukulaisuus näyttää olleen tulosta harkituista jalostuskokeiluista. Vaatimattoman vehnäterrierin tausta lienee siis melko kirjava. Rodun pitkstä historiasta huolimatta Irlannin Kennelklubi hyväksyi sen virallisesti vasta vuonna 1937.

2.2. Vehnäterrieri maailmalla

Vaikka vehnäterrieri on hyväksytty roduksi vasta vuonna 1937, tapahtui varsinainen läpimurto 1970-luvun puolivälin jälkeen, kun rotu sai sertifikaattioikeudet Englannissa ja se virallistettiin Yhdysvalloissa. Tämän jälkeen rotu on löytynyt itsensä nopeasti läpi ja se on tänä päivänä hyvin suosittu etenkin Yhdysvalloissa ja Ruotsissa. Rotua esiintyy myös jonkin verran mm. Kanadassa, Euroopassa, Australiassa ja Venäjällä eikä rotu liene nykyään tuntematon missään päin maailmaa. Suomeen ensimmäinen vehnäterrieri tuli vuonna 1963 Irlannista ja ensimmäinen vehnäpentue syntyi vuonna 1965

Rodussa on alkuperäisten irlantilaisten linjojen rinnalle eriytynyt amerikkalaisia ja englantilaisia linjoja. Nämäkin linjat pohjautuvat samoihin alkuperäisiin irlantilaisiin koiriin, ja korkea sisäsiitosaste on rodun ongelmana kaikkialla.

2.3. Rodun saapuminen Suomeen

Suomeen ensimmäinen vehnäterrieri tuli vuonna 1963 Irlannista ja ensimmäinen vehnäpentue syntyi vuonna 1965. Täydennystä tuotettiin 1970-luvulla Ruotsista, Irlannista sekä Englannista. Näitä linjoja löytyy yhä nykypäivän vehnäterriereiden sukutauluista, täydennyksiä on lisäksi tullut monelta suunnalta mm. Yhdysvalloista ja Saksasta.

2.4 Rodun historia ja kehitys Suomessa

Vehnäterrierin kasvatus Suomessa alkoi vuonna 1965 kahden irlannintuonnin pentueella. Seuraavalla vuosikymmenellä rekisteröintimäärät nousivat melko tasaisesti kohti vuosikymmenen loppua ylittäen 50 rajan ensi kerran vuonna 1979. Rotu sai uusia kasvattajia ja koiria tuotiin Irlannista, Englannista ja Ruotsista. Vehnäterrieri tunnettiin jo laajemmin 1980-luvulle tultaessa. Vuonna 1985 rekisteröinnit kipuivat jo yli sadan, ja useampi uusi kasvattaja aloitteli toimintaansa. Suomalainen vehnäkanta sai edelleen vahvistusta tuontikoirien myötä aiemmin mainittujen maiden lisäksi nyt myös Yhdysvalloista ja Saksasta. Vehnäterrierin jakautuminen kahteen eri turkkityyppiin oli tuolloin melko selvästi nähtävissä. Viime vuosina turkkityyppien väliset erot ovat tasoittuneet karvanlaadun yleisen paranemisen seurauksena.

Rodun suosio vakiintui 1990-luvun alussa 150 - 190 vuosirekisteröinnin tasolle, mutta on 2010-luvulle tultaessa ollut laskusuuntaista. Vuonna 2015 rekisteröinnit notkahtivat 84:ään, noin 30 vuoden takaisiin

lukemiin. Vehnäterrieri oli vuonna 2010 suomen 82. suosituin rotu, vuonna 2015 se ei enää yltänyt 100 suosituimman rodun joukkoon.

3 JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Rotujärjestö Kerry- ja vehnäterrierikerho ry on perustettu 1975 ja se on ollut rotua harrastava yhdistys Suomen Terrierijärjestön alaisuudessa vuosina 1975 – 1989. Rotujärjestöoikeus sillä on ollut vuodesta 1989 alkaen. Jäsenmäärä oli vuoden 2015 lopussa 1200. Jäsenistöön kuuluu sekä vehnä- että kerrynterriereiden kasvattajia ja omistajia.

Vehnäterrierin jalostukseen liittyvästä käytännön työstä vastaa hallituksen nimeämä jalostustoimikunta, johon kuuluu 3 – 5 varsinaista jäsentä sekä 1 – 2 asiantuntijajäsentä. Toimikunnan jäsenten toimikausi on viisi vuotta. Yhdistyksen hallitus vahvistaa jalostustoimikunnan sekä pentuvälityksen toimintaohjeet. Jalostustoimikunnan työ painottuu tiedon keräämiseen ja julkaisemiseen sekä kasvattajien, kasvattajiksi aikovien ja urosten omistajien sekä muiden asiasta kiinnostuneiden neuvontaan ja kouluttamiseen.

Jalostustoimikunta ei anna urossuosituksia, mutta käsittelee kasvattajien jalostusneuvontapyyntöjä, joissa tulee olla kasvattajan omat uroshdotukset (1-3 kpl). Neuvontapyyntö on tehtävä viimeistään kaksi kuukautta ennen suunniteltua astutusajankohtaa. Jalostustoimikunta kertoo suunnitellun yhdistelmän toteuttamiseen vaikuttavista tekijöistä sekä siihen mahdollisesti sisältyvistä riskeistä. Jalostustoimikunta voi mm. laskea suunnitellun yhdistelmän sukusiitoskertaimen, merkitä sukutauluihin tunnetut sairauksien tai vikojen kantajat sekä kertoa muista mahdollisista jalostustoimikunnan tiedossa olevista seikoista, jotka voivat vaikuttaa suunnitellun yhdistelmän käyttämiseen. Lopullisen päätöksen yhdistelmästä tekee aina kuitenkin kasvattaja, jolla on oikeus valita uros ja joka myös itse kantaa vastuun. Vuosittain käsitellään muutama jalostusneuvontapyyntö sekä lasketaan kymmeniä sukusiitoskertaimia suunnitelluista jalostusyhdistelmistä.

4 RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostuksesta ei suljeta pois enempää kuin 50 % pentueista tai enempää kuin se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 1 rodun keskimääräisellä pentuekoolla ja kertomalla saatu luku kahdella. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen käytetään 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin. (Mäki)

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Suomessa vehnäterrieri on saavuttanut melko vakaan suosion. Vuosittainen rekisteröintimäärä on viimeisten 15 vuoden aikana ollut keskimäärin 157. Viimeisen kymmenvuotiskauden aikana on syntynyt 211 pentuetta, joissa isänä on ollut 106 eri urosta ja 157 eri narttua. Keskimäärin vuosittain siitokseen on käytetty 18 urosta ja 21 narttua. Kaikkiaan vehnäterriereitä lienee maassamme noin 1500 yksilöä.

Taulukko 1a. Rekisteröinnit 2001-2015 (KoiraNet, Compuped).

Vuosi	Kotimaiset pennut	Pentueet	Tuonnit	Kasvattajat	Jal.käytön ikä, uros	Jal-käytön ikä, narttu	sukusiitos% 8 polvea	Sukusiitos% 5 polvea
2015	81	14	4	13	4 v 5 kk	3 v 10 kk		1,37
2014	115	17	9	15	4 v 2 kk	4 v	9,7	0,99
2013	125	19	8	16	4 v 9 kk	4 v	10,4	1,04
2012	122	20	9	14	4 v 8 kk	4 v 3 kk	7,7	1,08
2011	140	20	8	19	3 v 11 kk	3 v 7 kk	8,7	1,02
2010	161	26	8	20	4 v 5kk	3 v 9 kk	8,9	
2009	167	24	11	19	4 v 9 kk	4 v	8,9	
2008	156	22	11	16	4 v	3 v 8 kk	7,9	
2007	193	28	12	22	3 v 10 kk	4 v 1 kk	8,6	
2006	139	21	7	16	4 v 3 kk	3 v 5 kk	8,4	
2005	134	20	9	17	3 v 2 kk	4 v 2 kk	7,5	
2004	166	25	11	19	3 v 5 kk	4 v 4 kk	10,4	
2003	192	28	4	23	3 v 9 kk	4 v 3 kk	8,4	
2002	191	27	11	22	4 v 5 kk	4 v 8 kk	9,3	
2001	155	27	3	20	4 v 8 kk	4 v 8 kk	11,2	

Taulukko 1b. Sukusiitosprosentti 2005-2014 CompuPed / 8 sukupolvea.

sukusiitos%	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	yht.
alle 6,2	9	9	11	8	7	8	7	7	4	4	74
6,3-9,4	5	4	4	6	9	11	5	6	5	4	59
9,5-12,4	3	2	9	5	4	1	4	5	5	6	44
12,5-15,9	1	4	2	1	1	2	2	2	3	1	19
16-19,9	2	2	1	2	3	4	2		1	2	19
20-24,9			1								1
yli 25									1		1
keskiarvo%	7,5	8,4	8,6	7,9	8,9	8,9	8,7	7,7	10,4	9,7	8,7/217

Sukusiitosaste on parantunut 1990-luvulta lähtien merkittävästi. Vielä 1990-luvun puolivälissä keskimääräinen 8 polven sukusiitosaste oli lähes 14 , kun se viimeisellä kymmenvuotisjaksolla oli 8,7 . JTO:n voimassa oleva suositus sukusiitosasteeksi on ollut 8, joka on saavutettu kahtena vuonna. Vaikuttaisi kuitenkin siltä, että keskimääräisen sukusiitosasteen alentaminen yhä tästä on erittäin vaikeaa. Eri sukulinjoja yhdistämällä päästään kyllä yksittäisissä yhdistelmissä alhaisiin kertoimiin, mutta eri sukuisten linjojen rajallisen määrän vuoksi ei ole todennäköistä että vuosittaiset keskiarvot lyhyellä aikavälillä laskisivat nykyisestä.

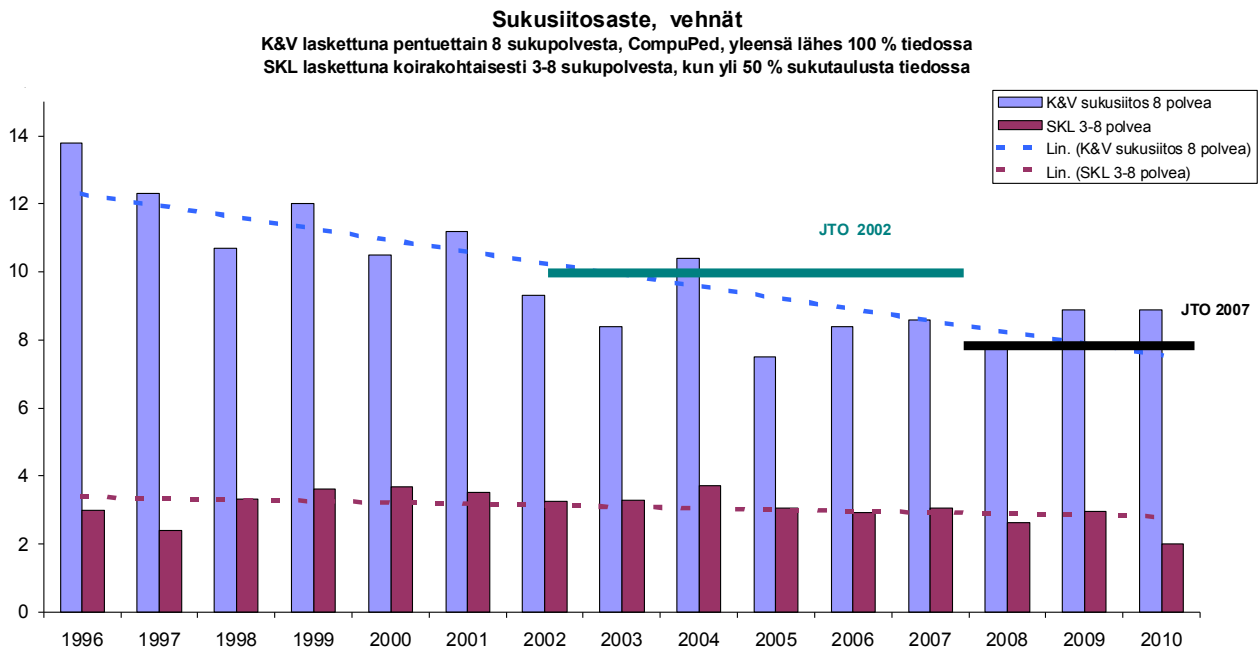
Kerry- ja vehnäterrierikerho on jo toistakymmentä vuotta laskenut sukusiitosasteet kahdeksasta polvesta, jotka ovat lähes poikkeuksetta täydellisiä, ts .sukutauluista ei puutu lainkaan esi-isiä tai -emiä. Kennelliiton KoiraNet -ohjelman käyttöä sukusiitoksen tarkastelussa hankaloittaa se, että rodussa käytetään jalostukseen suhteellisen paljon tuontikoiria. Näistä löytyy Kennelliiton tietokannassa pääsääntöisesti vain kolme sukupolvea. Näin ollen voi KoiraNet antaa erittäin alhaisen sukusiitosasteen yhdistelmälle, jossa

sukusiitosaste tosiasiaassa on huomattavan korkea.

Jalostuksessa suositellaan yleisesti sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 neljästä - viidestä polvesta laskettuna. Vehnäterrierin sukusiitosaste viidestä polvesta laskettuna oli esim. vuonna 2010 huomattavasti alle tämän 2,03 (vrt. 8 polvesta 8,87). Kauempaa muodostuvaa sukusiitosta voidaan luontaisesti syntyvän geneettisen variaation vuoksi pitää vähemmän haitallisena kuin lähimmistä polvista peräisin olevaa sukusiitosta. Siksi viiden lähimmän sukupolven tarkasteleminen on erityisen tärkeää yhdistelmiä suunniteltaessa.

Suomen vehnäterrierien sukusiittoisuuden vertaaminen muiden maiden tilanteeseen on huomattavan vaikeaa tai lähes mahdotonta, koska tilastoja keskimääräisen sukusiitosasteen kehityksestä ei juurikaan löydy. On myös huomattava etteivät eri maiden kertoimet ole keskenään vertailukelpoisia, koska huomioitavien sukupolvien määrä ei välttämättä ole sama eikä sukupolvien määrää yleensä edes esitetä (tarkasteltavia sukupolvia saattaa olla jopa vain kolme).

Tarkastelujaksolla 2007- 2010 Suomessa kasvatettujen vehnäterrieripentueiden sukusiitoskertoimet ovat vaihdelleet välillä 1,2 – 23,4 keskiarvon ollessa 9.

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvesta sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdus- ja allergia-alttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan neljän - viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %. (Mäki)

4.1.2 Jalostuspohja

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi 2001-2015. (KoiraNet)

Vuosi	Pentueet	Isät	Emät	% uroksista jalos- tukseen	% nartuista jalos- tukseen	Isät / emät sukupolvi	tehollinen populaatio / sukupolvi
2015	70	54	60	3	3	0,90	77 (55%)
2014	76	55	65	4	5	0,85	82(54%)
2013	85	55	72	5	10	0,76	87 (51%)
2012	90	58	81	6	13	0,72	95 (53%)
2011	92	57	80	8	14	0,71	94 (51%)
2010	100	56	85	9	18	0,66	97 (48%)
2009	95	50	77	9	20	0,65	87 (46%)
2008	91	46	73	10	23	0,63	81 (45%)
2007	94	48	76	9	23	0,63	85 (45%)
2006	94	48	76	8	22	0,63	85 (45%)
2005	100	53	79	9	19	0,67	91 (46%)
2004	107	55	79	9	18	0,70	92 (43%)
2003	107	52	73	10	18	0,71	86 (40%)
2002	104	55	74	10	16	0,74	88 (42%)
2001	100	49	75	11	19	0,65	85 (42%)

Tehollinen populaatio/sukupolvi on laskettu nelivuotisjaksoilta. Esim. vuoden 2008 luvut on laskettu vuosien 2005 - 2008 ajalta. Prosenttiluku tehollisen koon lukuarvon vieressä ilmoittaa tehollisen populaatiokoon osuuden maksimista.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Rodun monimuotoisuutta voidaan arvioida myös molekyyligeneettisesti, esimerkiksi immuunijärjestelmää säätelevien DLA-haplotyyppien lukumäärän ja heterotsygotian perusteella.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuultaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan. (Mäki)

Taulukko 3. Eniten käytetyt urokset tarkastelujaksolla 2001 – 2015 (Koiranet)

#	Uros	syntymä - vuosi	Pentu- eita	Pentuja	kumul. %	2. polven pentueet	2. polven pennut	Pentu- eita yht	Pentuja yht
1	<i>Brookdene Springsteen (FRA)</i> (Made In Irlanda Dal Tara – Brookdene Pensmoke Pippin)	2001	14	97	5	18	110	14	97
2	<i>Down To Earth De La Richesse (NL)</i> (Adventurer Bon Jovi – Over The Moon De La Richesse)	2001	12	77	8	16	94	12	77
3	<i>Conall Von Der Schönen Lausitz (D)</i> (Maroc Na Sionna – Kasantra Vom Schweizerhof)	2005	9	71	11	7	41	9	71
4	<i>Grebnello Be Gorgeous</i> (Never Lasting's A Star Is Born – Wheatstone Usva)	2000	7	51	14	21	140	7	51
5	<i>Jazz Dancer De Morrigan (NL)</i> (Wheaten My Love Excelsior – Dance Of Isis Magic De Morrigan)	2003	8	50	16	10	77	8	50
6	<i>Dog Rose Gold Garibaldo (SE)</i> (Nowahill's Emanuel – Dog Rose Gold Confetti)	2006	7	46	18	8	45	7	46
7	<i>Wheatstone Forrest</i> (Wheaten Rebel's Walk On Top – Wheatstone True Colors)	2000	7	40	20	2	7	7	40
8	<i>Villa Rosas Seanan (S)</i> (Honeyrags Island Duke Of Villa Rosa – Villa Rosas Laoise)	2007	6	39	22	3	23	6	39
9	<i>Mil Mear Geragold Yankee Cowboy (USA)</i> (Choroschie Drusja's Nijinsky – Geragold Tober Einne)	2007	6	39	24	2	16	6	39
10	<i>Brookdene U.R For Karafill (FRA)</i> (Villa Rosas Dun Drew Na Brookdene – Macfinn Mae)	2003	6	37	25	8	55	6	37
11	<i>Newkilber Sunset On Sunset (USA)</i> (Danterri Wheaten Ode To Newkilber – Choroschie Drusja's Ninotchka)	2002	6	37	27	6	49	6	37
12	<i>Röhvelin Blame It On Me</i> (Brookdene Springsteen – Röhvelin Spring Sun)	2003	7	36	29	2	16	7	36
13	<i>King Of Rock Kni-York (CZ)</i> (Armando Mario Della Quatrocento – Barbara Bush Kni-York)	2006	5	36	30	0	0	5	36
14	<i>Enjoy Your Life Happy Wheaten (CZ)</i> (Iron Maik Of The Redmeadows – Engie Eysha Lalibela)	2007	5	36	32	0	0	5	36
15	<i>Elovainion Cosmus</i> (Wheaten Rebel's Walk On Top – Wheatstone Wanda)	2000	5	35	34	10	64	5	35

Tarkastelujakson aikana 34% syntyneistä pennuista on 15 eniten käytetyn uroksen jälkeläisiä. Näistä 11 on tuonteja. Kotimaassa syntyneistä kaikki ovat ulkomaisen/tuontiuroksen tai -nartun jälkeläisiä. Tarkastelujakson aikana 50% syntyneistä pennuista on 30 eniten käytetyn uroksen jälkeläisiä.

Liikakäytön raja 1. polvessa 46 pentua (7% sukupolven rekisteröinneistä), 2. Polvessa 10% sukupolven rekisteröinneistä (50...70 pentua).

Lähisukulaiset on osoitettu värein. Muista linjoista kauemmin erillään olleet koirat on merkitty kursiivilla.

Taulukko 4. Eniten käytetyt nartut tarkastelujaksolla 2001-2015 (Koiranet)

#	Narttu	syntymä- vuosi	Pentueita	Pentuja	2. polven pentueet	2. polven pennut	Pentueita yht	Pentuja yht
1	Röhvelin My Dream Maker (Embor De Yonsabalene - Röhvelin Private Dancer)	2000	4	34	2	9	4	34
2	Enjoy The Best Colour (HR) (Choroschie Drusjas Darth Vader – Brösing's Rekord Holder)	1998	3	28	15	4	4	34
3	Cindy Lingz-Alm (SK) (Baltazar King Wheaten Darling – Cinssana Softik Kni-York)	2002	5	28	6	40	5	28
4	Wheatstone Helle (Elovainion Cosmus – Wheatstone True Colors)	2001	3	27	8	57	3	27
5	Brookdene Ultra Spice (FRA) (Villa Rosas Dun Drew Na Brookdene – Macfinn Mae)26	2003	3	26	2	18	3	26
6	Wildwheat's Lilliann (Never Lasting's A Star Is Born – Wildw25heat's Ginger Gilda)	1998	3	26	6	46	3	26
7	Wheatstone Carrera (Danterri Wheaten Man About Town – Wheatstone True Colors)	1997	3	26	2	16	3	26
8	Zarosan Lewanna (Erainn Madara Flann Foster - Brayson Delightful Girl)	1998	3	25	2	11	3	25
9	Musca-Rosán Bettina (Smeltwater's Oliver Hardy – Musca-Rosán Daviina)	1998	3	23	8	48	3	23
10	Musca-Rosán Velvet (Jazz Dancer De Morrigan – Musca Rosán Merliz)	2009	3	23	0	0	3	23
11	Wheatstone Fantasia (Wheaten Rebel's Walk On Top – Wheatstone True Colors)	2000	3	22	3	23	3	22
12	Dion's Wheaten Cozette (EE) (Wheaten Rebel's Cougar – Mechtla Poeta Karolinka Kroha)	2004	3	22	1	3	3	22
13	Wheatstone Ocean (Grebello Be Gorgeous – Wheatstone Iolanda)	2007	3	21	2	16	3	21
14	Röhvelin Take Your Heart (Fairylake's Known As The Swede – Gleannagay Lil Light O'Mine)	1995	3	20	7	51	5	30
15	Boundary Oak Dilber (Movin On Ducati Desmo – Boundary Oak Bel Canta)	1997	2	20	1	7	3	29
16	Zarosan Sapphire (Abban – Brayson Delightful Girl)	2001	3	20	7	44	3	20
17	Röhvelin Penny Lane (Down To Earth De La Richesse – Röhvelin Gristine)	2008	3	20	0	0	3	20

Lähisukulaiset on osoitettu värein. Muista linjoista kauemmin erillään olleet koirat on merkitty kursivilla.

Taulukko 5. Urokset joilla on eniten 2.polven jälkeläisiä tarkastelujaksolla 2001-2015 (KoiraNet)

#	Uros	syntymä- vuosi	1. polvi	2. polvi	2. polven % -osuus
1	<i>Never Lasting's A Star Is Born (D)</i> (Danterri Wheaten Kris – Wheaten Rebel's Kiki Dee)	1995	44	257	36,5
2	<i>Grebnello Be Gorgeous</i> (Never Lasting's A Star Is Born – Wheatstone Usva)	2000	51	140	21,4
3	<i>Brookdene Springsteen (FRA)</i> (Made In Irlande Dal Tara – Brookdene Pensmoke Pippin)	2001	97	110	16,1
4	<i>Down To Earth De La Richesse (NL)</i> (Adventurer Bon Jovi – Over The Moon De La Richesse)	2001	77	94	13,7
5	<i>Wheatstone Denzel</i> (Danterri Wheaten Man About Town – Wheatstone Wanda)	1998	42	86	13,6
6	<i>Jazz Dancer De Morrigan (NL)</i> (Wheaten My Love Excelsior – Dance Of Isis Magic De Morrigan)	2003	50	77	12,5
7	<i>Austronaut (SE)</i> (Brösing's Invisible Mix – FairyLake's Jail Bait)	1995	45	69	9,8
8	<i>Elovainion Cosmos</i> (Wheaten Rebel's walk On Top – Wheatstone Wanda)	2000	35	64	9,8
9	<i>HoneyLee's Lord Of My Heart (USA/D)</i> (Never Lasting's Forever More – Wheaten Rebels Wait n' see)	2003	15	61	9,9
10	<i>Brookdene U.R For Karafill (FRA)</i> (Villa Rosas Dun Drew Na Brookdene – Macfinn Mae)	2003	37	55	8,9
11	<i>Embor De Yonsabalene (ES)</i> (Butterglow Devin Doherty – Andover Sinfonia Agradable)	1995	33	51	7,2
12	<i>Movin On Ducati Desmo (SE)</i> (Andover Hoot Done It – Brösing's The Moonlight Dancer)	1995	37	51	7,2
13	<i>Newkilber Sunset On Sunset (USA)</i> (Danterri Wheaten Ode To Newkilber – Choroschie Drusja's Ninotchka)	2002	37	49	7,6
14	<i>Boundary Oak Impala</i> (Wheatstone Donovan - Boundary Oak Edea)	2001	17	48	7,0
15	<i>Goforit Danny De Vito (SE)</i> (Rist's Eireann Wheaten Iomhar – Gladövik's Falbala)	2007	8	48	10,1

Taulukko 6. Nartut joilla on eniten 2.polven jälkeläisiä tarkastelujaksolla 2001-2015 (KoiraNet)

#	Narttu	syntymä- vuosi	1. polvi	2. polvi	2. polven % -osuus
1	<i>Wheatstone True Colors</i> (Andover Hoot Done It – Teinikedon Taaila)	1992	30	202	33,6
2	<i>Wheatstone Usva</i> (Wildflower Sage II – Wheatstone Nataaila)	1993	25	81	12,7
3	<i>Brayson Delightful Girl (IRL)</i> (Killykeen Sandyman – Brayson Briony)	1995	27	73	10,4
4	<i>Sandmarks Unique</i> (Sandmarks Mystic – Wheatstone Taiga)	1995	23	63	8,9
5	<i>Wheatstone Helle</i> (Elovainion Cosmos – Wheatstone True Colors)	2001	27	57	8,3
6	<i>Röhvelin Spring Sun</i> (Gleanngay Waggedy Andy – FairyLake's Here I Come)	1995	26	52	7,4
7	<i>Röhvelin Take Your Heart</i> (FairyLake's Known As The Swede – Gleanngay Lil Light O' Mine)	1995	30	51	7,2
8	<i>Röhvelin Private Dancer</i> (Gleanngay Waggedy Andy – FairyLake's Here I Come)	1994	18	51	7,4
9	<i>Musca-Rosán Bettina</i> (Smeltwater's Oliver Hardy – Musca-Rosán Davina)	1998	23	48	7,6
10	<i>Wheatstone Iolanda</i> (Newkilber Sunset On Sunset – Wheatstone Helle)	2003	15	48	7,8
11	<i>Wildwheat's Lilliann</i> (Never Lasting's A Star Is Born – Wildwheat's Ginger Gilda)	1998	26	46	7,2
12	<i>Röhvelin Robber Daughter</i> (FairyLake's Known As The Swede – Röhvelin Darling)	1995	16	45	6,4
13	<i>Zarosan Sapphire</i> (Abban – Brayson Delightful Girl)	2001	20	44	6,4
14	<i>Cindy Lingz-Alm (SK)</i> (Baltazar King Wheaten Darling – Cinsana Softik Kni-York)	2002	28	40	6,1
15	<i>Boundary Oak Edea</i> (Never Lasting's A Star Is Born – Wheatstone Aava)	1998	13	39	6,2

2. polven % -osuus on laskettu suhteessa sukupolveen (4 vuotta), joka alkaa 6 vuotta uroksen/ nartun syntymävuoden jälkeen. **Liikakäytön raja 2.polven jälkeläisissä on 10% sukupolven rekisteröinneistä** Lähisukulaiset on osoitettu värein. *Muista linjoista kauemmin erillään olleet koirat on merkitty kursiivilla.*

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Irlanti on rodun alkuperämaa. Vehnäterrieri oli Irlannissa hyvin yleinen maaseudun yleiskoiria ennen rodun virallistamista. Tämän jälkeen vehnäterriereitä on viety Irlannista mm. Pohjois-Amerikkaan, Englantiin, Keski-Eurooppaan ja Pohjoismaihin, joissa näillä koirilla on aloitettu rodun kasvatus. Virallisia lukuja Irlannin vuosittaisista rekisteröintimääristä ei ole saatavilla, mutta paikalliset kasvattajat arvioivat pentuja syntyvän vuodessa noin 100.

Yhdysvallat Rekisteröintien 10 vuoden keskiarvo on n.970 rekisteröityä pentuetta vuodessa. Yksittäisen pennun rekisteröiminen on omistajan päätettävissä ts. osaa pennuista, mm. lemmikeiksi meneviä, ei rekisteröidä. Syntyneistä pennuista on rekisteröity keskimäärin vain noin kaksi pentuetta kohti (n. 2036 pentua /vuosi). Rodun suosio suhteessa AKC:n kaikkien rotujen rekisteröinteihin on vaihdellut 50 - 60 suosituimman joukossa.

Kantalinjat luotiin 1950-luvulla irlantilaisista koirista, joista amerikkalaiset linjat alkoivat kehittyä omaan suuntaansa jo ennen rodun virallista tunnustusta AKC:ssä 1973. Viime vuosina vahvistusta on haettu jälleen eurooppalaisista linjoista, mutta osa kasvattajista pitäytyy täysin amerikkalaisissa linjoissa.

Englanti Kaikkia syntyneitä pentuja ei rekisteröidä Kennel Clubissa. Vuosittain syntyy n. 300 pentua ja tämä määrä on pysynyt pitkään tasaisena. Kantalinjat luotiin 1940-luvulla Irlannista tuoduista koirista. Myös Englannissa rotu kehittyi omaan suuntaansa. Irlannin lisäksi koiria on tuotu Ruotsista ja Yhdysvalloista. Englantilaisia koiria ei tänä päivänä juurikaan viedä jalostuskäyttöön ulkomaille, ehkä johtuen englantilaisten linjojen 1980 -luvun PNP -tapausten myötä saamasta huonosta maineesta.

Ruotsi Viimeisen 10 vuoden aikana rekisteröinnit ovat vaihdelleet välillä 550 -787, ollen viime vuosina pienessä laskussa. Lähes kaikki syntyvät pennut rekisteröidään. Vuonna 2007 vehnäterrieri oli maan 29. suosituin rotu. Viime vuosina koiria on tuotu Ruotsiin n 60 kpl, joista noin puolet Irlannista sekä lisäksi mm. Hollannista ja Suomesta, yhteensä 11 eri maasta. Jalostuskoiria on viety etupäässä Pohjois-Amerikkaan sekä lukuisiin Euroopan maihin.

Ruotsalaisten vehnien taustat eivät poikkeakaan paljoakaan suomalaisista.

Norja Vuosirekisteröinnit ovat olleet keskimäärin 175 viimeisen kymmenen vuoden aikana. Rotu on 50 suosituimman rodun joukossa. Tuonnit tulevat pääasiassa Ruotsista.

Saksa Rekisteröintien määrä on n. 150 vuosittain. Kasvattajia on n. 25, joista alle 10 kasvattaa pentueita säännöllisesti. Kasvatustyö alkoi 1970-luvulla ja pohjautuu pääosin irlantilaisiin, mutta myös amerikkalaisiin linjoihin.

Hollanti Hollannissa on n. 12 rodun aktiivista kasvattajaa. Rekisteröinnit vaihtelevat vuosittain n. 125 - 175 välillä. Kasvatustyö perustuu pääosin 1970-luvun alussa Irlannista tuotuihin koiriin. Englantilaisiin tuonteihin perustuvat linjat ovat nykyisin lähes katkenneet. Koiria tuodaan mm. seuraavista maista: Kanada, Tsekki, Suomi, Ranska, Saksa, Irlanti, Ruotsi, Englanti. Vientimaita ovat mm. Belgia, Kanada, Tsekki, Suomi, Saksa, Irlanti, Ruotsi ja USA.

Venäjä Rodun kasvatus alkoi Venäjällä 1990-luvun alkupuolella suomalaisilla tuonneilla. Vuoteen 2008 mennessä syntyneitä pentueita oli yhteensä n. 120. Tällä hetkellä syntyy n. 20 pentuetta vuodessa. Sukulinjat perustuvat mm. suomalaisiin, ruotsalaisiin ja saksalaisiin tuontikoiriin. Tuonnit ovat peräisin Suomesta, Ruotsista ja Saksasta. Viennit ovat menneet pääasiassa Ukrainaan, Valkovenäjälle, Baltiaan ja Israeliin, mutta viime vuosina myös Eurooppaan ja Pohjois-Amerikkaan.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Vehnäterrierin rekisteröintimäärät Suomessa ovat pysyneet melko tasaisina 1990-luvulta alkaen. Hienoista laskua on tapahtunut viime vuosina

Vuosittaiset rekisteröintimäärät ovat Yhdysvalloissa n. 970 pentuetta, Ruotsissa n. 550 -800, Englannissa 300, Norjassa 175, Saksassa 150 ja Hollannissa n. 140 pentua., Irlannissa n. 100 (ei tarkkoja lukuja käytettävissä)

Vehnäterrierit ovat kaikkialla ainakin jonkin verran sukua toisilleen, joten kovin erilaista geenimateriaalia ei ole saatavissa ulkomailtaakaan. Rodussa on kolme erillistä sukulinjaa: irlantilainen, englantilainen ja amerikkalainen sukulinja. ”Puhtaita” englantilaisia ja amerikkalaisia sukulinjoja ei tänä päivänä juurikaan tuoda Suomeen näissä linjoissa todettujen terveysongelmien vuoksi. Irlantilaislinjaisia koiria on yhdistetty englantilais- ja amerikkalaislinjaisiin koiriin yhä kasvavassa määrin, mutta se on myös toisaalta ainoa täysin erillisenä säilynyt linja. Kaikki linjat kuitenkin pohjautuvat samoihin irlantilaisiin koiriin, jotka nykykoirilta löytyvät n. 20. polvesta.

Jalostukseen käyttöikä on sekä uroksilla että nartuilla n. 4 vuotta. Urosten jalostuskäyttö kannattaisi jakaa tasaisesti niiden eliniälle. Vanhempien urosten käyttö olisi suositeltavaa sekä jälkeläisarvioinnin että proteiinikatosairauden kannalta.

Sukusiitosaste on laskenut merkittävästi 1990-luvun alun luvuista ja pysynyt viime vuodet melko tasaisena. Se on ollut keskimäärin 9 % kahdeksan sukupolven tarkastelussa. Viiden sukupolven tarkastelussa sukusiitosaste on n. 2-3 % eli alle serkusparituksen (6,25 %). Viiden polven tarkastelussa sukusiitosaste on tyypillisesti huomattavasti alhaisempi kuin esim. kahdeksan polven tarkastelussa rodussa esiintyvän ns. historiallisen sukusiitoksen vuoksi. Sukusiitosasteen voidaan katsoa nykyisellään olevan hyvällä tasolla, millä se tulisi pyrkiä myös säilyttämään.

Sukupolvittainen tehollinen populaatiokoko on pysynyt melko tasaisena viime vuosina, mutta lievää nousua on tapahtunut 1990-luvun alkuvuosista. Rodun potentiaalisesta sukupolvittaisesta tehollisesta populaatiokoosta on ollut käytössä 49 % viimeisten 10 vuoden aikana. Jalostuskoirien lukumäärään perustuva tehollisen koon arvio antaa huomattavan yliarvion todellisesta tilanteesta, koska kaavassa ei pystytä huomioimaan jalostuskoirien epätasaisia jälkeläismääriä eikä keskinäisiä sukulaisuuksia. Luvun kehitymissuunta on kuitenkin tärkeä.

Isien ja emien lukumäärän suhde on ollut aiemman JTO:n tarkastelujaksolla 0,81. Sukupolvittainen suhdeluku on ollut 2000-luvulla keskimäärin 0,67 kun 1990-luvulla keskiarvo on ollut 0,55. Nykyistä tilannetta voidaan pitää melko hyvänä, koska suhdeluku on ollut kasvusuuntainen. Mitä lähemmäs yhtä suhde nousee, sitä tehokkaammin perinnöllistä vaihtelua säilyy.

Ihannetilanteessa kolmannesta¹ vehnäteriieristä käytettäisiin jalostukseen. Kymmenvuotiskaudella 2003-2012 rekisteröidyistä vehnistä vain 9 % uroksista ja 19 % nartuista on ollut jalostuskäytössä. Sukupolvittain tarkasteltuna määrät ovat vastaavat. Nykyistä useampia eri yksilöitä tulisi siis käyttää jalostukseen.

Kasvattajille on käytännössä usein muodostunut ongelmia löytää terveys- luonne- ja ulkomuotovaatimukset täyttäviä, ei liian lähisukua olevia uroksia nartuilleen. Rodussa onkin toistettu muutamia samoja yhdistelmiä sekä mm. yhdistetty keskenään lähisukua olevia narttuja saman uroksen kanssa.

¹laskukaava: yksi jaettuna keskimääräisellä pentuekoolla kerrottuna kahdella; $1/6 \times 2 = 33\%$ (Mäki)

Enimmäissuositus jälkeläisten määräksi on 3 -5 % rodun sukupolven (4 vuotta) rekisteröintimäärästä (Mäki). Vehnäterrierin elinikäinen enimmäissuositus olisi näin ollen 18-30 jälkeläistä. Koska JTO:n suositus on aiemmin sallinut huomattavasti suuremman jälkeläismäärän, eikä ole tarkoituksenmukaista kerralla liikaa kiristää suositusta (sopivia uroksia ei ole saatavilla), on rodulle sopivaksi enimmäissuosituksiksi tässä uudessa JTO:ssa ehdotettu korkeintaan 7 % sukupolven rekisteröintimäärästä. Käytännössä tämä tarkoittaa enintään 42 (edellisessä JTO:ssa 46) jälkeläistä jalostuskoiraa kohti sen elinikänä. Nartuilla ei ole tarpeen rajata jälkeläisten määrää, joka ei käytännössä nouse liian korkeaksi.

Toisen polven jälkeläisten enimmäissuositus on 10 % sukupolven rekisteröinneistä (Mäki). Toisen polven jälkeläisten osuuksia verrataan sukupolveen, joka alkaa kuusi vuotta ko. koiran syntymävuoden jälkeen.

Viimeisten 15 vuoden aikana eniten käytetyistä uroksista kuuden jälkeläismäärä ylittää 7 % enimmäissuosituksen. Eniten käytetyn uroksen ensimmäisen polven jälkeläisten osuus on 16 % sukupolven rekisteröintimäärästä, toisen polven jälkeläisiä sillä on 110 eli 16 %. Yhteensä 6 uroksen toisen polven jälkeläismäärä ylittää 10 % sukupolven rekisteröinneistä viimeisten 15 vuoden tarkastelujaksolla. Kolmen nartun toisen polven jälkeläismäärä ylittää 10% sukupolven rekisteröinneistä . Kaksi eniten toisen polven jälkeläisiä tuottanutta urosta ovat keskenään isä ja poika. Erityisesti toisen polven jälkeläismäärät ovat joidenkin koirien kohdalla nousseet huomattavan korkeiksi, vaikka niitä itseään ei välttämättä ole käytetty erityisen paljoa. Tämä johtuu siitä että monet näiden koirien jälkeläisistä ovat päätyneet aktiivisten kasvattajien jalostusnartuiksi. On myös huomioitava, että toisen polven jälkeläismääriin vaikuttaminen on huomattavasti vaikeampaa kuin ensimmäisessä polvessa.

Jalostuspohja ei ole kovin laaja, mutta ei vielä hälyttävän pienikään. Sitä kaventavia tekijöitä ovat yksittäisen koirien liian runsas jalostuskäyttö sekä sukulinjojen maailmanlaajuisesti vähäinen lukumäärä. Runsaimmin käytettyjen jalostuskoirien joukossa olevilla lähisukulaisilla on rodun jalostuspohjaa kaventava vaikutus.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan vehnäterrieri on eloisa, aktiivinen ja hyväluonteinen. Se on omistajiinsa erittäin kiintyvä ja uskollinen sekä hyvin älykäs. Vehnäterrieri on luotettava ja uskollinen ystävä, joka on puolustustahtoinen olematta hyökkäävä. Irlannin pientilallisilla oli tapana käyttää vehnäterriereitä vahinkoeläinten tappamiseen tai apuna tilan töissä. Rotua käytettiin pitkään vaikeassa työssä märeiden ja saukkojen metsästyksessä. Hermostuneisuus mainitaan vehnäterrierin rotumääritelmässä virheeksi, viihaisuus hylkääväksi virheeksi.

Tulee muistaa, että vaikka vehnäterrieri ei olekaan terrieri sieltä ärhäkämmästä päästä, se on kuitenkin terrieri eikä välttämättä tule toimeen kaikkien koirien kanssa. Varsinkaan uros ei jätä vastaamatta sille heitettyyn haasteeseen. Liiallinen hyökkäävyys ei kuitenkaan kuulu vehnäterrierin luonteenpiirteisiin. Vehnäterrieri ei saa olla hermostunut, arka, pelkopurija tai aiheetta aggressiivinen eikä tällaisia koiria saa käyttää jalostukseen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. linjoihin

Vehnäterrierissä ei ole jakoa näyttely- ja käyttölinjaan.

4.2.3 Jalostuksen tavoiteohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen kuvaus

Jalostuksessa tulee pyrkiä kasvattamaan hyväluonteisia vehnäterriereitä, jotka sopeutuvat hyvin nykypäivän elämään ja soveltuvat monenlaiseen harrastustoimintaan. Suositus on, ettei arkoja, hermostuneita tai aggressiivisia koiria käytetä jalostukseen. Kasvattajien tulee myös kiinnittää huomiota pennun ostajien ohjaukseen vehnäterrierin kasvattamisessa yhteiskuntakelpoiseksi sekä mukavaksi perhekoiraksi, sillä se on vahvaluonteinen ja tarvitsee määrätietoisesta kasvatuksen pennusta pitäen.

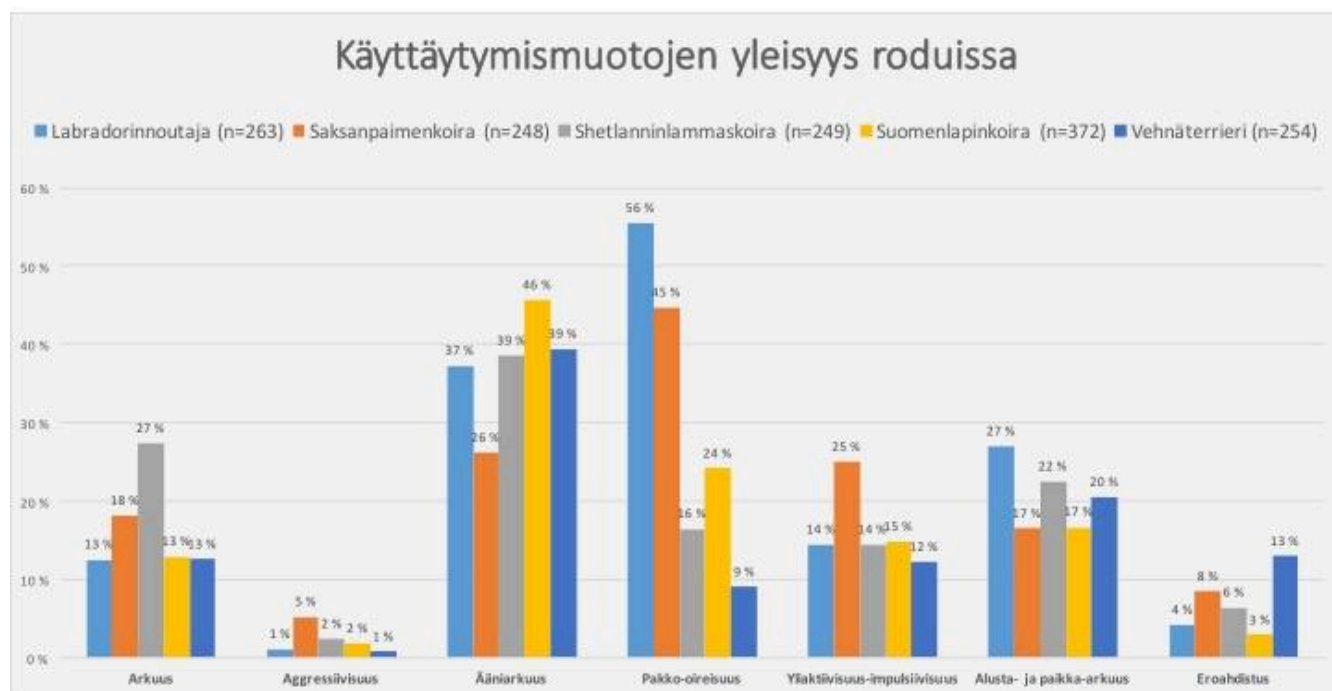
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Vehnäterrieri on reipas ja suhteellisen sosiaalinen, iloinen, eloisa ja älykäs koira, joka rotumääritelmän mukaan on myös puolustustahtoinen olematta hyökkäävä. Rotu on yleensä monenlaisiin perheisiin ja olosuhteisiin sopeutuva ja sisätiloissa rauhallinen, mutta myös toimielias koira, jolle pelkkä sohvalla makoilu ei sovi. Lenkkeilyn lisäksi se kaipaa virikkeitä antavaa toimintaa. Leikkisyydessä, uteliaisuudessa ja pelottomuudessa on vaihtelua yksilöiden välillä, samoin taipumuksessa vahtia ja saalistaa. Urokset ovat yleensä narttua voimakastahtoisempia, nartut taas ailahtelevampia luonteeltaan. Oikeanlaisella ohjauksella vehnäterrieri on yhteistyöhaluinen ja moneen harrastukseen sopiva koira, vaikka se onkin joskus terrierimäisen jääräpäinen.

Koko jäsenistön kattava vehnäterriereiden terveystarkastus tehtiin vuonna 2003 (n = 400). Tällöin vastaajista 88 % oli tyytyväisiä rodun luonteeseen. Kyselyssä listatuista luonnemääreistä vehnäterriereitä kuvattiin eniten adjektiiveilla ihmisystävällinen (87 %), vilkas (38 %), aktiivinen (35 %) ja rauhallinen (27 %). Ongelmista suurimmiksi nousivat arkuus (5 %) sekä aggressiivisuus (2 %). Aggressiivisuus kohdentui yleensä toisiin koiriin, muutamassa tapauksessa ihmisiin. Myös tuhoaminen, metelöinti ja ylivilkkaus mainittiin.

Helsingin Yliopiston koirien geenitutkimusryhmän käyttäytymiskyselyn alustavassa raportissa on mukana vehnäterrieri, sillä sen on yksi viidestä eniten vastauksia keränneestä rodusta (n = 254, tilanne 12/2015). Raportin mukaan rodun suurin käyttäytymisongelma on ääniarkuus, josta jonkinasteisena kärsii peräti 39 % vastanneista; tosin tulos on samaa luokkaa muillakin raportin roduilla. Myös alusta- ja paikka-arkuutta vehnäterriereillä ilmenee saman verran kuin alustavan raportin muilla roduilla, 20 %. Kaikissa muissa tutkimuksen osa-alueissa – arkuudessa, aggressiivisuudessa, pakko-oireisuudessa sekä yliaktiivisuudessa/impulsiivisuudessa – vehnäterriereillä raportoidaan olevan keskimääräistä vähemmän ongelmia, mutta eroahdistus on yleisempää kuin muilla neljällä rodulla, 13 %.

Lähde: Koirangeenit.fi

Ääniarkuuden on todettu olevan vahvasti perinnöllistä ja se tulee usein esiin esimerkiksi MH-kuvauksessa (Arvelius 2014), joten sen vähentämiseen pystytään vaikuttamaan jalostusvalinnoin. Myös eroahdistuksella lienee geneettinen tausta, mutta sen systemaattiseen mittaukseen ja tilastointiin ei tällä hetkellä ole käytössä välineitä, joten sen kitkemisessä on luotettava enemmän kasvattajien harkintakykyyn. Eroahdistus tai tavaroiden tuhoaminen voi kieliä myös koiran liian vähäisestä tekemisestä, sillä vehnä on aktiivinen koira ja voi purkaa tarmoaan tuhoamiseen tai muuhun häiriökäyttäytymiseen, jollei sille tarjota mielekästä työtä.

Vuosina 2006 - 2015 on luonnetestattu 39 (3 % rekisteröidyistä) ja MH-luonnekuvattu 155 vehnäterrieriä (11 %). Osa MH-kuvauksista (50 kpl) on epävirallisia, sillä Kerry- ja vehnäterrierikerho ry on järjestänyt MH-luonnekuvauksia vuosina jo 2007 – 2009, ennen MH:n virallistamista Suomessa vuonna 2010. Rodullemme on tähän JTO-päivitykseen laadittu LTE- ja MH-ihanneprofiilit, joiden tarkoitus on tarjota vertailupohja yksittäisen koiran tai laajemman otoksen tuloksille ja siten säilyttää rodulle tyypilliset luonneominaisuudet ja parantaa mahdollisia ongelmakohtia. Vehnäterrieri on ollut Irlannissa monipuolinen ja -käyttöinen maatalon yleiskoira, joten vaihtelun sallimiseksi ihanneprofiilit on jätetty melko väljiksi. Osaa luonnetestin ja -kuvauksen osa-alueista painotetaan toisia enemmän, pohjautuen rotumääritelmään, tähänastisiin luonnetestaustuloksiin sekä JTO:aan.

Luonnetestissä vehnäterrierin saamien pisteiden vaihteluväli vuosina 2001 – 2015 on ollut -61 – +246 pistettä. Oheiseen kaavioon on merkitty vehnäterriereiden LTE-tulosten jakautuminen, yleisin arvo on lihavoitu. Ihanneprofiili sekä hyväksyttävät ja ei-hyväksyttävät tulokset on merkitty värein.

Käyttäytymisen jalostusryhmän ehdotuksen pohjalta tehty vehnäterrierin LTE-ihanneprofiili 1/2016

ihanne

hyväksyttävä

ei hyväksyttävä

Vehnäterriereiden LTE-tulokset v. 2001-2015, n = 56. Yleisin arvo lihavoitu.

	Toimintakyky	Terävyys	Puolustus-halu	Taisteluhalu	Hermorakenne	Temperamentti	Kovuus	Luoksepäästävyys	Laukaus-pelottomuus	
3	Suuri	Kohtuullinen ilman jälj. jäävää hyökkäys halua 23 %	Kohtuullinen, hillitty 46 %	Suuri 7	Tasapainoinen ja varma 13 %	Vilkas 25 %	Kohtuullisen kova 13 %	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin 80 %	Laukausvarma 57 %	++
+2a	Hyvä 9 %	Suuri ilman jälj. jäävää hyökkäys halua	Suuri, hillitty 4 %	Kohtuullinen 34 %	Tasapainoinen 7 %	Kohtuullisen vilkas 48 %	Kova	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen 20 %	Laukauskoke malon 29 %	++
+2b				Kohtuullisen pieni				Luoksepäästävä, hieman pidättyväinen		
+1a	Kohtuullinen 52 %	Pieni ilman jälj. jäävää hyökkäys halua 41 %	Pieni 34 %	Erittäin suuri	Hieman rauhaton 82 %	Erittäin vilkas 25 %	Hieman pehmeä 64 %	Mielistelevä	Paukkuarvitys 5 %	+
+1b	Kohtuullisen pieni 30 %	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä 4 %			Hermotunein pvrkimyksin 2 %					
-1a	Pieni 9 %	Pieni jäljelle jäävin hyökkäys haluin	Haluton 16 %	Pieni 46 %	Vähän hermostunut 7 %	Häiritsevän vilkas 1	Erittäin kova	Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	Laukausaltis 9 %	-
-1b					Hieman välinpitämätön			Selvästi pidättyväinen, yrittää purra		
-1c					Impulsiivinen					
-2	Riittämätön	Kohtuullinen jäljelle jäävin	Erittäin suuri	Riittämätön 4 %	Hermotunut 2 %	Välinpitämätön 2 %	Pehmeä 21 %	Hyökkäävä	Laukausarka	-
-3	Toimintakyvytön	Suuri jäljelle jäävin hyökkäys haluin	Hillitsemätön	Haluton 4 %	Erittäin hermostunut	Apaattinen	Erittäin pehmeä 2 %	Salakavala		

Toimintakyvyltään vehnäterrierit ovat LTE-tulosten perusteella yleensä kohtuullisia. Kohtuullisen tai hyvän toimintakyvyn omaava koira on riittävän rohkea selvittääkseen asioita myös itsenäisesti, mitä vehnäterrieriltä on myös itsenäisesti toimivana koirana alkuperäisissä tehtävissään vaadittu.

Toimintakyvyltään pienempi koira tarvitsee omistajansa tukea toimintaansa. Toimintakyky (rohkeus) on yksi vehnäterrierin jalostuksessa painotettavia osa-alueita, ja rohkeuden on havaittu korreloivan monen positiiviseksi katsotun käyttäytymispiirteen kuten sosiaalisuuden, uteliaisuuden ja leikkisyyden kanssa (Svartberg & Forkman 2002). Arkuus on vehnäterrierillä ei-toivottu ominaisuus.

Vehnäterrierin toimenkuvaan on kuulunut myös tuhoeläinten tappaminen, missä tarvitaan ainakin jonkin verran terävyyttä eli reagoitua aggressiolla. Liika terävyys ei ole suotavaa, mutta sen kokonaan puuttuminenkaan ei ole rodunomaista. Myös puolustushalua vehnäterrierillä tulee olla ainakin jonkin verran mutta hillittyä; rotumääritelmässä mainitaan koiran olevan puolustustahtoinen muttei hyökkäys haluin. LTE-tulosten valossa sekä terävyyden että puolustushalun suhteen nykytilanne vastaa melko hyvin ihannetta.

Maatalon monitoimikoirana vehnäterrieriltä on vaadittu sisua ja peräänantamattomuutta, taisteluhaluja, jotta se on selvinnyt vaativistakin metsästys- ja muista tilan tehtävistä. Tällä hetkellä yleisin LTE-tulos taisteluhalusta on pieni, mutta ihanteeksi on asetettu kohtuullinen. Vaikka yleisin tulos on pieni, toimintakyvyltään kohtuullisia tai suuria on lukumääräisesti yhtä paljon, joten taisteluhalun suhteen rodussa tuntuu olevan hajontaa. Taisteluhaluinen koira voi olla osuvampi valinta harrastuskoiraksi ja vähemmän taisteluhaluinen puhtaaksi seurakoiraksi.

Hermorakenne kuvaa koiran stressinsietokykyä, mikä on tärkeää koiralle kuin koiralle, ja täten ihanteessa painotettava ominaisuus. Hermostuneisuus on myös mainittu vehnäterrierin rotumääritelmässä virheeksi. Suurin osa vehnäterriereistä on saanut arvoksi hieman rauhaton, mikä yhdessä tasapainoisen kanssa on asetettu ihanteeksi. Hermostuneiksi tai vähän hermostuneiksi on LTE:ssä katsottu muutama vehnäterrieri; tällainen käytös on ei-toivottua.

Vehnäterrieriä kuvataan rotumääritelmässä eloisaksi ja sen toimiin on kuulunut ympäristön silmälläpito, joten temperamentiltaan sen tulisi olla vähintään kohtuullisen vilkas, mitä suurin osa LTE:ssä käyneistä onkin.

Kovuus (miten koira muistaa epämiellyttävät kokemukset) on yksi LTE-ihanteessa painotettavista osa-alueista, sillä valtaosa vehnäterrieistä on hieman pehmeitä tai pehmeitä. Hieman pehmeä koira on yleensä kovaa myöntävämpi ja helpompi kouluttaa, mutta liiallinen pehmeys ja arkuus tekee arkipäiväisestä elämästäkin vaikeaa, kun koira on epävarma eikä pääse kokemuksistaan yli vaan saa "kammoja". Toisaalta liiallinen kovuuskaan ei ole toivottavaa vehnäterrierille.

Vehnäterrierin tulee olla avoin ja ihmisystävällinen, joten luoksepäästävyydessä ihannetulos on hyväätahtoinen, luoksepäästävä, avoin. Tällainen koira on sosiaalinen ja soveltuu nyky-yhteiskuntaan; ominaisuus on tärkeä ja ihanteessa painotettava. Samoin painotettava ominaisuus on laukauspelottomuus, sillä huomattava osa vehnäterriereistäkin kärsii ääniherkkyyksistä. LTE-tulosten valossa laukausalttiita on noin 5 % vehnäterriereistä, muissa lähteissä ääniherkkyyksiä on ilmennyt huomattavasti enemmän. Ihanne tässä on laukausvarma, ja laukauspelko (laukausaltis, laukausarka) on ei-toivottua.

MH-luonnekuvaukseen on osallistunut vuosina 2007-2015 kaikkiaan 155 vehnäterrieriä, keskeytettyjä näistä on 7 %. Oheiseen kaavioon on merkitty vehnäterriereiden MH-tulosten jakautuminen, yleisin arvo on lihavoitu. Ihanneprofiili sekä hyväksyttävät ja ei-hyväksyttävät tulokset on merkitty värein.

Käyttäytymisen jalostustyöryhmän ehdotuksen pohjalta tehty vehnäterrierin MH-ihanneprofiili 10/2016

ihanne	Vehnäterriereiden MH-tulokset v. 2007-2015, n = 155.					
hyväksyttävä	Yleisin arvo lihavoitu. Keskeytettyjä 7%					
ei hyväksyttävä						
	1	2	3	4	5	ka
1a. KONTAKTI Tervehtiminen	Torjuu kontaktia, murisee tai yrittää purra 1	Välttää kontaktia, väistää 4	Hyväksyy kontaktin vastaamatta siihen, ei väistä 24	Ottaa itse kontaktia tai vastaa siihen 117	Mielistelevä kontaktinotossa, hyppiä, vinkuu, haukkuu, jne. 9	3,8
1b. KONTAKTI Yhteistyö	Ei lähdetä vierastaan ihmisen mukaan / Ei kokeilla 5	Lähtee mukaan haluttomasti 11	Lähtee mukaan, mutta ei ole kiinnostunut TO:sta 106	Lähtee mukaan halukkaasti, kiinnostuu TO:sta 33	Lähtee mukaan hyvin innokkaasti, erittäin kiinnostunut TO:sta 0	3,1
1c. KONTAKTI Käsittely	Torjuu murisemalla ja/tai yrittää purra 3	Väistää tai hakee tukea ohjaajasta 25	Hyväksyy käsittelyn 101	Hyväksyy ja ottaa kontaktia 25	Hyväksyy ja vastaa liioitellulla kontaktilla 1	3,0
2a. LEIKKI 1 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 13	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 28	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 62	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 44	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 7	3,0
2b. LEIKKI 1 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen 16	Ei tartu, nuuskii esinettä 70	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 46	Tarttuu heti koko suulla 14	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista 8	2,5
2c. LEIKKI 1 Puruote ja taisteluhalu	Ei tartu esineeseen 90	Tarttuu viiveellä - irrottaa/pitää, ei vedä vastaan 18	Tarttuu, vetää vastaan, mutta irrottaa ja tarttuu uudestaan / Korjailee otetta 32	Tarttuu heti koko suulla, vetää vastaan kunnes TO irrottaa 10	Tarttuu heti koko suulla, vetää tempoo, ravistaa - kunnes TO irrottaa 4	1,8
3a. TAKAA-AJO	Ei aloita 73	Aloittaa, mutta keskeyttää 21	Aloittaa etenemisen hitaasti, voi lisätä vauhtia, seuraa koko matkan saalista 20	Aloittaa kovalla vauhdilla päämäärä-hakuisesti, pysähtyy saaliille 36	Aloittaa heti kovalla vauhdilla juosten saaliin ohi, voi kääntyä saaliille 3	2,2
3b. TARTTUMINEN	Ei kiinnostu saaliista / Ei juokse perään 96	Ei tartu, nuuskii saalista 26	Tarttuu saaliiseen epäröiden tai viiveellä 16	Tarttuu heti saaliiseen, mutta irrottaa 7	Tarttuu heti saaliiseen, pitää sitä suussaan vähintään 3 sekuntia 7	1,7
4. AKTIVITEETTITASO	Tarkkailematon, kiinnostumaton, passiivinen 0	Tarkkailevainen, rauhallinen, voi istua, seistä tai maata 42	Tarkkailevainen ja enimmäkseen rauhallinen, yksittäisiä toimintoja 48	Tarkkailevainen, toiminnot tai rauhattomuus lisääntyy vähitellen 53	Toiminnot vaihtelevat nopeasti osion aikana / Rauhaton koko 9	3,2

					ajan	
5a. ETÄLEIKKI Kiinnostus	Ei kiinnostu avustajasta 12	Tarkkailee avustajaa, välillä taukoja 47	Kiinnostunut avustajasta, seuraa ilman taukoja 84	Kiinnostunut avustajasta, yksittäisiä lähtöyrityksiä 6	Erittäin kiinnostunut avustajasta, toistuvia lähtöyrityksiä 3	2,6
5b. ETÄLEIKKI Uhka/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 128	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmä. osassa 7	Osoittaa yksittäisiä (1-2) uhkauseleitä osion ensimmä. ja toisessa osassa 10	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmä. osassa 1	Osoittaa useampia uhkauseleitä osion ensimmä. ja toisessa osassa. 6	1,4
5c. ETÄLEIKKI Uteliaisuus	Ei saavu avustajan luo 75	Saapuu linjalle aktiivisen avustajan luo 26	Saapuu piilossa olevan puhuvan avustajan luo 18	Saapuu avustajan luo epäroiden tai viiveellä 20	Saapuu avustajan luo suoraan ilman apua 13	2,1
5d. ETÄLEIKKI Leikkihalu	Ei osoita kiinnostusta 99	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 29	Leikkii - voi tarttua varovasti, mutta ei vedä 8	Tarttuu, vetää vastaan, voi irrottaa ja tarttua uudelleen 2	Tarttuu, vetää vastaan, ei irrota 13	1,7
5e. ETÄLEIKKI Yhteistyö	Ei osoita kiinnostusta 99	Kiinnostuu, mutta keskeyttää 19	On kiinnostunut leikkivästä avustajasta 21	Kiinnostunut leikkivästä sekä passiivisesta avustajasta 6	Houkuttelee myös passiivista avustajaa leikkimään 5	1,7
6a. YLLÄTYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 18	Kyykistyy ja pysähtyy 40	Väistää kääntämättä pois katsettaan haalarista 55	Pakenee enintään 5 metriä 29	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 9	2,8
6b. YLLÄTYS Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkauseleitä 100	Osoittaa yksittäisiä uhkauseleitä 34	Osoittaa useita uhkauseleitä 7	Osoittaa useita uhkauseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 9	Osoittaa useita uhkauseleitä ja hyökkäyksiä, voi purra 0	1,5
6c. YLLÄTYS Uteliaisuus	Menee haalarin luo, kun se on laskettu maahan/ Ei mene ajoissa 26	Menee haalarin luo, kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa 68	Menee haalarin luo, kun ohjaaja seisoo sen edessä 14	Menee haalarin luo, kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 14	Menee haalarin luo ilman ohjaajan apua 27	2,7
6d. YLLÄTYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihtelua tai väistämistä 77	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 19	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 21	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 30	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 0	2,0
6e. YLLÄTYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta haalariin 81	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria yhdellä ohituskerralla 41	Pysähtyy, haistelee tai katselee haalaria väh. kahdella ohituskerralla 21	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 1	Puree haalaria tai leikkii sen kanssa väh. kahdella ohituskerralla 3	1,7
7a. ÄÄNIHERKKYYS Pelko	Ei pysähdy tai pysähtyy nopeasti 15	Kyykistyy ja pysähtyy 4	Väistää kääntämättä pois katsettaan 80	Pakenee enintään 5 metriä 22	Pakenee enemmän kuin 5 metriä 25	3,3
7b. ÄÄNIHERKKYYS Uteliaisuus	Ei mene katsomaan 19	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja puhuu kyykyssä ja houkuttelee koiraa 54	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja seisoo sen vieressä 9	Menee räminälaitteen luo kun ohjaaja on edennyt puoliväliin 14	Menee räminälaitteen luo ilman apua 48	3,1
7c. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä pelko	Ei minkäänlaisia liikkumisnopeuden vaihteluita tai väistämistä 81	Pieni niaus tai liikkumisnopeuden vaihtelu jollain ohituskerralla 23	Pieni niaus tai nopeudenvaihtelu kerran, pienenee toisen ohituskerran jälkeen 20	Niaus tai nopeuden vaihtelu samanlaisina vähintään kahdella ohituskerralla 17	Voimakas pelko, voi lisääntyä jokaisella ohituskerralla 1	1,8
7d. ÄÄNIHERKKYYS Jäljellejäävä kiinnostus	Ei osoita kiinnostusta räminälaitetta kohtaan 93	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta yhdellä ohituskerralla 33	Pysähtyy, haistelee tai katselee laitetta väh. kahdella ohituskerralla 14	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa, kiinnostus vähenee 2	Puree laitetta tai leikkii sen kanssa väh. Kahdella ohituskerralla 0	1,5

8a. AAVEET Puolustus/aggressio	Ei osoita uhkaaseleitä 48	Osoittaa yksittäisiä uhkaaseleitä 30	Osoittaa useita uhkaaseleitä 40	Osoittaa useita uhkaaseleitä ja muutamia hyökkäyksiä 21	Osoittaa uhkaaseleitä ja useampia hyökkäyksiä 2	2,3
8b. AAVEET Tarkkaavaisuus	Yksittäisiä vilkaisuja, ja sen jälkeen ei kiinnostusta / Ei kiinnostu lainkaan 8	Katselee aaveita silloin tällöin 17	Tarkkailee aaveita, pitkiä taukoja, kumpaakin puolet ajasta tai koko ajan toista 54	Tarkkailee aaveita, lyhyitä taukoja 31	Tarkkailee molempia aaveita koko osion ajan 31	3,4
8c. AAVEET Pelko	On ohjaajan edessä tai sivulla 43	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, pientä välimatkanottoa 34	On enimmäkseen ohjaajan edessä tai sivulla, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 22	On enimmäkseen ohjaajan takana, vaihtelee paon ja kontrollin välillä 17	Peruuttaa enemmän kuin taluttimen mitan tai lähtee paikalta / Pakenee 25	2,6
8d. AAVEET Utelaisuus	Menee katsomaan, kun ohjaaja on ottanut avustajalta hupun pois / Ei mene ajoissa 36	Menee katsomaan, kun ohjaaja puhuu avustajan kanssa ja houkuttelee koiraa 40	Menee katsomaan, kun ohjaaja seisoo avustajan vieressä 18	Menee katsomaan, kun ohjaaja on edennyt puoleenväliin 21	Menee katsomaan ilman apua 26	2,7
8e. AAVEET Kontaktinotto aaveeseen	Torjuu kontaktia/ Ei mene ajoissa 15	Hyväksyy avustajan tarjoaman kontaktin, mutta ei vastaa siihen 9	Vastaa avustajan tarjoamaan kontaktiin 19	Ottaa itse kontaktia avustajaan 88	Innostunutta kontaktinottoa avustajaan, esim. hyppii tai vinkuu 10	3,5
9a. LEIKKI 2 Leikkihalu	Ei leiki - ei osoita kiinnostusta 39	Ei leiki - osoittaa kiinnostusta 22	Leikkii - aktiivisuus lisääntyy / vähenee 49	Leikkii - aloittaa nopeasti ja on aktiivinen 27	Leikkii - aloittaa erittäin nopeasti ja on hyvin aktiivinen 4	2,5
9b. LEIKKI 2 Tarttuminen	Ei tartu esineeseen 40	Ei tartu, nuuskii esinettä 29	Tarttuu esineeseen viiveellä tai etuhampailla 47	Tarttuu heti koko suulla 20	Tarttuu heti, nappaa esineen vauhdista 5	2,4
10. AMPUMINEN	Ei häiriinny, havaitsee nopeasti ja sen jälkeen täysin välinpitämätön 37	Häiritsevyyttä lisääntyy leikin/passiivisuuden aikana, sen jälkeen välinpitämätön 23	Kiinnostuu laukauksista, yleisöstä tms, mutta palaa leikkiin/passiivisuuteen 18	Keskeyttää leikin/passiiv., lukkiutuu yleisöä, laukauksia tms kohden, ei palaa leikkiin/passiivisuuteen 33	Häiriintynyt, pelokas / Yrittää paeta / Ohjaaja luopuu ampumisesta 30	3,0

Kontaktista (sosiaalisuus ihmistä kohtaan; osiot 1a, 1b, 1c ja 8c) vehnäterrierit ovat yleisimmin saaneet arvon 3 tai 4, mikä kuvastaa suhteellisen sosiaalista koiraa, joka suhtautuu ystävällisesti vieraisiin ihmisiin ja haluaa tutustua heihin tai hyväksyy tarjotun kontaktin. Sosiaalisuus on yksi rotumme ihanneprofiilissa painotettavista ominaisuuksista, ja tällainen avoin, ystävällinen suhtautuminen on toivottua. Mielistelevä ystävällisyys tai kontaktin torjuminen eivät ole rodunomaista.

MH-tulosten perusteella vehnäterriereiden leikkisyydessä (osiot 2 ja 9 sekä 5 pl. 5b) on melkoisesti hajontaa, varsinkin osioissa 2 ja 9. Keskimäärin rotu tuntuu olevan hitaahkosti leikistä innostuva ja tarttuva, ja taisteluhalu MH:ssa on melko matala. Keskimäärin leikkihalu laskee jonkin verran kuvauksen kuluessa (2 vs. 9), mikä voi kertoa pienestä paineistumisesta, puutteista hermorakenteessa. Koska vehnäterrieri on alkuperältään pienpetojakin metsästävä työterrieri, syttyvyyttä, taisteluhaluja ja tarttumaotetta on tarvittu. Seurakoiralle pienempikin arvo riittää. Leikkisyyden on havaittu korreloivan rohkeuden, sosiaalisuuden ja koulutettavuuden kanssa (Svartberg & Forkman 2002), joten harrastuskoiralle suotavaa on korkeampi leikkisyys. Myös ihanneprofiiliin on jätetty tähän paljon liikkumavaraa, eikä ei-toivottua arvoa ole.

Myös taipumuksessa taka-ajoon ja tarttumiseen (osio 3) on hajontaa: puolet vehnäterriereistä ei lähde taka-ajoon, neljännes taas lähtee vauhdilla ja päämäärähakuisesti, kuten itsenäisesti metsästävän koiran kuuluu. Takaa-ajoon lähteneistä saaliseen tarttuu heti 25 %. Tällainen käytös on tuhoeläinten ja pienriistan

metsästäjälle toivottavaa, mutta ihanneprofiiliin on tähänkin jätetty väljyyttä, ei-toivottua arvoa ei ole. Tämän osion on havaittu korreloivan leikkisyyden ja rohkeuden kanssa (Svartberg & Forkman 2002), joten harrastuskoiralle korkea arvo voi olla suotavampi kuin seurakoiralle.

Aktiviteettitasen keskiarvo vehnäterriereillä on 3,2, mikä on rotumääritelmän ja ihanneprofiilin mukaista. Tällainen koira osaa rauhoittua, on temperamentiltaan ainakin jonkin verran vilkas muttei rauhaton. Yleisin arvo on kuitenkin hieman huolestuttavasti 4: tämän arvon saanut koira ei osaa kunnolla rauhoittua, hermorakenteessa on puutteita. Korkean arvon aktiviteettitasosta saaneiden vehnäterriereiden on arkikäytöksessään havaittu olevan taipuvaisia stressiin ja rikkovan tavaroita yksin ollessaan (eroahdistusta? Nybom 2008). Tasapainoinen hermorakenne, arvo 3 tai 2, on rodullemme ihanteellinen, ja kohta kuuluu luonneprofiilissa painotettaviin. Hermostuneisuus on ei-toivottua rotumääritelmässä ja täten myös ihanneprofiilissa.

Pelon ja jäljellejäävän pelon (osiot 6a, 6d, 7a, 7c ja 8c) voimakkuudessa vehnäterrierillä on eroja riippuen pelotteesta. Nopea näköarsyke (haalari, osio 6) on suurelle osalle vehnäterriereistä vähemmän pelottava kuin ääniärsyke ja siitä palaututaan paremmin. 72 % ei pakene haalaria ja puolelle vehnäterrieristä ei jää siitä mitään pelkoa. Toinen puoli on pehmeämpää ja 20 %:lle jää liiaksi pelkoa (arvo 4-5). Verrattaessa Ruotsin MH-tuloksiin äänipelkoa (7a) on Suomessa enemmän, keskiarvo on Suomessa 3,3 ja Ruotsissa 2,7. Ääniherkkyyttä (osio 7) on enemmän, kolmannes vehnäterriereistä pakenee ääntä ja 26 %:lle jää äänipelotteesta liikaa pelkoa jäljelle (arvo 4-5). MH -tulokset ovat samansuuntaisia edellä mainitun käyttäytymistutkimuksen kanssa, jossa 39%:lla vehnäterriereistä ilmeni ääniherkkyyttä. Pidempikestoisessa uhkassa (aaveet, osio 8) 30 % kestää paineen erittäin hyvin ja 29% pelkää liiaksi.

Toiveena on hallittu pelkoreaktio (1-3 riippuen temperamentista ja osiosta) ja pieni jäljellejäävä pelko, sillä MH:ssa korkeaa pelkoa ilmentänyt koira on usein arjen tilanteissa epävarma ja pelokas, ja jäljellejääviä pelkoja ilmentänyt palautuu myös arjessa kokemuksista hitaasti (Nybom 2008). Pelokkaalla koiralla on usein taipumus kehittää ajan myötä uusia pelkoja, joiden kohde vaihtelee (esim. ääniherkkyyden, alustarkuudet jne; Svartberg 2006). Selvitäkseen alkuperäisestä tehtävästään pientilallisten monipuolisena apurina – ja nykyajan sopeutuvana harrastuskoirana - vehnäterrierin tulee olla vähintäänkin kohtuullisen toimintakykyinen ja rohkea, siis peloton. Pakoreaktiot eivät ole toivottuja, eivätkä varsinkaan jäljelle jäävät pelot eli liiallinen pehmeys.

Pelkoon liittyy kiinteästi uteliaisuus eli koiran halu ja kyky tutustua pelotteeseen, toimintakyky (osiot 6c, 6e, 7b, 7d ja 8d). Omatoiminen ja suhteellisen itsenäinen koira, mitä vehnäterrierin tulee olla, rohkenee tutustua pelotteisiin itsenäisesti tai pienellä ohjaajan tuella. Suuri osa vehnäterriereistä tarvitsee melko paljon tukea eli toimintakyvyn soisi olla nykyistä hieman parempi. Ääniherkkyydestä kielivät kohdan 7b polarisoituneet arvot: kolmannes vehnäterriereistä menee saman tien selvittämään äänilähteen ja puolet vaatii paljon tukea tai ei mene ollenkaan äänilähteen luo.

MH:n perusteella viidennes vehnäterriereistä pelkää laukauksia (osio 10: arvo 5) mikä on huolestuttavan suuri osuus. Myös verrattuna Ruotsin vehnäterriereiden MH-tuloksiin laukauspelkoa on Suomessa enemmän: keskiarvo on 3,0 ja Ruotsissa 2,3. Laukauspelko on mille tahansa koiralle ei-toivottu ominaisuus, sillä esimerkiksi ilotulitteiden paukkeelta voi harva koira välttyä. Uteliaisuus, pelottomuus ja suhtautuminen laukauksiin ovat luonneprofiilissa painotettavia ominaisuuksia; toimintakykyä rotumme yksilöillä voisi olla enemmän ja ääni- ja laukausherkkyyttä vähemmän.

Jonkinasteinen puolustushalu ja terävyys (puolustus/aggressio, osiot 5b, 6b, 8a) on vehnäterrierille rotumääritelmän mukaista, mutta hyökkäävyys ja liiallinen aggressiivisuus on ei-toivottua. Valtaosa MH-kuvatuista vehnäterriereistä ei ole osoittanut juurikaan aggressiota, arvo 1 on kaikissa kohdissa yleisin. Tosin aaveilla (8a) aggressiota esiintyy enemmän ja 15% reagoi voimakkaasti, arvo 4-5. Tämä kertonee osaltaan puolustushalusta, kun uhka on pitkäkestoinen. Ihanteena rodullamme on pieni puolustus/aggressio, arvot 1 tai 1-2, ja voimakkaat reaktiot näissä osioissa ovat ei-toivottuja. Tutkimusten mukaan (esim. Svartberg 2005, Nybom 2008) koiran aggressiivinen arkikäytös omistajaa tai toisia koiria kohtaan ei juurikaan tule esiin MH:ssa; toisaalta vieraaseen ihmiseen kohdistuvalla aggressiolla tai

epäluulolla ja aggressiolla MH:n osioissa Aaveet 8a ja Etäleikki 5b löytyi yhteys.

Ruotsissa on MH-kuvaus on ollut jo pidempään käytössä ja siellä on MH-kuvattu yli 1000 vehnäterrieriä. Tulokset ovat hyvin samantyyppisiä kuin Suomessakin, suurimmat erot ovat kahdessa edellä mainitussa kohdassa 7a Ääniherkkyys, pelko ja 10 Laukaukset. Myös maiden MH-ihanneprofiilit ovat linjassa, kuten oletettavaa onkin.

Näyttelytilanteessa vehnäterrierit ovat yleensä käyttäytyneet rodunomaisesti. Koiratrimmaamoista on jonkin verran kerrottu hankalista hoidokeista, joskin syynä saattaa olla vehnien huonosti hoidettu turkki tai tottumattomuus hoitotilanteeseen. KoiraNetissä vehnäterriereitä on ilmoitettu lopetetuiksi käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi v. 2006 – 2015 yhteensä 8 kpl (3 % ilmoitetuista).

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Vehnäterrieri on alun perin ollut Irlannin pientilallisten apuri; maatalon energinen yleiskoiri, jonka oli pystyttävä monenlaisiin toimiin, sillä useaa koiraa ei ole ollut varaa pitää. Vehnäterriereitä käytettiin vahinkoeläinten tappamiseen ja apuna tilan töissä paimentamisesta ja vahtimisesta alkaen. Sen kuului toimia perheen lemmikkinä ja turvana, ilmoittaen muutamalla haukahduksella vierailijoista tai oudoista kulkijoista. Rotua käytettiin myös metsästyksessä, esimerkiksi vaikeassa mäyrien ja saukkojen pyynnissä, ja salametsästyksessä. (Holmes 1990.)

Tällaisella maatalon yleiskoiralla on oltava monipuolinen viettipohja - vaikka kaikki mainitut ominaisuudet eivät löydy samasta koirasta vaan kyse on rodun sisäisestä vaihtelusta. Vehnäterriereistä on täytynyt löytyä metsästysviettiä, terävyyttä ja peräänantamattomuutta, jotta ne ovat pystyneet jäljestämään mäyriä luolasta ja saukkoja vedestä sekä tuhoamaan pienpetoja. Koiran on täytynyt olla myös itsenäinen, sillä metsästyksessä tappavan koiran on kyettävä omiin ratkaisuihin. Toisaalta metsästysvietti ei ole saanut olla liian voimakas, jotta koiri on pysynyt kotitilalla. Paimentavana koirana ja lemmikkinä koiran on oltava itsensä hillitsevä ja yhteistyöhaluinen. Vahtivalta koiralta vaaditaan riittävää vilkkautta ympäristön havainnointiin ja puolustushalua - vaikka vehnäterrierin toimenkuvaa on ilmeisesti ollut ennemminkin tulijoiden havainnointi ja niistä ilmoittaminen kuin varsinainen vartiointi.

Monipuoliselle ja sopeutuvaiselle koiralle on käyttöä nykyäänkin, sillä sellaisen kanssa voi harrastaa monenlaista. Kääntöpuolena on, että vehnäterrieri on hyvä monessa lajissa, mutta terävin huippu voi olla vaikea saavuttaa. Koemuodoista suosituin on agility, jossa koekäyntejä on tuplasti rekisteröintimäärään verrattuna. Rodussa on yksi agility- ja hyppyvalio, tottelevaisuusvalioita on tähän mennessä kaksi. Parina viime vuonna rallytoko on saavuttanut suosiota vehnäharrastajien parissa ja se onkin koekäynneittäin jo toiseksi yleisin harrastusmuoto.

Vehnäterriereiden koekäynnit v. 2006 - 2015 (% verrattuna ko. vuoden rekisteröintimääriin; KoiraNet)

	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	Yhteensä
Agility	262 308 %	296 239 %	321 241 %	294 224 %	371 251 %	317 188 %	310 186 %	244 156 %	270 140 %	232 167 %	2917 202 %
Rallytoko	114 134 %	66 53 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	180 12 %
Tottelevaisuuskoe	33 39 %	39 31 %	32 24 %	40 31 %	33 22 %	34 20 %	29 17 %	31 20 %	44 23 %	43 31 %	358 25 %
MH-luonnekuvaus (ml. epäviralliset 2007-09)	16 19 %	26 21 %	15 11 %	23 18 %	9 6 %	14 8 %	22 13 %	9 6 %	21 11 %	0 0 %	155 11 %
Luonnetesti	4 5 %	3 2 %	3 2 %	5 4 %	4 3 %	6 4 %	5 3 %	1 1 %	6 3 %	2 1 %	39 3 %
Käyttäytymiskoe	1 1 %	3 2 %	0 0 %	0 0 %	3 2 %	4 2 %	3 2 %	3 2 %	0 0 %	4 3 %	21 1 %
Metsästyskoirien jäljestämiskoe	3 4 %	2 2 %	1 1 %	0 0 %	4 3 %	1 1 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	0 0 %	11 1 %
Rekisteröintejä	85	124	133	131	148	169	167	156	193	139	1445

Vehnäterriereillä ei ole palveluskoiraoikeuksia eikä niitä käytetä virkakoirina. Pelastuskoiratoiminnassa (rauniot ja haku) on mukana muutama koirakko, myös hälytysryhmissä. Kaverikoirina vehnäterriereitä toimii arviolta kymmenkunta, muutamia on palkittu kaverikoiramitalilla. Harrastuksena jäljestys (esim. haku, verijälki, koiraetsintä) tuntuu nostaneen suosiota, vaikka mejä-kokeisiin osallistuminen on vähäistä. Ruotsissa rodussa on useita jälkivalioita ja molemmissa maissa rotua on satunnaisesti käytetty metsästyksessä jälkikoirana.

Vaikkei olekaan palveluskoirarotu, vehnäterrieri on perimältään työkoira. Ollakseen tasapainoinen perheenjäsen se vaatii riittävän liikunnan lisäksi aivo- tai nenätyötä. Tämä voi olla ohjattu harrastus (esim. agility, rallytoko, jäljestys) tai vaikkapa työssä tai perheen puuhissa mukana olo ja ”auttaminen”. Aktiivisena rotuna se ei sovellu pelkäksi sohvakoiraksi ja toimettomuus saattaa olla yksi syy siihen, että energia purkautuu yksin jätettäessä vaikkapa huonekalujen järsimiseen. Vehnäterrieri ei myöskään ole piha- tai tarhakoira, sillä eloisana ja ihmisrakkaana koirana se vaatii seurustelua voidakseen hyvin.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Kuten edellä on mainittu, jonkinasteisesta eroahdistuksesta kärsii 13 % vehnäterriereistä ja ääniherkkyydestä jopa 39 % (Koirien geenitutkimus, käyttäytymiskysely). Ihmisiin vehnäterrierit suhtautuvat yleensä hyvänthahtoisesti ja avoimesti. Suhtautuminen toisiin koiriin vaihtelee, samaa sukupuolta olevat – etenkin urokset - eivät välttämättä tule toimeen keskenään. Aiheeton aggressiivisuus ”raivosyndrooma” on aiemmin jonkin verran puhuttanut rodun parissa, mutta sen esiintymistä ei ole tarkkaa tietoa; jollain tavoin aggressiivisesti käyttäytyy samaisen käyttäytymiskyselyn mukaan 1 % vehnäterriereistä. Aggressiivisuuteen on syytä suhtautua vakavasti, onhan vehnäterrieri keskikokoinen rotu, jolla saattaa olla yllättävän paljon voimaa.

Joku voi kokea terrierin terävyyden ja epäsosiaalisuuden samaa sukupuolta olevien koirien kanssa aggressiivisuusongelmaksi, vaikka kyseessä on osin rotuomaisuus. Vehnäterrieri ei ole laumakoira siinä mielessä kuin esimerkiksi ajueina käytetyt rodut tai monet seurakoirat, ja samassa taloudessa asuvien varsinkin urosten rähinät ovat tavallisia. Kaikkien koirien tulee kuitenkin olla yhteiskuntakelpoisia, ja vehnäterrierinkin kuuluu olla vain puolustustahtoinen, ei hyökkäävä. Näyttelykehässä vehnäterrierin käytöksen tuomaria kohtaan tulee olla ystävällistä, vähäisetkin vihaisuuden elkeet tulee rankaista arvostelussa.

Rodun lisääntymiskäyttäytyminen on yleensä ongelmaton. Juoksuaikojen väli on tavallisesti 6 – 10 kk ja astutukset tavallisesti onnistuvat, keinosiemennyksiin ei tästä syystä tarvitse turvautua. Synnytykset onnistuvat yleensä hyvin ja keisarileikkauksiin on tarvetta erittäin harvoin. Nartut hoitavat pentujaan hyvin ja imettävät niitä pitkään. Uroksilla on joskus hyvin voimakas sukupuolivietti, eikä ole tavatonta, että vehnäuros on syömättä useita päiviä naapuruston narttujen juoksuaikoina. Vastaavasti nartuilla esiintyy jonkin verran voimakkaita valeraskauksia. Voimakkaan sukupuolivietin tai valeraskausongelmien johdosta ei ole tavatonta, että uroksia jossain vaiheessa kastroidaan ja narttuja steriloidaan. Näillä toimenpiteillä on usein myönteinen terveysvaikutus kives/eturauhas- tai nisä/kohtukasvainten ehkäisyssä.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista

Vaikka vehnäterrieri yleensä on erittäin hyväntahtoinen ja avoin rotu, silläkin ilmenee joitain rodulle tyypillisiä ongelmakäytöksen muotoja. Edellä esitettyjen luonnetesti- ja luonnekuvaustulosten sekä kyselyjen ja tutkimusten perusteella vehnäterrierin tyypillisimmät ongelmat ovat laukaus- ja ääniarkuus, liiallinen pehmeys, toimintakyvyn (rohkeuden) puute, taipumus eroahdistukseen sekä liiallinen aggressiivisuus toisia koiria ja joskus myös ihmisiä kohtaan.

Liiallinen aggressiivisuus on luonneongelmista vakavin, mutta sen luotettavaan todentamiseen ja mittaamiseen kaikilta osin ei nykyisillä testeillä valitettavasti päästä. Sama koskee käyttäytymistutkimuksessa esiin noussutta taipumusta eroahdistukseen. Käyttäytymistutkimuksen tuloksisista voikin jatkossa olla hyötyä, varsinkin jos tutkimusryhmä pystyy tunnistamaan aggressiivisuuden ja eroahdistuksen – ja muiden käytösongelmien – geneettisen taustan.

Ääniarkuus on todettu voimakkaasti perinnölliseksi ja sen karsimisessa MH-luonnekuvaus on osoitettu toimivaksi työkaluksi (Arvelius 2014), joten ääni- ja laukauspelkojen vähentämiseksi mahdollisimman laajamittainen luonnekuvaaminen ja -testaaminen sekä tulosten hyödyntäminen jalostuksessa olisi suotavaa. Sama pätee arkuuteen, liialliseen pehmeeseen ja toimintakyvyn puutteeseen. Tästä syystä erityisen huomionarvoisia käyttäytymisen osa-alueita roduillamme ovat rohkeus (MH uteliaisuus + pelottomuus, LTE toimintakyky + kovuus) sekä ääniherkkyys (MH ääniherkkyys + ampuminen, LTE laukauspelottomuus). Myös sosiaalisuus (MH kontakti, LTE luoksepäästävyys) ja hermorakenne (MH aktiveettitaso, LTE hermorakenne) ovat painotettavia ominaisuuksia, sillä vihaiisuus ja hermostuneisuus ovat rodulle virheitä. Edellä lueteltuihin ominaisuuksiin tulisi jatkossa kiinnittää enemmän huomiota jalostusvalinnoissa: jos jalostusparin toisella osapuolella on jossain kohdassa puutetta, tulisi toisen osapuolen olla tässä kohdin ihanneprofiilin mukainen.

Koiran kokemukset ja sen kasvatus vaikuttavat millaiseksi koira lopulta kehittyy. Vehnäterrieri on lujatahtoinen, joten se vaatii johdonmukaisen, määrätietoisen ja ystävällisen kasvatuksen kehittyäkseen yhteiskuntakelpoiseksi, mukavaksi perhekoiraksi. Sopivan kodin valinta kullekin pennulle on tärkeää, samoin kuin pennun ja nuoren koiran johdonmukainen käsittely ja kasvatus. Jos koira on epävarma, omistajan pitäisi osata siedättää sitä vähitellen erilaisiin asioihin eikä vain altistaa niille suoraan. Vehnäterrierin turkki vaatii säännöllistä hoitoa ja onkin tärkeää, että omistaja totuttaa pennun erilaisiin hoitotoimenpiteisiin. Perimän osuutta ei tule vähätellä, siksi käyttäytymisen systemaattinen kartoitus ja analysointi on osa käytösongelmien ennaltaehkäisyä. Jatkossa saamme lisävalaistusta rodun tyypilliseen käyttäytymiseen ja sen ongelmakohtiin HY:n koirien geenitutkimusryhmän käyttäytymiskyselystä, Kennelliiton käyttäytymiskyselystä sekä mahdollisesti jalostustarkastuksista, LTE- ja MH-tulosten lisäksi. Tulevaisuudessa ehkä myös geenitestit saattavat toimia apuna ongelmakäyttäytymisen torjunnassa, kun riskitekijöitä voidaan tunnistaa ja huomioida jalostusvalinnoissa.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

Yleisesti ottaen vehnäterrieri tunnetaan terveenä ja pitkäikäisenä rotuna. Lisääntyminen on ongelmaton, normaaliastutukset sujuvat yleensä hyvin ja nartut ovat hyviä synnyttäjiä. Pentuekoko on suhteellisen suuri; keskimäärin kuusi pentua. Lisääntymisongelmiin on suhtauduttava vakavasti, sillä ongelmaton lisääntyminen on tärkeää rodun elinvoimaisuuden kannalta.

Vehnäterrierillä on löydetty neljä oireiltaan samankaltaista vakavaa sairautta: PLE, PLN, PNP ja harvinaisimpana Addisonin tauti. Perinnöllistä munuaisvikaa (PNP) tavataan pennuilla ja hyvin nuorilla koirilla. Proteiinikatosairauksista PLN todetaan keskimäärin 6 vuoden iässä, PLE hieman nuorempana 4,5 vuoden iässä. Nämä sairaudet saattavat esiintyä myös rinnakkain samalla yksilöllä.

4.3.1 Suomessa vehnäterrierillä todetut merkittävät sairaudet

Vehnäterriereillä esiintyy perinnöllisiä sairauksia ja vikoja. Jalostusyksilön tulee olla vapaa perinnöllisistä sairauksista ja vioista, joita se ei myöskään tietävästi saa periä. Seuraavia rodussamme esiintyviä perinnöllisiä sairauksia ja vikoja tulee erityisesti vastustaa:

Perinnöllinen munuaisvika (PNP/FN)

Perinnöllinen munuaisvika (progressiivinen nefropatia /familiaarinen nefropatia) on kuolemaan johtava perinnöllinen sairaus, jonka periytyvyyttä ei varmasti vielä tunneta, mutta sen epäillään mahdollisesti periytyvän kahden geeniparin mukana. Oireet ilmenevät yleensä 3 kk – 3 -vuotiailla koirilla, mutta joskus vasta 6 vuoden iässä. Oireita ovat lisääntynyt juominen ja virtsaaminen, oksentelu, laihuus ja laihtuminen, anemia, veri virtsassa, väsymys, pahanhajuinen hengitys, turvotus. Loppuvaiheen oireita ovat hermostuneisuus, kouristukset, kooma ja kuolema. Kaikkia mainittuja oireita ei välttämättä esiinny jokaisella koiralla.

Sairautta tutkitaan veri- ja virtsanäyttein. On kuitenkin huomattava, ettei oireita tai veriarvojen muutoksia aina ole ennen kuin munuaisista on tuhoutunut n. 70 %. Munuaisvikaisen koiran verinäytteessä urea, kreatiniini ja fosfori nousee, hemoglobiini laskee ja hematokriitti aluksi laskee, loppuvaiheessa nousee. Virtsanäytteen ominaispaino laskee ja valkuainen nousee. Kaikki arvot eivät välttämättä muutu jokaisella koiralla.

Kaikkien epäilyttävin oirein kuolleiden tai FN-epäilyn takia lopetettujen koirien munuaiset tulisi diagnoosin varmistamiseksi tutkia patologistesti. Rotuyhdistys korvaa haettaessa mm. ruumiinavaus- ja tutkimiskulut. Rotuyhdistys kirjaa ylös ja julkaisee säännöllisesti tietoonsa tulleet FN/PNP -tapaukset (ks. liite, kantajalistat), sekä seuraa tilannetta ulkomailla.

Sairaita, tunnettuja kantajia (sairaiden vanhempia tai jälkeläisiä) tai sairaiden täyssisaruksia ei tule käyttää jalostukseen. Tunnetun kantajan täyssisaruksia tai jälkeläisiä ei suositella jalostuskäyttöön, ainoastaan tarkoin harkituissa poikkeustapauksissa JTO:n kohdan 6.2 mukaisin perustein.

Sairaus on yhä varsin yleinen mm. Yhdysvalloissa ja tapauksia esiintyy yhä myös Ruotsissa. Tehokkaan ja huolellisesti suunnitellun jalostustyön ansiosta ei Suomessa ole patologistesti varmistettuja PNP -tapauksia tullut tietoon vuoden 1994 jälkeen, vaikka lähes kaikkien nykypäivän vehnäterriereiden sukulinjoista löytyykin varmoja kantajia. Sairauden kantajien tunnistamiseksi on kehitetty DNA -markkeritesti, joka tunnistaa lähellä sairausgeeniä olevan ns. markkerin, siis ei itse sairausgeeniä. Siksi sen tulokset eivät ole yksiselitteisiä, eikä Suomessa ole tätä testiä käytetty.

Proteiinikato (PLE/PLN)

Proteiinikato suoliston tai munuaisten kautta (PLE/PLN) on yleistynyt sairaus vehnäterriereillä. Sairaus todetaan yleensä 4 – 6 vuoden iässä, mutta se ei aina johda kuolemaan. Sairauden vastustamista vaikeuttaa sairauden puhkeaminen myöhäisessä iässä. Sairaus on varsin tavallinen Yhdysvalloissa ja myös Suomessa ilmenee vuosittain muutama yksittäinen epäilty tai varmistettu tapaus, joilla on PLE ja/tai PLN:n kaltaisia oireita.

PLN-kantajien tunnistaminen on tullut mahdolliseksi USA:ssa keväällä 2012 esitellyn geenitestin myötä. Laajan, 1990-luvun alussa käynnistyneen tutkimusohjelman kautta toivotaan tulevaisuudessa saatavan vielä lisää tietoa sairauden periytyvyydestä, puhkeamisesta ja sen hoidosta. PLE:n periytyvyydestä ei edelleenkään ole varmaa tietoa, mutta näyttää siltä, että itse sairautta yksilöt myös periyttävät sairautta jälkeläisilleen keskimääräistä enemmän.

Sekä PLE että PLN ovat rajoitetusti hoidettavissa ruokavaliolla ja lääkityksellä. Etenkin PLE-sairaat koirat ovat saattaneet tarkalla hoidolla saavuttaa lähes normaalin eliniän.

Nykytiedon valossa kaikki proteiinikatotapaukset eivät ole välttämättä geneettistä perua. Sairaudesta on olemassa eri muotoja, joista osa on geneettistä ja osa ympäristötekijöistä johtuvia. Uusimmat tutkimusmenetelmät mahdollistavat identifioimaan eri muodot. Sairauden eri muodot vaativat myös erilaisen hoidon. Oletetaan että PLE edeltää PLN-sirautta ja joko jatkuu tai laantuu PLN:n edetessä. Rinnakkaiset PLE/PLN -sairaudet ovat harvinaisia koirilla. (Littman, 1999)

PLE/PLN- sairaudessa elimistö menettää valkuaisaineita joko suoliston (PLE) tai munuaisten (PLN) kautta. PLE -sairauden syy on immuunivälitteinen monimutkainen reaktio, joka vaurioittaa suolistoa. Sairauden kuvaan kuuluu joskus myös keuhkoveritulppa tai haimatulehdus. Oireita ovat painon menetys, laihuus, oksentelu, ripuli, yleinen huonokuntoisuus ja neste elimistön onteloissa (esim. vatsaontelossa). PLE -sirautta voidaan hoitaa ruokavaliolla ja lääkkeillä.

Kuolemaan johtava PLN on vakavampi, sen oireita ovat edellä mainitun lisäksi PNP/FN -sairaudessakin tavattavat oireet kuten runsas juominen ja virtsaaminen, virtsamyrkytys, kooma, kouristukset ja kuolema.

PLE tai PLN ei sinällään ole mikään yhtenäinen sairaus, ainoastaan oire. Syy suoliston ja munuaisten muutoksiin, joista oireet tulevat, voi olla eri koirilla erilainen. (Sarkanen)

Geneettiset heikkoudet liittyen rodun PLE/PLN -sairauksiin saattavat olla moninaisia. Sairauden puhkeaminen saattaa johtua ympäristötekijöistä, kuten ravinnosta tai infektiosta. Tämä saattaisi selittää taudin myöhäisen puhkeamisen keski-iässä tai sen jälkeen. Sairaus ei näin ollen välttämättä puhkeaisi, ts. genotyyppi jäisi paljastumatta, mikäli geneettisesti sairas koira ei altistuisi lainkaan ko. ympäristötekijöille. (Littman, 2010)

Koiraa, jolla on todettu PLE/PLN – sairauteen viittaavia oireita tai joka on jättänyt PLE/PLN – sairaan jälkeläisen ei tule käyttää jalostukseen. Tällaisen koiran ei-sairaiden jälkeläisten käyttöä siitokseen voidaan harkita kohdassa 6.2 mainituin ehdoin.

Edellä kuvattujen kaltaisia oireita sairastavat vehnäterrierit tulisi tutkia perusteellisesti. Epäilyttävien oirein kuolleet koirat tulisi diagnoosin varmistamiseksi tutkia patologisesti. Rotuyhdistys korvaa mm. ruumiinavaus- ja tutkimiskulut, mikäli vakuutus ei niitä korvaa. Rotuyhdistys kirjaa ylös ja julkaisee säännöllisesti tietoonsa tulleet diagnosoidut proteiinikatotapaukset (ks. liite, kantajalistat), sekä seuraa tilannetta ulkomailla. Rotujärjestö kirjaa ylös myös PLN-geenitestitulokset, jotka koiran omistajan tulee toimittaa jalostustoimikunnalle.

Pennsylvanian yliopistossa kerätty tutkimusaineisto proteiinikatoon sairastuneista ja normaaleista, pitkään eläneistä vehnäterriereistä on poikkeuksellisen laaja ja harvinainen koiramaailmassa. Tästä aineistosta ovat tohtorit Meryl Littman ja Paula Henthorn identifioineet ratkaisevan eroavaisuuden sairastuneiden ja terveiden koirien DNA:ssa. Proteiinikadon munuaismuotoon (PLN) sairastuneilla koirilla havaittiin kahdessa tietystä geenissä, kummassakin alleelin mutaatio. Nämä alleelit periytyvät aina yhdessä, joko normaalit alleelit molemmissa geeneissä tai vaihtoehtoisesti mutatoituneet alleelit molemmissa geeneissä periytyvät yhdessä.

Proteiinikadon munuaismuodon seulonnan työkaluna käytetään ensisijaisesti tähän tarkoitettua geenitestiä ja mikäli geenitestin tulos ei ole normaali, lisätutkimuksina käytetään SDMA- ja NAG –testejä sekä tutkitaan virtsan prot/krea suhde.

Genotyypit

Mutaatioiden suhteen homotsygooteilla (kaksi kopiota mutatoituneita markkereita, tyyppi 2-2) vehnillä on selvästi kohonnut PLN -sairastumisriski. Heterotsygooteilla (yksi normaali ja yksi mutatoitunut markkeri, tyyppi 1-2) sairastumisriski on edellisiin verrattuna pienempi. Pienin sairastumisriski on koirilla, joilla tätä mutatoitunutta markkeria ei ole (tyyppi 1-1). Genotyypin 1-1 edustajista käytetään tässä nimitystä *normaali*, koska niiden perimästä puuttuu ko. mutaatio. Tyypin 1-2 edustajat ovat ko. mutaation eli PLN-sairaudelle altistavan tekijän *kantajia* ja pystyvät näin ollen periyttämään sitä jälkeläisilleen. Tyypin 2-2 edustajista käytetään nimitystä *positiivinen*. Positiivinenkaan ei välttämättä sairastu proteiinikatoon elämänsä aikana, mutta periyttää aina mutatoituneet alleelit jälkeläisilleen, joilla on siten kohonnut sairastumisriski. Positiivisen jalostuskäyttöä tulisi välttää.

1-1 = N/N = homotsygootti negatiivinen (normaali) = **normaali**

1-2 = N/PLN = heterotsygootti positiivinen (kasvanut sairastumisriski) = altistavan mutaation **kantaja**

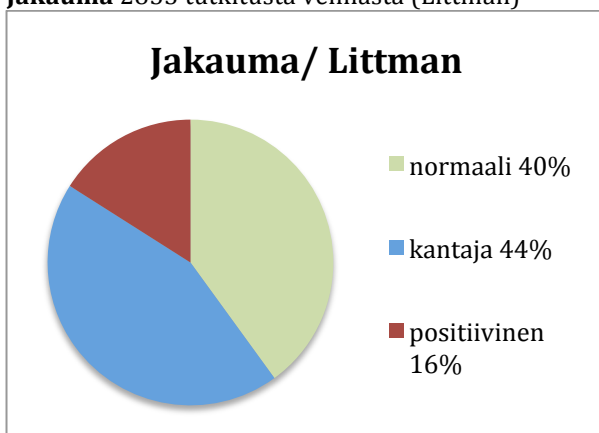
2-2 = PLN/PLN = homotsygootti positiivinen (korkein sairastumisriski) = **positiivinen**

Altistava mutaatio

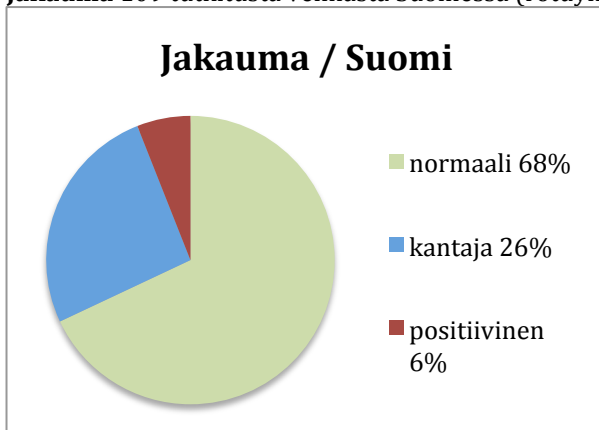
PLN -geenimutaatio on ns. altistava mutaatio, jonka vuoksi positiivisistakin vain osa sairastuu kohonneesta riskistä huolimatta. Positiivinen ei siis tarkoita PLN -sairasta, vaan sitä että koiralla on kohonnut alttius sairastua. Tämän vuoksi myöskään mutaation kantajat eivät ole PLN -sairauden kantajia vaan tälle sairaudelle altistavan mutaation kantajia. PLN -sairaita vehniä on huomattavasti vähemmän kuin mitä tilastojen perusteella voisi olettaa. Tapauksia tulee Suomessa tietoon keskimäärin yksi vuodessa, kun tilastojen perusteella positiivisia syntyisi vuosittain noin 7-10.

Mutaation esiintyvyys rodussa

Jakauma 2853 tutkitusta vehnästä (Littman)

Jakauma 109 tutkitusta vehnästä Suomessa (rotuyhdistykselle ilmoitetut tulokset)

Lonkkanivelen kasvuhäiriö, lonkkaniveldysplasia (HD)

Lonkkaniveldysplasia on lonkkanivelen kasvuhäiriö, jossa reisiluun pään ja lantion lonkkamalja eivät sovi täydellisesti yhteen ja joka pahimmillaan rampauttaa koiran. Perityn taipumuksen lisäksi vian kehittymiseen ja sen vaikeusasteeseen vaikuttavat mm. ruokinta ja liikunta. Lonkkaniveldysplasia voi vaikeuttaa mm. harrastamista ja vaikea-asteisena se voi pahimmillaan rampauttaa koiran, jolloin liikkuminen on kivuliasta ja haittaa koiran elämää.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinvuokojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmiäsuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiläroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksateleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteitä ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvissa sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiäsuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen)

Viimeisen viiden vuoden aikana Suomessa kuvatuista yksilöistä (Taulukko 9) 21,6 %:lla on tavattu lieviä tai keskivaikeita muutoksia lonkkanivelissä. D- tai E- lonkkaisen vehnäterrierin käyttöä jalostukseen ei suositella.

Taulukko 8. Vehnäterrierien lonkkakuvaustulokset syntymävuoden mukaan 1991 – 2015 (KoiraNet)

	2011-2015		2006 - 2010		2001 - 2005		1996 - 2000		1991 - 1995	
A (terveet)	49	46 %	103	44 %	68	48,9 %	90	57,3 %	109	67,3 %
B (rajatap.)	37	35 %	83	36 %	37	26,7 %	37	23,6 %	36	22,2 %
C (lievä)	13	12 %	36	16 %	23	16,5 %	21	13,4 %	13	8,0 %
D (keskivaik.)	7	7 %	9	4 %	11	7,9 %	9	5,7 %	4	2,5 %
E (...)	0	0 %	1	0,004 %	0		0		0	
	106	100%	232	100 %	139	100 %	157	100 %	162	100 %

Taulukko 9. Vehnäterrierien vuosittaiset lonkkakuvaustulokset 2011 – 2015 (KoiraNet)

Vehnät	2015	2014	2013	2012	2011	yht
A	15	26	10	20	15	86
B	11	19	11	12	21	74
C	1	10	4	6	8	29
D	3	4	2	3	2	14
E	0	0	0	1	0	1
kuvattuja	30	59	27	42	46	204
A+B	26	45	21	32	36	160
C+D+E	4	14	6	10	10	44
lonkkavika%	13,3	23,7	22,2	23,8	21,7	21,6

Silmäsairaudet

Etenevä verkkokalvon surkastuminen (PRA)

Etenevä verkkokalvon surkastuminen (PRA) johtaa vähitellen koiran sokeutumiseen verkkokalvon valoherkkien tappi- ja sauvasolujen pikkuhiljaa rappeutuessa. Tämä perinnöllinen silmäpohjan sairaus ilmenee keski-ikäisellä tai vanhalla koiralla eli n. 5 – 8 -vuotiaalla. Suomessa on tavattu muutama PRA-tapaus vehnäterriereillä, jotka ovat syntyneet 1970- tai 1980-luvulla. Viimeisin PRA-tapaus (epävirallinen) on vuodelta 1991.

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRA-muodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon sauvasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen. PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. (Vanhapelto, Lappalainen)

Perinnöllinen harmaakaihi

Kaihi tai harmaakaihi eli katarakta on silmän mykiön eli linssin tai sen kapselin samentuma. Eri koiraroduilla on erilaisia harmaakaihiyyppejä, kyseessä voi olla vain pieni samentuma joka ei etene, tai koko mykiön samentumiseen ja sokeuteen johtava täydellinen kaihi. Myös ilmenemisikä vaihtelee rodultaan. Perinnöllisyyden puolesta puhuu kaihin esiintyminen molemmilla silmissä, rodulle tyypillisessä paikassa ja tyypillisessä iässä ja on etenevä. Samantapaisten kaihiin esiintyminen sukulaisilla tukee perinnöllisyysoletusta. Suomessa on tavattu kuusi kaihitapausta vehnäterriereillä, jotka ovat syntyneet vuosina 1999, 2002. ja 2008. Lisäksi kaksi kaihitapausta on myöhemmin todettu SKL:n paneelissa terveiksi.

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihistä ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyä kuitenkin ns. toissijainen kaihi. (Vanhapelto, Lappalainen)

Silmien epämuodostuma ja mikroftalmia –syndrooma (MOA)

Vehnäterrierillä esiintyy synnynnäistä silmien epämuodostumaa: mikroftalmia- silmien epämuodostuma -syndroomaa, jota voidaan kutsua termillä MOA (Multiple ocular anomalies) tai ocular dysgenesis.

Tämän synnynnäisen epämuodostuman ilmenemismuoto vaihtelee, siihen liittyy mikroftalmiaa eli pienisilmäisyyttä. Silmässä voi olla useita erityyppisiä epämuodostumia ja kehityshäiriöitä esim. PPM³ ja koloboma⁴ ja kaihi. Lievissä tapauksissa silmämuna voi olla hieman normaalia pienempi tai pahimmillaan silmämunan normaalirakenteet puuttuvat lähes täysin. Lievissä tapauksissa koiran näkökyky voi olla normaali tai lähes normaali, vaikeissa tapauksissa koira voi olla täysin sokea. Ulkoisesti silmät voivat näyttää oudoilta, silmämuna normaalia pienemmältä. Koira saattaa ikään kuin katsoa kiertoon eli valkuaista näkyy toiselta reunalta enemmän kuin toiselta. Lievät muutokset eivät kuitenkaan näy ulkoisesti.

Suomessa on tavattu samassa pentueessa kolme silmien epämuodostuma ja mikroftalmia -tapusta vuonna 2011. Tapauksia on esiintynyt rodussa myös muissa maissa.

Viimeisen viisivuotiskauden aikana on suoritettu 406 virallista silmätarkastusta, joissa 370:lla (91%) ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia. Silmäsairauksista kaihia on tavattu kahdeksalla eri vehnäterrierillä. Ylimääräisiä ripsiä on tavattu 18 kertaa: 17 tapauksessa distichiasis ja yhdellä ektooppinen cilial⁵. Puutteellinen kyynelkanavan aukko on tavattu viidellä eri koiralla kuten myös MRD⁶. Lisäksi on tavattu yhdellä PHTVL/PHPV avoin diagnoosi, yhdellä PHTVL/PHPV aste 1 ja kahdella aste 2-6⁷ sekä kolmella saman pentueen sisaruksella MOA,

³ persistent pupillary membranes ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, tai ovat kovin laajoja, voivat vaikuttaa näkökykyyn.

⁴⁴⁴ koloboma on kuoppa tai reikä jossain silmän rakenteessa, esim. näköhermon päässä, kovakalvolla tai iiriksessä, josta saattaa puuttua osa. Vaikutus näkökykyyn on usein vähäinen, mutta riippuu koloboman vakavuudesta

⁵ ylimääräiset ripset, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilial)

⁶ **RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö)** jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, mikä voi vaikuttaa koiran näkökykyyn ja TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistävasti. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

⁷ persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous; linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä.

Taulukko 10. Viralliset silmätarkastukset 2001-2015 syntymävuoden mukaan (Koiranet)

syntymä- vuosi	Tutkitut kpl	Tutkitut %	Terveet %	Kaihi	PHTVL/ PHPV
2001-2005	198	24,4	92	3(4*)	0(6**)
2006-2010	234	28,4	89	4(5*)	3(6**)
2011-2015	154	24,6	94	1****	
yhteensä	586	25,8	92	8	3

* todettu SKL:n paneelissa terveeksi

** diagnoosi avoin

*** kolmella diagnoosi avoin

****diagnoosi epäilyttävä

Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Kyynärnivelen kasvuhäiriö aiheuttaa etujalan nivelkipuja ja ontumista sekä nivelrikkoa. Kyynärnivelen nivelrikko on koiralle lonkkien nivelrikkoa vakavampi, koska kaksi kolmannesta koiran painosta on etuosan varassa. Eri roduilla vaihtelevan tyyppisenä esiintyvän kasvuhäiriön periytymistä ei tarkkaan tunneta. Perinnöllisten tekijöiden lisäksi sen ilmenemiseen vaikuttaa mm. ruokinta. Vehnäterrierien kyynärniveliä on alettu laajemmin tutkia vasta viime vuosina. Tutkimukset ovat osoittautuneet tarpeellisiksi, koska lähes viidenneksellä tutkituista esiintyy kyynärnivelen kasvuhäiriötä, yleisimmin 1. asteen muutoksina.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varisliisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytymisen mekanismit ovat epäselvät. Periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Yksi näistä geeneistä saattaa olla ns. suurivaikutteinen geeni. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia.

Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisä.

Pohjoismaissa kyynärnivelen kuvien arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Ruotsissa kyynärnivelen kasvuhäiriö on vähentynyt roduissa, joissa kyynärniveliä kuvataan. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että siellä käytetään näissä roduissa jalostukseen vain vähän muita kuin kyynärnivelen suhteen terveitä koiria. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. (Lappalainen)

Taulukko 11. Kyynärniveltutkimukset 2001-2015 (Koiranet)

Syntymä- vuosi	Tutkitut kpl	Tutkitut %	0	1	2	3
2011-2015	103	17 %	91 %	9 %	0	0
2006-2010	158	19 %	88 %	11 %	1 %	0
2001-2005	27	3 %	81 %	19 %	0	0
yhteensä	288	13 %	89 %	11 %	1 %	0 %

Taulukko 12. Kyynärniveltutkimukset 2011-2015 (Koiranet)

	2015		2014		2013		2012		2011		yhteensä	
aste 0	26	90 %	48	89 %	24	96 %	31	89 %	37	95 %	166	91 %
aste 1	3	10 %	6	11 %	1	4 %	4	11 %	2	5 %	16	9 %
aste 2	0	0%	0	0 %	0	0%	0	0%	0	0%	0	0 %
yhteensä	29	100%	54	100%	25	100%	35	100%	39	100%	182	100%

4.3.2 Muut perinnölliset sairaudet ja viat

Vehnäterriereille tehdään jonkin verran polvitarkastuksia, eikä näistä ole raportoitu ongelmia. Joitakin polvileikkauksia on kuitenkin tehty ja polviongelmien ovat käytännössä olleet esteenä esimerkiksi agility-harrastukselle.

Vehnäterriereillä on raportoitu mm. iho-ongelmia aiheuttavaa allergiaa tai atopiaa, virtsatiehyeiden kehityshäiriöitä, napa- ja nivustyriä sekä jonkin verran tavataan kapeaa alaleukaa (alakulmahampaat painuvat ikeniin) ja muita purentavikoja. Englannissa on raportoitu kuuroista vehnäterriereistä ja siellä tehdään jopa kuuroustehtäviä pennuille. Satunnaisesti tavataan tavallisia, lieviä perinnöllisiä vikoja kuten kivesvikaa, hammas- ja pigmenttipuutoksia, häntämutkia jne. Koiraa, jolla on jonkinlainen kehityshäiriö, epämuodostuma tai krooninen sairaus ei tule käyttää jalostukseen. Myöskään atopiaa tai allergiaa (toistuvia tai jatkuvia iho-oireita tai kutinaa) sairastavaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Vaikea-asteinen allergia ja atopia ovat vahvasti periytyviä

Atopia

Atopia on geneettisestä taipumuksesta aiheutuva tulehdusellinen ja kutiseva allerginen ihosairaus, jonka synnylle on perimän lisäksi olemassa useita altistavia tekijöitä, kuten koiran elinympäristö ja olosuhteet. Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergia on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10 % iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atooppista tai allergista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atooppikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi iholla ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atooppikoilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atooppinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärys), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atooppikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvittävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialtistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito. (Menna)

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 13. Yleisimmät kuolinsyyt yht. 275 ilmoitetun tapauksen perusteella (Koiranet)

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
1. Vanhuus (luonnollinen t. lopetus)	14 vuotta 0 kuukautta	28 %
2. Kasvainsairaudet, syöpä	11 vuotta 6 kuukautta	20 %
3. Kuolinsyytä ei ilmoitettu	10 vuotta 1 kuukautta	18 %
4. Lopetus ilman sairauden diagnosointia	11 vuotta 7 kuukautta	9 %
5. Tapaturma tai liikennevahinko	5 vuotta 0 kuukautta	5 %
6. Muut syyt yhteensä		20 %
Kaikki syyt yhteensä (275 kpl)	11 vuotta 3 kuukautta	100 %

4.3.4 Lisääntyminen

Taulukko 14. Keskimääräinen pentuekoko (2001-2015). (Koiranet)

2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001
5,8	6,8	6,6	6,1	7,0	6,2	6,5	6,6	6,5	6,3	6,2	6,2	6,7	6,7	5,6

Keskimääräinen pentuekoko 15 viime vuoden ajalta laskettuna on 6,4.

Pentujen syntymäpaino on yleensä n. 230 -300 g.

Rodussa ei ole raportoitu juurikaan astumis- tai tiinehtymisvaikeuksia. Emot ovat yleisesti ottaen hyviä synnyttäjiä ja hoitavat pentunsa hyvin. Pentukuolleisuutta esiintyy melko vähän, samoin kuin synnyynnäisiä vikoja ja epämuodostumia.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat piirteet

Kooltaan ja rakenteeltaan liioittelemattomana rotuna vehnäterrierillä ei ole anatomisia piirteitä, jotka altistaisivat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille. Rakenne ei myöskään vaikeuta luonnollista lisääntymistä.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Vehnäterrieri on suhteellisen pitkäikäinen ja terve rotu. Keskeisimmät terveysongelmat liittyvät rodulla esiintyviin perinnöllisiin proteiinikato- ja munuaissairauksiin, jotka ovat seurausta ahtaasta linjasiitoksesta. Luusto- ja nivelsairauksia on jonkin verran, mutta suhteellisen kevytrakenteisen rodun käytännön elämässä näistä muodostuu harvoin ongelmia. Rodussa esiintyy myös jonkin verran allergiaa ja atopiaa. Ruoka-aineallergian ja proteiinikadon välistä yhteyttä on tutkittu, mutta niiden syy-seuraus suhteista ei ole varmuutta. (Vaden, 2000)

Lisääntymisessä ei rodulla ole mainittavia ongelmia.

4.4 Ulkomuoto

Vehnäterrierin olemusta voi parhaiten kuvata termeillä voimakas, sopusuhtainen ja kohtuullinen. Kaikki liioitellut piirteet ovat erittäin epätoivottuja. Sukupuolileiman tulee olla selvä.

Vehnäterrieri on keskikokoinen, lyhytrunkoinen ja hyvärakenteinen terrieri, joka antaa voimakkaan vaikutelman. Sopusuhtainen, piirteiltään neliömäinen vehnäterrieri ei saa olla liian korkea- eikä liian matalaraajainen. Vaikka vehnäterrieri saakin olla hieman korkeuttaan pidempi, se ei saa vaikuttaa pitkärunkoiselta. Missään tapauksessa ei saa pyrkiä kasvattamaan koiria, jotka ovat pituuttaan korkeampia, pystylapaisia, takaa ylikulmautuneita ja sipsuttavia askellukseltaan. Jo ääriäisistä tulee erottaa minkä rotuinen koira on kyseessä; vehnäterrieri ei saa näyttää vehnänväriseiltä kerrynterrieriltä. Irlanninterrieriin verrattuna vehnäterrieri on huomattavan paljon vankempi rakenteeltaan.

Vehnäterrierin yksinkertainen karvapeite on yksi rodun tunnuspiirteistä ja sen tulee aikuisella koiralla olla runsasta ja silkkisen pehmeää ja sen tulee laskeutua eloisana, kiiltävänä ja laineikkaana. Vehnäterrieristä ei lähde karvaa. Oikeaa väriä voidaan kuvailla vaaleasta vehnänväristä lämpimään kullanpunaiseen vivahteeseen – sisältäen siis kaikki vehnänvärin sävyt. Aikuisen koiran yleissävyn tulee selvästi olla puhtaan vehnänvärinen, eikä se saa koskaan vaikuttaa ruskealta tai valkoiselta. Pennun turkissa sallitaan mustia tai harmaita karvoja, mutta aikuisen koiran turkin tulisi olla niistä puhdistunut. Karvapeite ei saa olla karkea eikä kähärä tai eloton ja pystyssä sojottava. Missään tapauksessa karva ei saa olla kiilloton, paksu, laadultaan villava tai pumpulimainen.

4.4.1 Rotumääritelmä

Hyväksytty FCI 25.4.2001 SKL-FKK

VEHNÄTERRIERI
(IRISH SOFT COATED WHEATEN TERRIER)
Alkuperämaa: Irlanti

KÄYTTÖTARKOITUS: Pientilallisilla oli tapana käyttää vehnäterriereitä vahinkoeläinten tappamiseen tai apunaan tilan töissä. Rotua käytettiin pitkään vaikeassa työssä mäyrien ja saukkojen metsästyksessä.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Vehnäterrierin historia on jokseenkin hämärän peitossa johtuen sen sukulaisuudesta muihin irlantilaisiin terrierirotuihin; vehnäterrieri on mahdollisesti vanhin näistä neljästä. "Pehmeäkarvaisista" koirista on olemassa kirjallisia mainintoja, joiden perusteella voidaan olettaa rodun olleen olemassa jo ainakin 200 vuotta. Niukoista todisteista huolimatta nykyisen irlanninterrierin ja vehnäterrierin sukulaisuus näyttää olleen tulosta harkituista jalostuskokeiluista. Vaatimattoman vehnäterrierin tausta lienee siis melko kirjava. Rodun pitkästä historiasta huolimatta Irlannin Kennelklubi hyväksyi sen virallisesti vasta vuonna 1937. Siitä lähtien rodun suosio on tasaisesti kasvanut, ja rotu on nykyisin hyvin tunnettu kautta maailman.

YLEISVAIKUTELMA: Kestävä ja toimielias. Lyhytrunkoinen ja hyvärakenteinen koira, joka antaa voimakkaan vaikutelman. Ei liian korkea- eikä liian matalaraajainen.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Eloisa, aktiivinen ja hyväluonteinen. Omistajiinsa erittäin kiintyvä ja uskollinen. Hyvin älykäs. Luotettava ja uskollinen ystävä, joka on puolustustahtoinen olematta hyökkäävä.

PÄÄ: Kokonaisuudessaan voimakas, mutta ei karkea. Pitkä ja oikeassa suhteessa runkoon. Karvapeite on päässä saman väristä kuin rungossa.

KALLO-OSA: Korvien välistä tasainen ja suora, ei liian leveä.

OTSAPENGER: Selvä.

KIRSU: Hyvin kehittynyt ja väriltään musta.

KUONO-OSA: Ei saa olla kalloa pitempi.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA: Leuat ovat vahvat ja tehokkaat, hampaat suuret ja tasaisessa rivissä. Leikkaava

tai tasapurenta, ei ala- eikä yläpurenta.

POSKET: Poskiluut eivät ole ulkonevat.

SILMÄT: Tummat tai tumman päähkinänruskeat. Eivät liian suuret, eivätkä ulkonevat, oikein sijoittuneet.

KORVAT: Pienet tai keskikokoiset, kallon korkeudelta eteenpäin taittuneet. Tumma sävy korvan tyvessä aluskarvassa on sallittua, jopa tavallista, ja sitä peittää vaaleampi vehnänvärinen sävykeitinkarva. Korvat ovat koiran ainoa kohta, jossa aluskarvaa sallitaan. Ruusukorvat tai liian kevyet korvat ovat virheelliset.

KAULA: Kohtalaisen pitkä ja voimakas, ei löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Ei liian pitkä. Etäisyys säästä hännäntyveen on suunnilleen sama kuin säkäkorkeus.

YLÄLINJA: Suora.

SELKÄ: Vahva ja suora.

LANNE: Lyhyt ja voimakas.

RINTAKEHÄ: Syvä; kylkiluut ovat selvästi kaareutuneet.

HÄNTÄ: Ylös kiinnittynyt, ei liian paksu; pystyasentoinen, typistetty häntä ei saa koskaan kaartua selän päälle. Typistetään kolmasosa pituudesta; hännän tulee kuitenkin olla suhteessa kokonaisuuteen. (Huom. Suomessa typistyskielto.) Typistämätön häntä sallitaan.

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat joka puolelta katsottuna täysin suorat. Ne ovat voimakasluustoiset ja lihaksikkaat.

LAVAT: Kuivat, viistot ja lihaksikkaat.

KÄPÄLÄT: Pienet ja tiiviit. Kynnet ovat mieluiten mustat, mutta muutkin tummat värit ovat sallittuja.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajat ovat hyvin kehittyneet ja voimakaslihaksiset.

REIDET: Vahvat ja lihaksikkaat.

POLVET: Kulmautuneet.

KINTEREET: Matalat, eivät ulko- eivätkä sisäkierteiset.

VÄLIJALAT: Kannukset tulee poistaa.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälät.

LIIKKEET: Etu- ja takaliikkeet ovat sekä edestä että takaa katsottuna suorat. Kyynärpäät ovat tiiviisti rungonmyötäiset. Sivusta katsottuna liikkeet ovat vapaat, vaivattomat ja tasapainoiset.

KARVAPEITE

KARVA: Yksinkertainen karvapeite. Karvanlaatu on pehmeän ja silkkisen tuntuinen, ei karhea. Nuoren koiran karvanlaatu on erilaista kuin aikuisen. Trimmaus on sallittua.

Trimmatut koirat: Karva on leikattu lyhyeksi kaulassa, rinnassa ja kallossa; se jätetään erityisen pitkäksi silmien yläpuolella ja leuan alla. Viikset ovat toivottavat. Raajoissa on runsas karvoitus. Rungossa karva leikataan koiran muotoja myötäileväksi, mutta ei liioitellusti. Hännän karvapeite leikataan lyhyeksi ja häntä muotoillaan kauniisti kapenevaksi.

Trimmaamattomat koirat: Pisimmilläänkään karvapeitteen pituus ei saa ylittää 13 senttimetriä. Karvapeite on pehmeää ja laineikasta tai loivasti kihartuvaa, siinä on silkkinen hohde. Missään tapauksessa karvapeite ei saa olla "pystyyn pöyhitty" kuten villakoiralla tai vanhallaenglanninlammaskoiralla. Edellä mainittu karvapeite on suuri virhe, sillä se antaa väärän kuvan rotutypistä. Pentujen karvapeitteeseen tulee arvostelussa kiinnittää erityistä huomiota, sillä yleensä pentukarva on erilaista kuin aikuisen koiran karvapeite. Se muuttuu useita kertoja sekä väriltään että laadultaan ennen aikuistumista ja on valmis tavallisesti 1,5 - 2,5 vuoden iässä.

Pennut: Pennuilla on harvoin syntyessään oikeanlaatuinen ja -värinen karvapeite. Ne ovat punertavia, harmahtavia ja joskus puhtaan vehnänvärisiä. Maski on yleensä musta. Toisinaan selkärangan kohdalla on musta selkäjuova tai rungossa karvojen kärki voi olla musta. Nämä tummat sävyt puhdistuvat pennun kasvaessa.

VÄRI: Puhdas vehnän väri, jonka sävyt voivat olla vaaleasta vehnänväristä kullanpunaiseen vivahteeseen.

KOKO JA PAINO

SÄKÄKORKEUS: Urokset 46 - 48 cm, nartut ovat hieman pienempiä.

PAINO: Urokset 18 - 20,5 kg, nartut ovat hieman kevyempiä.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellämainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

- hermostuneisuus ja vihaisuus

- muun värinen kuin musta kirsu

- ala- ja yläpurenta

- muu kuin puhtaan vehnänvärinen yleissävy aikuisen koiran karvapeitteessä.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus ja sairaalloiset piirteet

- keltaiset silmät

- kiilloton, paksu, laadultaan villava tai pumpulimainen karva

-valkoinen tai ruskea karvapeite

Koiraa, jolla on jokin hylkäävistä virheistä ei tulisi käyttää jalostukseen.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Karvapeite on vehnäterrierin tunnuspiirre ja siksi myös tärkeä. Vaikka karvan laatu on viime vuosina parantunut, on edelleen parantamisen varaa. Vain harvoin esiintyy näyttelyissä erinomaisia, silkkisiä ja kiiltäviä turkkeja - mutta toisaalta ei enää juurikaan esiinny korostuneen villavia tai kiharia turkkeja. Väriässä on myös parannettavaa. Harmaata saattaa esiintyä vähemmän kuin ennen, mutta monet vehnät ovat tänä päivänä melko vaaleita. Tumma sävy korvissa on aika yleinen, mutta suuntaus on kohti vaaleampaa. Maksanvärisiä värivirheellisiä pentuja syntyy myös jonkin verran.

Osa vehnäterriereistä on liian matalaraajaisia. Koko on pienentynyt ja vastaa melko hyvin rotumääritelmää, mutta liian isoja uroksia sekä myös liian pieniä ja hentoja narttuja on edelleen. Sukupuolileima on joillakin uroksilla puutteellinen. Rintakehän pituus on useimmiten hyvä, mutta osalla liian vähäinen eikä tarpeeksi syvä. Ongelmia ovat myös liian suorat takaraajat ja alhainen hännänkiinnitys.

Terrierimäinen ilme on olennainen osa vehnäterrieriä. Tätä häiritsee liian isot ja roikkuvat korvat, joita edelleen esiintyy, vaikkakin entistä vähemmän. Pää on useimmilla melko hyvä, mutta on myös liian lyhyttä päätä, jossa karkea kallo yhdistyy hentoon kuonoon. Vehnäterrierillä kuuluu olla vahvat leuat ja myös tasapurenta on sallittu. Purentavikoja on jonkin verran. Alaetuhampaat ovat usein melko epätasaisessa rivissä. Etenkin alapurenta on edelleen melko tavallinen, kuten myös kapea alaleuka. Jopa yksittäisiä yläpurentoja esiintyy.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Vuosina 2010 -2013 rekisteröidyistä vehnäterriereistä 35 % on käynyt vähintään kerran näyttelyssä. Laatumaininnat ovat jakautuneet seuraavasti: HYL 0 %, EVA 0 %, T 0 %, H 4 %, EH 23 %, ERI 72 %. Jalostustarkastuksia ei ole järjestetty.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan tuhoeläinten tappamisessa ja tilan yleiskoirana ketterä liikkuminen oli tärkeä ominaisuus. Nykyisessä käytössään lenkki- ja harrastuskaverina tarvitaan edelleenkin tervettä ja kestävää liikkumista. Nykyvehnällä on edelleen terveen liikkumisen ja ketteryyden edellytyksenä oleva terve, liioittelematon rakenne.

4.4.4 Yhteenveto vehnäterrierin keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Rotu on viime vuosina kehittynyt yhtenäisempään suuntaan. Turkin laatu on parantunut. Hännät ovat pääosin hyviä. Tästä huolimatta rotu on edelleen melko epäyhtenäinen. Suurin osa rodun edustajista on ulkomuodollisesti keskinkertaisia. Ääripäiden koiria on vähän. Oikein huonoja ei näyttelyissä juurikaan näy, mutta erityisen hyviä ei myöskään kovin paljoa.

Puutteita löytyy eniten päässä, ilmeessä, rintakehässä ja takaosan rakenteessa. Myös mittasuhteissa on parantamista. Liikkeet voisivat olla tehokkaammat. Kauhovat tai leveät etuliikkeet ja kinnerahtaat takaliikkeet ovat tavallisia. Terrierimäinen ryhti puuttuu usein, etenkin liikkeessä. Suora, leveä etuosa, jossa kyynärpäät eivät liity tiiviisti runkoon, saa aikaan kauhovat etuliikkeet. Jyrkkä lantio ja niukat kulmaukset aiheuttavat lyhyet jäykät takaliikkeet. Ääritapauksissa ylälinja köyristyy. Vehnäterrierillä tulee olla riittävät, liioittelemattomat ja tasapainoiset kulmaukset.

Säkäkorkeuden pitäminen rotumääritelmän sallimissa rajoissa saattaa aiheuttaa liian lyhyitä raajoja ja vääristyneitä mittasuhteita.

Vahva pää ja leveät leuat yhdistyvät usein tasapurentaan, joka voi myöhemmin mennä yli eli alapurennan puolelle. Myös hammasrivin tasaisuus kärsii. Terrierimäisen kapean pään ja leukojen ongelmana on alakulmahampaiden painuminen ikeniin.

Ns. paksun turkkityypin osuutta kannasta voidaan haluttaessa vähentää suhteellisen helposti sen ollessa väistynä eli resessiivisesti periytyvä ominaisuus. Rotumääritelmän mukaisen ns. irlantilaisturkin omaavien vanhempien pentueeseen voi syntyä myös paksuturkkisia pentuja, jotka toisin sanoen ilmiänsä ilmaisevat resessiivisen ominaisuuden. Tällöin molemmat vanhemmat kantavat perimässään paksua turkkityyppiä, vaikkei se niiden ilmiänsä näykään. Pelkästään irlantilaista turkkityyppiä saadaan, kun toinen vanhemmista on irlantilaisturkkinen ja vapaa resessiivisestä paksusta turkkityypistä, huolimatta siitä onko toinen osapuoli irlantilais- vai paksukarvainen. Mikäli molemmat vanhemmat ovat vapaita resessiivisestä turkkityypistä, on pentue kokonaan irlantilaisturkkinen eikä myöskään periä paksua turkkia. Kaksi paksuturkkista voi saada ainoastaan paksuturkkisia jälkeläisiä.

Maksanvärinen kirsu on myös resessiivinen eli väistynä ominaisuus⁸. Tullakseen esiin, maksaväri tulee periytyä molemmilta vanhemmilta. Maksanvärigeeniä kantavat yksilöt ovat ilmiänsä täysin normaaleja eli niillä on musta pigmentti kirsussa. Kantajat voidaan tunnistaa geenitestin⁹ avulla.

⁸ Genotyyppi BB = musta pigmentti, periyttää ainoastaan mustaa pigmenttiä, Bb = musta pigmentti, maksanväri piilevänä, periyttää maksan väriä, bb = maksanvärinen pigmentti

⁹ esim. C128B Canine Coat and Nose Color Test, HealthGene

5 YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN 2011 - 2015 TOTEUTUMISESTA

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n vuosikokous hyväksyi rotujemme ensimmäisen jalostusohjesäännön 10.2.1991. Jalostusohjesääntöä tarkistettiin ja muutokset hyväksyttiin vuosi-kokouksessa 5.2.1994. Jalostuksen tavoiteohjelmat vuosille 2002 – 2006 hyväksyttiin vuosikokouksessa 24.2.2002 ja vuosille 2007- 2011 vuosikokouksessa 26.2.2006, Kennelliitossa 13.12.2006 ja astui voimaan 1.1.2007. Viimeisin jalostuksen tavoiteohjelma vehnäterrierille hyväksyttiin vuosikokouksessa 19.2.2011, Kennelliitossa 2.5.2011 ja astui voimaan 1.1.2012.

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Taulukko 15. Viimeisten 10 vuoden (2006-2015) aikana syntyneet, eniten käytetyt urokset(KoiraNet)

#	Uros	syntymä- vuosi	pentueet	pentuja	pentuja 2.polvessa
1	Dog Rose Gold Garibaldo (SE) <i>Nowahill's Emanuel – Dog Rose Confetti</i>	2006	7	46	45
2	Mil Mear Geragold Yankee Cowboy (USA) <i>Choroschie Drusja's Nijinsky – Geragold Tobar Einne</i>	2007	6	39	16
3	Villa Rosas Seanan (SE) <i>Honeyrags Island Duke Of Villa Rosa – Villa Rosas Laoise</i>	2007	6	39	23
4	King Of Rock Kni-York (CZ) <i>Armando Mario Della Quattrocento – Barbara Bush Kni-York</i>	2006	5	36	0
5	Enjoy Your Life Happy Wheaten (CZ) <i>Iron Maik Of The Red-Meadows – Engie Eysa Lalibela</i>	2007	5	36	0
6	Wheaten My Love Veni Vidi Vici (DE) <i>Honeylee's Lord Of My Heart – Wheaten My Love Pyy</i>	2010	4	25	16
7	Ballyhara's Trick Or Treat (DE) <i>Goforit Danny De Vito – Ballyhara's Jewel Of Tara</i>	2011	3	23	0
8	Röhvelin Kind Of Mystic <i>Röhvelin Robbie Dancer – Röhvelin Clair De Lune</i>	2006	3	20	0
9	Wheaten My Love Sibelius (DE) <i>Dreaming Devil Of Queen Stars – Wheaten My Love Pyy</i>	2008	3	19	15
10	Honeylee's Lord Of My Heart (USA/DE) <i>Never Lasting's Forever More – Wheaten Rebel's Wait N See</i>	2003	4	17	61
11	Whindancer Golden Boy (USA) <i>Never Lasting's A Star Is Born – Whindancer The Heart Of Life</i>	2010	3	17	0
12	Musca-Rosan Wes <i>Wheaten My Love Veni Vidi Vici – Wheatstone Ocean</i>	2011	2	16	0
13	Wheatstone Seymour <i>Goforit Danny De Vito – Geragold Wheatstone Gold</i>	2010	2	15	0
14	Hanlon Von Der Schönen Lausitz (DE) <i>Cerry Wheaten Darling – Parkalissene Caoilainn</i>	2011	2	14	0
15	Villa Rosas Vertyc (SE) <i>Irish Tullamore's Doglas – Villa Rosas Paisley</i>	2008	2	14	7
16	Karafill Yamba <i>Brookdene U.R For Karafill – Zarosan Zapphire</i>	2008	2	14	0
17	Whilizias Kurt Cobain (SE) <i>Extra's Victory Challenge Cameron – Whilizias Beauty Moments</i>	2008	2	14	11
18	Terracorsos Finer Than Ashton (SE) <i>Wheaten Rebel's Flashback – Terracorsos Harder Than Saraya</i>	2007	2	13	9
19	Hübinettans Lotus For Teepa (SE) <i>Tullamore's Guenniss – Ballyhara's Piony To Hubban</i>	2011	2	12	0
20	Veinriver's Puyol <i>Wheaten Island's Lord Humphrey – Sittin Pretty's Teide</i>	2009	2	12	0

Liikakäytön raja 46 pentua (JTO 2011).

Käytettyjä uroksia on tarkastelujakson aikana (2006 - 2015) 106 kpl. Tarkastelujakson aikana 40 % syntyneistä pennuista on 15 eniten käytetyn uroksen jälkeläisiä. Tarkastelujakson aikana 50 % syntyneistä pennuista on 22 eniten käytetyn uroksen jälkeläisiä. Liikakäytön raja ei ole rikkoutunut yhdenkään uroksen kohdalla. Sukulaisuudet on esitetty väreän.

Taulukko 18. Vuosina 2006 -2015 syntyneiden, eniten käytettyjen urosten jälkeläistilasto (Koiranet)

Uros	lonkka- indeksi	Kyynär- tulos	Lonkat		Kyynärnivelet		Silmät	
			tutkittu %	sairas %	tutkittu %	sairas %	tutkittu %	sairas %
Dog Rose Gold Garibaldo (SE)	90	0/0	33	33	28	0	22	20
Mil Mear Geragold Yankee Cowboy (USA)	101	-	23	11	23	11	23	22
Villa Rosas Seanan (SE)	85	-	26	20	21	12	26	10
King Of Rock Kni-York (CZ)	89	0/0	11	50	11	0	14	20
Enjoy Your Life Happy Wheaten (CZ)	88	-	6	0	6	0	17	0
Wheaten My Love Veni Vidi Vici (DE)	90	1/0	24	67	24	0	12	0
Ballyhara's Trick Or Treat (DE)	86	0/0	9	0	9	0	9	0
Röhvelin Kind Of Mystic	93	0/0	0	0	0		0	0
Wheaten My Love Sibelius (DE)	102	0/0	37	14	32	0	26	20
Honeylee's Lord Of My Heart (USA/DE)	100	-	29	20	24	25	41	14
Whindancer Golden Boy (USA)	103	1/1	0	0	0	0	0	0
Musca-Rosan Wes	96	0/0	25	0	25	0	25	0
Wheatstone Seymour	100	0/0	27	0	27	0	27	50
Hanlon Von Der Schönen Lausitz (DE)	106	0/0	29	20	29	0	100	0
Villa Rosas Vertyc (SE)	98	0/0	29	25	29	25	43	0
Karafill Yamba	99	0/0	14	0	14	0	21	33
Whilizias Kurt Cobain (SE)	96	0/0	21	33	21	0	21	0
Terracorsos Finer Than Ashton	106	0/0	15	0	15	0	8	0
Hübinettans Lotus For Teepa (SE)	88	0/0	0	0	0	0	0	0
Veinriver's Puyol	103	0/0	8	0	8	0	50	0

Jälkeläistilastossa on esitetty kunkin uroksen tutkittujen jälkeläisten osuus ko. uroksen jälkeläisten kokonaismäärästä. Sairaiden osuus on laskettu tutkittujen määrästä. Tilastossa näkyvät silmäsairaudet ovat distichiasis (4); ektooppinen cilia (1); puutteellinen kyynelkanavan aukko (3); kortikaalinen katarakta (1).

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Tavoite	Toimenpide	Tulos
Rodun jalostuspohja laajenee ja perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaammin: sukupolvittainen isät/emät -suhde kasvaa 0,65 -> 0,7	Urosten vuosittaista pentuemäärää ja jälkeläisten kokonaismäärää on tiukennettu JTO:n suosituksissa.	Sukupolvittainen isät/emät – suhde on kasvanut 0,8: aan.
Yksittäisen koiran jälkeläisten osuus pysyy alle 46, mikä vastaa 7 % neljän vuoden rekisteröinneistä.	JTO:n suositusta tiukennettiin: yhdellä uroksella saa olla enintään kaksi pentuetta vuodessa eikä sen jälkeläismäärä saisi ylittää 7% sukupolven rekisteröintimäärästä	Yhdelläkään uroksella ei vuosittainen pentuemäärä ole ylittynyt. Myöskään yhdenkään uroksen jälkeläisten kokonaismäärä ei ole ylittänyt JTO:n suositusta.
Pyritään jalostusyhdistelmiin, joissa sukusiitosaste on alle 8 % ja näin pyritään saamaan myös toteutunut keskimääräinen sukusiitosaste 9% alle 8 %:n.	Sukusiitosasteen raja-arvo 8%	Keskimääräinen sukusiitosaste on ollut hieman yli tavoitteen (<9%), lukuun ottamatta vuotta 2012 (7,7%). Pitkän aikavälin kehityssuunta on ollut myönteinen.
Pyritään säilyttämään tilanne perinnöllisen munuaisvian suhteen hyvänä.	Jalostusyksilöiden tutkimussuositus, tutkimukset näkyvät pentuvälityksessä. PNP-kantajat julkaistaan Vuosikirjassa.	Tilanne on pysynyt hyvänä. Viimeiset tietoon tulleet tapaukset ovat 1980-luvun lopulla syntyneitä.
Perinnöllisen kaihin, MOA:n ja PRA:n vastustaminen: Silmätutkittujen osuus vähintään 24% rekisteröidyistä. Kaikilla suomalaisilla jalostusyksilöillä on terveet silmät.	Jalostusyksilöiden silmätutkimus-suositus. Silmätautiin on kiinnitetty huomiota jalostuksen ohjauksessa, tieto tutkimuksista julkaistaan pentuvälityksessä. Joukkosilmätarkastusten järjestäminen, yli 8-vuotiaille maksuton tutkimus.	Vuosina 2011 - 2015 rekisteröidyistä 25% on silmätutkittuja, näistä ei ole löytynyt em. silmätauteja.
Proteiinikatosairauksien (PLE/PLN) vastustaminen: kaikille alle 7-vuotiaille jalostusyksilöille on tehty ERD-testi	Jalostusyksilöiden ERD-tutkimussuositus, tulos näkyy pentuvälityksessä.	ERD –testin käyttö on lisääntynyt koko ajan, mutta sitä ei ole tehty kaikille alle 7-vuotiaille jalostusyksilöille.
Lonkkaniveldysplasian vastustaminen: C- ja D – lonkkaisten osuus tutkituista laskee 19 % -> 15 % rekisteröidyistä	Lonkkatutkimussuositus jalostuskoirille, tutkimustulokset näkyvillä pentuvälityksessä. JTO:n suosituksen mukaan C-lonkkainen tulee yhdistää vain A-lonkkaisen kanssa. D-lonkkaisia tai huonompia ei tule käyttää jalostukseen.	Vuosina 2011-2014 rekisteröidyistä 21% on tutkittu, näistä lonkkavikaisten osuus on edelleen 19%.
Kyynärniveltä osalta tutkittujen osuus kasvaa 12 % -> 20 % rekisteröidyistä.	Suosituksena kyynärniveltä tutkimus aina lonkkakuvauksen yhteydessä. Suositus koskee vuonna 2011 ja sen jälkeen syntyneitä.	Vuosina 2011-2014 syntyneistä 20% on tutkittu kyynärniveltä osalta.
Luonnetestattujen tai Mh-kuvattujen osuus kasvaa 10% -> 15% rekisteröidyistä.	Jalostusyksilöille suositus: tulos MH-kuvauksesta tai luonnetestauksesta.	Testattujen tai kuvattujen osuus vuosina 2011-15 on 17% rekisteröidyistä.
Säilyttää FCI:n 25.4.2001 hyväksymän rotumäärittelyn mukainen vehnäterrieri.	Suositus jalostusyksilön ulkomuodon tasosta; laatupalkinto EH näyttelyssä. Oman erikoisnäyttelyn järjestäminen vuosittain.	Rodun taso on Suomessa edelleen kohtalaisen hyvä. Valtaosa jalostukseen käytetyistä yksilöistä on palkittu näyttelyissä vähintään EH:lla.

Lonkkien osalta JTO:n suositukset täyttyivät vain 78%:ssa rekisteröidyistä yhdistelmistä. Suurin osa suositusten vastaisista yhdistelmistä oli B-C -yhdistelmiä. D-lonkkaista käytettiin kahdessa eri yhdistelmässä ja niin ikään kahdessa yhdistelmässä toinen tai molemmat vanhemmat olivat tutkimatta. Lonkkavikaisten osuus on joinakin vuosina noussut jopa 23-24% tasolle ja on ollut viime vuosina noususuuntaan. Yhdistelmiä valittaessa on lonkkatuloksiin syytä kiinnittää jatkossa huomiota entistä tarkemmin. Silmätarkastetuista 2 % jäi jalostuksen ulkopuolelle kaihin, kaihiapäilyn tai MOA:n vuoksi. Jalostussuositukset terveystutkimusten osalta eivät siis näin ollen ole olleet liian tiukkoja.

Silmätutkittuja alkavat olla jo lähes kaikki (99 %) kotimaiset jalostusyhdistelmät. Tarkastelujaksolla (yht 90 pentuetta) on käytetty 13 pentueessa eri ulkomaista urosta, joilta osalta puuttuu silmätutkimustulokset, tämä laskee tutkittujen yhdistelmien osuutta jonkin verran. Kaikista silmätutkituista löytyi

tarkastelujaksolla neljä uutta kaihitapausta. Kyseessä oli vuosina 2003 – 2010 rekisteröityjä vehnäterriereitä. Lisäksi löytyi yksi epäilyttävä kaihi vuonna 2012 rekisteröidyltä vehnäterrieriltä. Tutkimuksia tehtiin yhteensä 397 kpl. Löytyneiden tapausten perusteella silmätutkimussuositus on yhä ajankohtainen.

Lonkkatilastojen mukaan n. 80 %:lla on terveet lonkat ja vain pieni osa rodun kannasta on D-lonkkaisia. Koska jalostuksessa ei tulisi käyttää keskimääräistä huonompia yksilöitä, ei D- tai E -lonkkaisten jalostuskäytölle ole tarvetta eikä perusteita. Kaikista jalostusyhdistelmistä on lonkkakuvattu 98%.

Tehtyjen kyynärtutkimusten tulosten perusteella, muutoksia keskimäärin 12%:lla tutkituista, kyynärniveliä on syytä tutkia myös jatkossa. Kyynärniveliä tutkiminen lonkkatutkimuksen yhteydessä on vaivatonta ja lisäkustannus koiran omistajalle jää vähäiseksi, vuonna 2011 tai sen jälkeen syntyneistä jalostukseen käytetyistä koirista ainoastaan yksi oli tutkimatta. JTO:n päivityksen yhteydessä on katsottu perustelluksi säilyttää kyynärtutkimus osana jalostuskoirien suosituksia.

ERD- ja veri/virtsatutkimusten tulosten perusteella jalostuksen ulkopuolelle jääneiden osuutta ei voida arvioida, koska jalostustoimikunnalle omistajien vapaaehtoisesti toimittamat tulokset ovat lähes poikkeuksetta kunnossa, kun tutkimukset on tehty jalostusta varten.

Luonnetestattujen tai MH-luonnekuvattujen osuus on kasvanut tavoitteen mukaiseksi. Tarkastelujaksolla tehdyistä yhdistelmistä 39%:ssa toinen ja 7%:ssa molemmat vanhemmat oli kuvattu ja/tai testattu. Jalostuskoirien testaamista tulee suositella edelleen ja sen toivotaan lisääntyvän. Huom. Tässä on huomioitu vain viralliset MH:t, lähteenä Koiranet.

Näyttelyissä esitetyistä vehnäterriereistä 95% palkittiin vähintään laatupalkinnolla EH. Ulkomuotosuositus ei näin ollen jätä liikaa koiria jalostuksen ulkopuolelle, mutta sitä ei ole tarvetta myöskään tiukentaa.

6 JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Vehnäterrierin kasvatustyötä pyritään ohjaamaan niin, että jalostuksen tuloksena on tyypiltään rodunomainen, fyysisesti ja psyykkisesti terve vehnäterrieri. Rodun tulee jatkossakin pystyä täyttämään tehtävänsä miellyttävänä seurakoirana, jonka kanssa voi myös harrastaa monipuolisesti. Jalostuksen tavoitteet muodostavat yhdessä kokonaisuuden, johon rodun kasvatuksessa kokonaisvaltaisesti tulisi pyrkiä. Suurin painoarvo tulisi asettaa rodun terveysongelmista vakavimpien, perinnöllisen munuaisvian (PNP) ja proteiinikatosairauksien (PLN/PLE) vastustamiseen.

Tavoitteena jalostuksessa on jatkossakin välttää liiallista sukusiitosta sekä ”matadorijalostusta” ja jatkuvasti pyrkiä siihen, että yksilöitä käytettäisiin mahdollisimman tasaisesti ja että mahdollisimman monet sukulinjat säilyisivät jalostuksessa. Tämän päivän jalostustyön tulee palvella tulevaisuuden jalostustyötä luomalla sille pohja, josta voidaan jatkaa ja pyrkiä eteenpäin.

Terveyden osalta pyritään säilyttämään hyvä tilanne perinnöllisen munuaisvian (PNP) ja silmätauti-ongelmista PRA:n kohdalla ennallaan sekä jatketaan lonkkaniveldysplasian (HD), kyynärnivelten kasvuhäiriön, proteiinikatosairauksien (PLN/PLE) ja perinnöllisen kaihin sekä MOA:n vastustamista mm. tutkimalla jalostusyksilöt em. sairauksien varalta jatkossakin.

Ulkomuodon osalta tavoitteena on säilyttää FCI:n 25.4.2001 hyväksymän rotumääritelmän mukainen vehnäterrieri. SKL:n 2.5.2002 hyväksymä rotumääritelmä on kaikilta osiltaan suora käännös voimassa olevasta irlantilaisesta rotumääritelmästä.

Tavoitteet JTO –kaudelle 2017-2021:

- Rodun jalostuspohja laajenee, perinnöllistä vaihtelua säilyy tehokkaammin: sukupolvittainen isät/emät suhde pidetään vähintään nykyisellä tasolla 0,8
- Yksittäisen koiran jälkeläisten osuus pysyy alle 42, mikä tällä hetkellä vastaa 7 % neljän vuoden rekisteröinneistä.
- Sukusiitosaste noudattaa suosituksia; alle 3% 5 polvesta laskettuna
- Luonnetestattujen tai MH-kuvattujen osuus kasvaa 17 % -> 20 % rekisteröidyistä. ja jalostusyhdistelmistä vähintään 50 %:ssa toinen tai molemmat vanhemmista olisi luonnetestattu tai -kuvattu?
- C- ja D – lonkkaisten osuus tutkituista laskee 19 %.-> 15 % rekisteröidyistä.
- Silmäntutkittujen osuus pysyy vähintään samana, 24 % rekisteröidyistä. Kaikilla suomalaisilla jalostusyksilöillä on terveet silmät.
- Kyynärnivelten osalta tutkittujen osuus pysyy vähintään 20 % rekisteröidyistä. Lonkkakuvauksen yhteydessä tehdään aina myös kyynärtutkimus.
- Kaikille suomalaisille jalostusyksilöille on tehty PLN-geenitesti. Kantajat ja positiiviset yksilöt on tutkittu ajanmukaisin munuaistestein. PLN-normaalien osuutta on pystytty kasvattamaan 68 % -> 75 %.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Jalostuksessa pyritään käyttämään mahdollisimman korkealuokkaista jalostusmateriaalia ja siitosyhdistelmää suunniteltaessa tulee ottaa huomioon yksilöiden luonteenominaisuudet, ulkomuodolliset seikat sekä mahdolliset viat ja sairaudet. Kuitenkaan ei tule keskittyä liiaksi yksittäisiin kriteereihin vaan yksilöä sekä myös jalostusyhdistelmää on tarkasteltava kokonaisuutena. Jalostusarvoa määritettäessä kiinnitetään huomiota koiran oman laadun lisäksi myös sen lähisukulaisten sekä mahdollisten jälkeläisten laatuun. Jalostusyhdistelmää valittaessa tulisi pyrkiä löytämään yksilöt, jotka täydentäisivät toisiaan; jos toisella on jokin selvä virhe, tulisi toisen olla siinä kohtaa virheetön. Tulee muistaa, että yksi uros ei sovi kaikille nartuille eikä kaikilla nartuilla suinkaan tarvitse teettää pentuja.

Jalostusyksilön tulee olla

- luonteeltaan rodunomainen
- tyypiltään ja rakenteeltaan rodunomainen
- vapaa vakavista perinnöllisistä sairauksista ja vioista, joita se ei myöskään tiettävästi periytä

Populaation rakenne ja jalostuspohja

Jalostuksessa pyritään siihen, että yhdellä uroksella on enintään kaksi pentuetta vuodessa eikä sen elinikäinen jälkeläismäärä saisi ylittää 42 pentua, joka tällä hetkellä vastaa 7 % sukupolven (4 vuotta) rekisteröinneistä.

Jalostuksessa pyritään yhdistelmiin, joissa yksittäinen koira ei ensimmäisen kolmen sukupolven sukutaulussa esiinny kuin kerran, jolloin sukukatokerroin¹⁰ on 1,0 (100 % sukutaulusta eri koiria) ja joissa 4-5 polven sukukatokerroin on yli 0,90 (90 % sukutaulusta on eri koiria). Sukusiitosaste on alle 3 % (20 viimeisen vuoden keskiarvo KoiraNetissä 2,86 3...8 sukupolvea) viidestä sukupolvesta laskettuna kun sukutaulut ovat täydelliset (100% esi-isistä tiedossa). Sukusiitoskertoimien laskennassa käytetään Kennelliiton KoiraNet-järjestelmää.

Käyttäytyminen ja luonne

Jalostuksessa tulee pyrkiä kasvattamaan hyväluonteisia vehnäterriereitä, jotka sopeutuvat hyvin nykypäivän elämään ja soveltuvat monenlaiseen harrastustoimintaan. Arkoja, hermostuneita tai aggressiivisia koiria ei saa käyttää jalostukseen. Kasvattajien tulee myös kiinnittää huomiota pennun ostajien ohjaukseen vehnäterrierin kasvattamisessa yhteiskuntakelpoiseksi sekä mukavaksi perhekoiraksi, sillä se on vahvaluonteinen ja tarvitsee määrätietoisesta kasvatuksesta pennusta pitäen. On toivottavaa, että mahdollisimman moni koira luonnetestattaisiin tai MH-luonnekuvattaisiin, jotta saamme kattavan, vertailukelpoisen kuvan rotumme ja sen yksilöiden käyttäytymisestä jalostusvalintojen tueksi. Erityisesti jalostusyksilöiden testaaminen on suositeltavaa.

Terveys ja lisääntyminen

Seuraavia perinnöllisiä sairauksia ja vikoja tulee vastustaa vehnäterrierin jalostuksessa noudattamalla tässä mainittuja periaatteita

¹⁰ Sukukatokerroin SKK lasketaan todellisten ja mahdollisten esivanhempien suhteena. Esim. viidessä polvessa lasketaan eri esi-isien määräksi yhteensä 56, suurin mahdollinen eri esi-isien määrä on 62; sukukatokerroin on tällöin $56/62 = 0,90$; 90% sukutaulusta on eri koiria, 10% variaatiosta menetetään. SKK kertoo perimän vaihtelun määrästä yhdistelmässä ja yksilön perimän monipuolisuudesta. Mitä pienempi SKK, sitä sukusiitetympi koira ja enemmän variaatiota menetetty. SKK:n kannattaisi siis olla mahdollisimman korkea ts. lähellä arvoa 1. Kahden sukusiitetyn koiran yhdistelmässä SKK ei voi nousta kovin korkeaksi, vaikka sukusiitoskerroin olisikin pieni.

Yleinen terveydentila

Koiraa, jolla on jonkinlainen kehityshäiriö tai epämuodostuma tai krooninen sairaus, toistuvaa oksentelua/ripulointia tai allergiaa (ts. koiralla toistuvia tai jatkuvia iho-oireita tai kutinaa) ei tule käyttää jalostukseen.

Perinnöllinen munuaisdysplasia, juveniili nefropatia eli PNP

Sairaita, tunnettuja kantajia (sairaiden vanhempia tai sairaiden jälkeläisiä) tai sairaiden täyssisaruksia ei tule käyttää jalostukseen.

Tunnetun kantajan täyssisaruksia tai jälkeläisiä ei suositella jalostuskäyttöön. Jos ko. yksilö kuitenkin muilta ominaisuuksiltaan on niin erinomainen, että sitä halutaan käyttää siitokseen, olisi sitä harkiten käytettävä sellaisten linjojen kanssa, joissa tunnettuja kantajia ei esiinny lainkaan tai ainakaan aivan lähisukupolvissa. Tällaisia yhdistelmiä suunniteltaessa on erittäin suositeltavaa, että jalostustoimikuntaan otetaan yhteyttä, jotta voitaisiin selvittää yhdistelmän riskittömyyttä.

Proteiinikatosairaudet PLE/PLN

Jalostukseen käytettävät yksilöt tulee pääsääntöisesti testata PLN-geenitestillä. Yksilö, jonka molemmat vanhemmat tai vaihtoehtoisesti kaikki isovanhemmat on todettu normaaleiksi (1-1) PLN-geenitestillä, katsotaan perinnöllisesti normaaliksi eikä tätä ole tarvetta erikseen testata. Tätä seuraavien sukupolvien kohdalla noudatetaan SKL:n ohjeistusta koskien geenitestausta.

Geenitestin tulos kertoo yksilön genotyypin PLN-sairaudelle altistavien geenimutaatioiden suhteen. Genotyyppi määrittää kunkin yksilön kohdalla sovellettavat jalostussuositukset.

Jalostukseen ei tule käyttää ruoka-aineallergisia sekä toistuvasti ripuloivia ja/tai oksentelevia yksilöitä. Jalostukseen ei tule käyttää koiraa, jolla on todettu PLE/PLN –sairauteen viittaavia oireita tai joka on jättänyt PLE/PLN –saraan jälkeläisen.

Geenitestaus ja suositusten mukaiset jalostusvalinnat mahdollistavat yhdessä PLN -positiivisten yksilöiden osuuden vähentämisen rodussa. Kuitenkin on huomioitava, että jalostuskäytön rajaaminen vain normaalin genotyypin omaaviin koiriin aiheuttaisi liiallista geenipohjan kaventumista; maailmanlaajuisesti ajatellen lähes 2/3 populaatiosta menetettäisiin. Jäljelle jäävästä kolmanneksesta karsiutuisi edelleen osa jalostuskäytöstä muiden jalostukseen negatiivisesti vaikuttavien ominaisuuksien takia. Pidemmällä aikavälillä tapahtuvilla huolellisilla jalostusvalinnoilla on kuitenkin mahdollista nostaa normaalien yksilöiden osuutta kannasta. Tämä edellyttää jalostuskoirien testaamista ja sopivien yhdistelmien suunnitelmallista käyttöä, unohtamatta että tämäkin on vain yksi osatekijä jalostusvalinnassa. Suositellaan jalostusyksilöiden PLN -geenitestausta (ks. PLN-DNA -testausohje). Testitulokset raportoidaan jalostustoimikunnalle, joka ylläpitää ja julkaisee rekisteriä tuloksista. Testaus suositellaan tehtäväksi ohjeen mukaisesti virallisena DNA-testinä (virallinen näytteenotto), jolloin tulos on julkaisukelpoinen myös Kennelliiton jalostustietokannassa. Anotaan PLN -testitulosten virallista kirjaamista Kennelliitossa.

Normaali (1-1) voidaan yhdistää sekä toisen normaalin (1-1) että kantajan (1-2) kanssa. Normaali (1-1) voidaan yhdistää myös testaamattoman yksilön kanssa, mikäli toista osapuolta ei ole mahdollista testata. Normaalilta ei edellytetä muita munuaistestituloksia.

Normaaliksi katsotaan myös yksilö, jonka molemmat vanhemmat tai vaihtoehtoisesti kaikki isovanhemmat ovat todettu normaaleiksi PLN- geenitestillä.

Kantaja (1-2) on suositeltavaa yhdistää ainoastaan normaalin (1-1) kanssa. Kantajalla on oltava astutushetkellä voimassa olevat negatiiviset / viitearvojen sisällä olevat SDMA- ja NAG –munuaistestitulokset sekä virtsan proteiini/kreatiini -suhde (voimassa 12 kk).

Positiivinen (2-2) jalostuskäyttöä tulisi välttää. Mikäli positiivista tästä huolimatta käytetään jalostukseen, se tulee yhdistää ainoastaan normaalin (1-1) kanssa. Positiivisella on oltava astutushetkellä voimassa olevat negatiiviset / viitearvojen sisällä olevat SDMA- ja NAG –munuaistestitulokset sekä virtsan proteiini/kreatiini -suhde (voimassa 6 kk).

SUOSITELTAVA yhdistelmä

normaali (1-1) x normaali (1-1)
 normaali (1-1) x kantaja (1-2)

jälkeläisten keskimääräinen jakauma

100% normaaleja
 50% normaaleja / 50% kantajia

yhdistelmä

normaali (1-1) x positiivinen (2-2)

jälkeläisten keskimääräinen jakauma

100% kantajia

EI SUOSITELTAVA yhdistelmä

kantaja (1-2) x kantaja (1-2)
 kantaja (1-2) x positiivinen (2-2)
 positiivinen (2-2) x positiivinen (2-2)

jälkeläisten keskimääräinen jakauma

25% positiivisia / 50% kantajia / 25% normaaleja
50% positiivisia / 50% kantajia
100% positiivisia

Lonkkanivelen kehityshäiriö HD

Jalostukseen käytettävän yksilön tulee olla virallisesti lonkkakuvattu ja jalostuksessa tulee pyrkiä mahdollisimman tervelonkkaisiin yhdistelmiin. Koira, jolla on keskivaikea lonkkaniveldysplasia (D) tai vaikea-asteinen (E) lonkkaniveldysplasia ei tule käyttää jalostukseen. Käytettäessä jalostukseen koira, jolla on lievä (C) lonkkaniveldysplasia, tulisi se astuttaa lonkiltaan terveen (A) yksilön kanssa. Jalostusyhdistelmiä suunniteltaessa tulee ottaa huomioon paitsi jalostusyksilöiden vanhempien, isovanhempien jne. myös sisarusten sekä mahdollisten jälkeläisten lonkkakuvaustulokset.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö

Yhdistelmästä vähintään toisen vanhemmista tulee olla virallisesti tutkittu kyynärniveltä osalta ja tuloksen olla 0 (ei muutoksia). Mikäli jalostusyksilöllä on kyynärnivelistä 1. asteen muutokset, tulee se yhdistää kyynäriltään terveeseen (0) yksilöön. Tällöin yhdistelmän molempien osapuolten tulee siis olla tutkittuja. Koira, jolla on 2. asteen muutokset tai huonommat, ei suositella jalostukseen. Suositus koskee vuonna 2011 tai myöhemmin syntyneitä koiria, joilla kyynärät voidaan tutkia lonkkatutkimuksen yhteydessä.

Etenevä verkkokalvon surkastuma PRA, perinnöllinen kaihi ja silmien epämuodostuma ja mikroftalmia –syndrooma MOA

Jalostukseen käytettävät yksilöt tulee olla silmätarkastettu. Silmätarkastustulos on voimassa 24 kk. Sairaita, tunnettuja kantajia (sairaiden vanhempia tai sairaiden jälkeläisiä) tai sairaiden täyssisaruksia ei tule käyttää jalostukseen.

Tunnetun kantajan täyssisaruksia tai jälkeläisiä ei suositella jalostuskäyttöön. Jos ko. yksilö kuitenkin muilta ominaisuuksiltaan on niin erinomainen, että sitä halutaan käyttää siitokseen, olisi sitä harkiten käytettävä sellaisten linjojen kanssa, joissa tunnettuja kantajia ei esiinny lainkaan tai ainakaan aivan lähisukupolvissa. Tällaisia yhdistelmiä suunniteltaessa on erittäin suositeltavaa, että jalostustoimikuntaan otetaan yhteyttä, jotta voitaisiin selvittää yhdistelmän riskittömyys.

Ulkomuoto

Ulkomuotojalostuksessa painopisteenä on rotumääritelmän mukaisen tyyppin ja koon säilyttäminen. Sukupuolileiman tulee olla selvä. Jalostuksella tulee pyrkiä kasvattamaan vehnäterriereitä, jotka pystyisivät liikkumaan rodunomaisesti eli yhdensuuntaisin, vaivattomasti askelin vapaasti ja tasapainoisesti. Jalostuksella tulee pyrkiä kasvattamaan rodunomaisen karvapeitteen omaavia vehnäterriereitä, sillä tulee muistaa, että vehnänvärinen, silkkinen pehmeä ja kiiltävä karvapeite on rotuomaisuus, joka erottaa vehnäterrierin muista terriereistä. Jalostuksella tulee myös pyrkiä eroon epätasaisista purennoista, hammaspuutoksista sekä kapeista alaleuoista, joiden seurauksena alakulmahampaat painuvat ikeniin. Jalostukseen käytettävän yksilön tulee olla luonteeltaan, tyyppiltään sekä rakenteeltaan rodunomainen. On suositeltavaa, että se on palkittu näyttelyssä vähintään EH:lla eli on vähintään rotunsa erittäin hyvä edustaja.

Yhteenveto suosituksista

Jalostusyksilön tulee olla

- luonteeltaan rodunomainen; aggressiivisia ja arkoja ei saa käyttää jalostukseen
- tyypiltään ja rakenteeltaan rodunomainen
- vapaa vakavista perinnöllisistä sairauksista ja vioista, joita se ei myöskään tietävästi periytä; toistuvia tai jatkuvia iho-oireita osoittavaa tai kutisevaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen

- Yhdellä uroksella saa olla enintään kaksi pentuetta vuodessa

- Uroksen elinikäinen jälkeläismäärä ei saisi ylittää 42 pentua, joka vastaa 7 % sukupolven (4 vuotta) rekisteröinneistä.

- Yhdistelmän sukusiitosaste on alle 3% viidestä polvesta laskettuna (Koiranet) ja kolmessa ensimmäisessä sukukatkerroin on 1 (kaikki esivanhemmat eri yksilöitä) sekä viidessä sukupolvessa vähintään 0,9 (vähintään 56 eri yksilöä 62:sta).

- Jalostukseen käytettävä yksilö tulisi olla luonnetestattu tai MH-luonnekuvattu.

- Jalostukseen käytettävä yksilö tulee tutkia seuraavilta osin:

- PLN-proteiinikato: PLN-geenitesti*

- munuaistoiminta: SDMA-testi seerumista, NAG-testi virtsasta sekä virtsan prot/krea -suhde, kaikista tulos negatiivinen / viitearvojen sisällä (ei koske PLN-normaaleja, voimassa 6-12kk)

- lonkkanivelen kehityshäiriö: lonkkatutkimus

- kyynärnivelen kasvuhäiriö: kyynärniveltutkimus (koskee v. 2011 alkaen syntyneitä)

- kaihi, PRA, silmien epämuodostuma ja mikroftalmia –syndrooma MOA: silmätarkastus, voimassa 24 kk

-Terveystutkimusten tulosten on täytettävä seuraavat suositukset:

- PLN-genotyyppi normaali 1-1 tai kantaja 1-2, kantaja (ja positiivinen) vain yhdistelmässä normaalin kanssa

- SDMA-, NAG- munuaistestit sekä virtsan prot/krea -suhde, tulos negatiivinen/viitearvojen sisällä (huom. ei vaadita PLN-normaalilta)

- lonkkanivelet: A, B tai C; C-lonkkainen vain yhdistelmässä A- C

- kyynärnivelet: aste 0 tai aste 1; aste 1 vain yhdistelmässä 0 - 1

- silmätarkastus: ei osoita PRA / kaihi / MOA

- Näyttelyssä palkittu vähintään EH:lla eli on vähintään rotunsa erittäin hyvä edustaja.

* Yksilöt, joiden molemmat vanhemmat tai vaihtoehtoisesti kaikki isovanhemmat on geenitestattu ja genotyyppiltään PLN-normaaleja, katsotaan perimänsä perusteella PLN-normaaleiksi eikä niiltä näin ollen edellytetä PLN- geenitestiä.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rodun jalostuspohjan ylläpitämiseksi ja laajentamiseksi tiedotetaan perinnöllisen monimuotoisuuden merkityksestä sekä keinoista sen ylläpitoon. Tiedotuksella pyritään myös siihen, että sekä yksittäisten urosten omistajat että kasvattajat tiedostaisivat asian tärkeyden.

Yksittäisen koiran jälkeläisten osuutta seurataan vuosittain SKL:n jalostustietokannasta. JTO:n suositusta tiukennetaan elinikäisen ja vuosittaisen jälkeläismäärän suhteen.

Sukusiitosasteen seuraamisessa käytetään apuna SKL:n KoiraNet-jalostustietojärjestelmää ja huomioidaan sukusiitoskertoimien lisäksi sukukatokertoimet yhdistelmiä suunniteltaessa. Jalostustoimikunta tilastoi kertoimet sekä julkaisee vuosittaiset keskiarvot rotuyhdistyksen lehdessä.

Luonnetestattujen ja -kuvattujen osuutta pyritään kasvattamaan kannustamalla testaamiseen. Rotuyhdistys järjestää vuosittain luonnetestejä tai MH -luonnekuvauksia. Tiedotetaan luonteen tärkeydestä jalostuksessa mm. artikkelein K&V -lehdessä. Suositellaan etenkin jalostuskoirien luonnetestausta tai -kuvausta.

Pyritään hyödyntämään Kennelliiton käyttäytymiskyselyn ja HY:n koirien geenitutkimusryhmän raportin tuloksia käyttäytymisen ongelmakohtien tunnistamisessa ja jalostuksen ohjaamisessa.

Jalostusyksilöiden PLN-geenitestausta lisätään JTO:n suosituksiin. Munuaistestit lisätään suositukseksi muille kuin genotyybiltään normaaleille jalostusyksilöille. Munuaistestitulosten tulee olla negatiiviset. Kannustetaan myös jalostuskäytön ulkopuolella olevien yksilöiden PLN -geenitestaamiseen, jotta saataisiin mahdollisimman laaja kuva PLN -geenimutaatioiden esiintymisestä suomalaisessa vehnäkannassa. Riittävän suuri otos testattuja yksilöitä mahdollistaa mm. todettujen PLN -sairaiden lukumäärällisen vertaamisen geenin yleisyyteen sekä eri genotyyppien jakauman seuraamisen pitkällä aikavälillä. Normaaliyksilöiden osuutta kannasta pyritään vähitellen kasvattamaan. Vastaavasti positiivisten osuutta kannasta pyritään vähentämään. Jalostusvalinnat tehdään siten, ettei rodun geenipohja kapene entisestään. Viralliset tulokset pyritään julkaisemaan Kennelliiton jalostustietokannassa, rotuyhdistys kerää ja julkaisee myös epäviralliset tulokset (ks. Näytteenotto).

Lonkkavikaisten osuutta pyritään vähentämään korostamalla JTO:n suositusten noudattamista myös tältä osin. D -lonkkaisia tai huonompia ei saa käyttää jalostukseen ja C -lonkkainen tulee yhdistää A -lonkkaiseen. Vanhempien tutkimustulokset näkyvät pentuvälityksessä.

Silmätutkittujen osuus pyritään pitämään vähintään nykyisellä tasolla järjestämällä edelleenkin joukkotarkastuksia. Vanhempien koirien tilannetta pyritään kartoittamaan tukemalla näiden osallistumista järjestettyihin joukkotarkastuksiin. Vanhempien tutkimustulokset näkyvät pentuvälityksessä, huomioiden voimassaoloajat.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön vastustamista jatketaan JTO:n suosituksissa. Kannustetaan tekemään kyynärtutkimus lonkkatutkimuksen yhteydessä. Tutkimustulos laitetaan näkyviin pentuvälityksessä.

Rodun koirien ominaisuuksia (esim. käyttäytyminen, terveys) pyritään kartoittamaan jäsenistölle suunnattujen kyselyiden avulla.

Rodun ominaisuuksista ja tilasta, jalostustavoitteista ja suosituksista pyritään tiedottamaan rotujärjestön lehdessä, verkkosivuilla sekä jäsenistölle ja kasvattajille järjestettävissä koulutustilaisuuksissa.

Uusien kasvattajien ohjaus on suositeltavaa ennen ensimmäistä pentuetta: kennelnimihakemuksen rotujärjestön lausunnon antamisen yhteydessä hakijalle toimitetaan rodun JTO.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Populaatio

Vahvuudet: Rotu on melko yleinen Suomessa ja kanta vakaa

Heikkoudet: Tehollisen populaation pieni koko

Mahdollisuudet: Tuontikoirien sekä ulkomaisten urosten käytön lisääntynyt määrä, lisää eri uroksia jalostuskäyttöön, uusia aktiivisia kasvattajia.

Uhat: Populaatio pienenee entisestään, muutama vanha kasvattaja on lopettanut, rekisteröinnit saattavat pitkällä aikavälillä kääntyä laskuun.

Varautuminen: pyritään nostamaan isä – emä suhdetta

Luonne ja käyttäytyminen

Vahvuudet: valtaosa koirista hyväluonteisia, oikealla kasvatuksella suuri osa ongelmista voidaan välttää

Heikkoudet: vehnäterrieri ei sovi kaikille, käytösongelmia esiintyy

Mahdollisuudet: käytetään hyväksi ihanneprofiileita, luonnetestausten ja -kuvausten sekä käyttäytymistutkimusten tuloksia

Uhat: luonne- ja käytösongelmat lisääntyvät

Varautuminen: luonnetestausten- ja kuvausten osuuden kasvattaminen, pennunostajien tarkka valinta ja ohjaus

Terveys

Vahvuudet: Terve rotu. Avoimuus terveysasioissa. Kasvattajien valveutuneisuus ja aktiivisuus.

Heikkoudet: Perinnölliset sairaudet, erityisesti PNP, PLE/PLN

Mahdollisuudet: Löydetään keino PNP- sekä PLE -kantajien tunnistamiseksi. PLN-kantajien tunnistaminen on tullut nyt mahdolliseksi geenitestin myötä.

Uhat: Sairaudet yleistyvät entisestään; kaikissa maissa ei olla yhtä avoimia. Allergiat ja atopia yleistyvät.

Varautuminen: Tutkitaan jalostuskoirat suositusten mukaisesti. Ylläpidetään listaa PNP, PLE/PLN – tapauksista ja geenitestituloksista. Pyritään ohjaamaan kasvattajia riskien tunnistamisessa.

Rakenne

Vahvuudet: Rodussa ei esiinny liioiteltuja piirteitä. Vakavia rakennevikoja esiintyy hyvin vähän. Turkin laatu on parantunut.

Heikkoudet: Tyypin epäyhtenäisyys. Purentaviat melko yleisiä. Liikkeissä parantamisen varaa.

Mahdollisuudet: Kasvattajien välinen yhteistyö.

Uhat: Kapea geenikanta vähentää mahdollisuuksia kehittää ulkomuotoa ja rakennetta.

Varautuminen: Ulkomuototuomarikoulutus. Tiedotuksen lisääminen.

Rodun markkinapotentiaali

Vahvuudet: Rodulla on hyvä maine. Moni vehnänomistaja haluaa uudelleen saman rotuisen. Nartut ovat kysyttyjä.

Heikkoudet: Rodun kysyntä on vähentynyt. Tarjonta ylittää ajoittain kysynnän. Rotu ei sovi kaikille.

Mahdollisuudet: Pentujen kasvatus pysyy vastuullisena. On edelleen suhteellisen helppoa löytää hyvät kodit varsinkin narttupennuille. Kiinnittämällä huomiota etenkin luonteeseen ja käyttöominaisuuksiin löydetään jatkossakin potentiaalisia hyviä koteja.

Uhat: Rodun kysyntä laskee edelleen. Pentuja myydään sopimattomiin koteihin, jolloin mm. käytösongelmat lisääntyvät.

Varautuminen: Pidetään rodun maine hyvänä panostamalla etenkin luonteeseen ja terveyteen sekä pennunostajien ohjaamiseen.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Jalostustoimikunta seuraa jatkuvasti rodun tilannetta, jolloin rotua uhkaaviin ongelmiin voidaan ajoissa tarttua. Kasvattajia pyritään opastamaan julkaisemalla säännöllisesti rotua koskevaa tietoa ja järjestämällä jatkossakin kasvattajapäiviä, luentotilaisuuksia, seminaareja tms.

Jalostustoimikunta vastaa jalostusneuvontapyyntöihin ja antaa tarvittaessa jalostuksellista neuvontaa. Jalostustoimikunta kerää myös tietoja (mm. rekisteröinnit, tutkimustulokset) ja kokoaa niistä tilastoja, julkaisee kirjoituksia ja tilastoja rotuyhdistyksen julkaisuissa. Kennelliiton jalostustietokantaa pyritään hyödyntämään mahdollisimman paljon mm. tilastojen kokoamisessa. Lisäksi jalostustoimikunta kerää ja julkaisee ko. tietokannasta puuttuvia jalostuksen kannalta olennaisia tietoja mm. PLN-geenitestien ja munuaistestien tulokset, PLE/PLN- ja PNP -tapaukset.

Sukusiitoskertoimien laskeminen Kennelliiton jalostustietokannassa on valitettavasti tällä hetkellä sukutaulujen puutteellisuuden vuoksi ongelmallista. Tuontikoirien sukupolvien määrä on Kennelliiton järjestelmässä riittämätön vertailukelpoisen ja luotettavan tiedon saamiseksi. Olisi toivottavaa, että Kennelliiton järjestelmässä olevien sukutaulujen täydentämistä kehitettäisiin, jotta kasvattajat itse pystyisivät tietokannan kautta laskemaan luotettavia, tarpeeksi kattavia sukusiitoskertoimia.

Jalostustoimikunta järjestää myös jalostus- ja kasvattajapäiviä sekä erilaisia luentoja. Lisäksi jalostustoimikunta pyrkii seuraamaan rodun tilannetta muualla maailmassa pitämällä yhteyttä ulkomaille. Jalostustoimikunta seuraa tämän jalostuksen tavoiteohjelman ajanmukaisuutta vuosittain ja tekee tarvittaessa muutosehdotuksia.

Pyritään tukemaan osallistumista silmätarkastuksiin.

Pyritään tukemaan DNA-verinäytteiden keräämistä geenitutkimusta varten.

Pyritään selvittämään mahdollisuuksia saada viralliset PLN-geenitestitulokset kirjatuksi Kennelliiton jalostustietokantaan.

Pyritään järjestämään vuosittain luonnestestejä- tai MH -luonnekuvauksia.

Pyritään järjestämään ennen seuraavaa JTO-päivitystä kysely jäsenistölle rodun luonteen, käyttäytymisen ja yleisen terveystilanteen kartoittamiseksi.

Pyritään hyödyntämään Kennelliiton käyttäytymiskyselyn ja HY:n koirien geenitutkimusryhmän raportin tuloksia käyttäytymisen ongelmakohtien tunnistamisessa ja jalostuksen ohjaamisessa.

Tämä jalostuksen tavoiteohjelma pyritään pitämään rodun kehityksen tasalla ja se tarkistetaan vähintään viiden vuoden välein yhdistyksen vuosikokouksessa.

Jalostustoimikunta kerää tietoa ja kokoaa niistä tilastoja sekä julkaisee näitä rotujärjestön julkaisuissa. Jalostustoimikunta seuraa tilannetta myös KoiraNet -jalostustietojärjestelmän avulla.

7. LÄHTEET

Arvelius P., 2014. Genetic Evaluation of Behaviour in Dogs.

Beskrivningsprotokoll MH. Irish Soft Coated Wheaten Terrier. Julkaisija: Genetica. [www-dokumentti]
http://www.genetica.se/_mh_data/softcoated.pdf

Compuped/sukusiitoskertoimet.

Geenitestejä / maksanväri HealthGene: <http://www.healthgene.com/>. Laboklin: <http://www.laboklin.de/>
PLN-altistava geenimutaatio www.laboklin.de, PennGen: <http://www.scwtca.org/health/dnatest.htm>

Helsingin Yliopiston koirien geenitutkimusryhmän käyttäytymiskyselyn alustava raportti, 12/2015.
[Koirangeenit.fi](http://koirangeenit.fi)

Holmes, Maureen, 1990. The Soft Coated Wheaten Terrier.

International Breeder's Seminar 7.4.2008 Tukholma. Julkaisija: International Wheaten's Breeder Group.
[www-dokumentti] <http://www.wheatenbreedersgroup.com/presentations/presentations2008.html>

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry. Vehnäterrierin jalostuksen tavoiteohjelma 2002 – 2006.

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry. Vehnäterrierin jalostuksen tavoiteohjelma 2007 – 2010.

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n arkisto

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n www-sivut. <http://www.kerryvehna.net/>

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Käsikirja 1995.

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Vuosikirjat 1993 - 2007.

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Terveyskysely 2003 (yht. 400 vehnäterrieriä).

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Kasvattajakysely 2005 (yht. 19 vehnäkasvattajaa).

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Kasvattajakysely 2010 (yht. 11 vehnäkasvattajaa).

Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n Symposium 2010.

Kennelliiton KoiraNet-jalostustietojärjestelmä.

Laine M., 2015: MH ja LTE apuna luonteen jalostuksessa (luentomuistiinpanot)

Lappalainen, Anu. Kynäsnivelen kasvuhäiriöt. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti]
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/lonkkanivel.htm

Lappalainen, Anu. Lonkkanivelen kasvuhäiriö. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti]
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/lonkkanivel.htm

Littman, Meryl P. Wheaten Terrier PLE-PLN. Benchmarks September 1999.

Littman, Meryl P. Learning More About PLN in Wheatens. Benchmarks December 2010.

Luonnetestitulokset v. 2001 – 2015

Menna, Nina. Koiran atopia. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti]
www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/atopia.htm

MH-Rapport Alla Raser med över 30 MH-beskrivna hundar. 2009-04-02. (Ruotsissa MH -kuvattujen vehnäterriereiden ja muiden rotujen keskiarvot) Julkaisija: Genetica. [www-dokumentti] http://www.genetica.se/_mh_data/4_mh-medeltal.pdf;

MH -luonnekuvaustulokset v. 2007 – 2015

Mäki, Katariina. Perimän monimuotoisuus ja jalostuspohja. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti] <http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/monimuotoisuus.htm>

Mäki, Katariina. Sukusiitos. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti] <http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/sukusiitos.htm>

Mäki, Katariina. Tehollinen populaatiokoko. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti] http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/tehollinen_populaatiokoko.htm

Nybm, Hilde. 2008. Varför gör hundens på detta viset? (luentomateriaali) www.swtk.se, esim. http://www.swtk.se/swtk_2/flik3/dokument/HNmentalGranna2008.pdf

Sarkanen, Marjukka. Perinnölliset ja muut roduille tyypilliset sairaudet kerry- ja vehnäterrierillä. Julkaisija: Kerry- ja vehnäterrierikerho ry, Käsikirja 1995.

Soft Coated Wheaten Club of America. Wheat Health. [www-sivut: http://www.swtca.org/health/index.htm](http://www.swtca.org/health/index.htm)

Soft Coated Wheaten Club of Great Britain. Breed Handbook. 2000

Svartberg, K. & Forkman, B. 2002. Personality traits in the domestic dog

Svartberg, K., et al. 2005. Consistency of personality traits in dogs

Svartberg, K. 2005. A comparison of behaviour in test and in everyday life: evidence of three consistent boldness-related personality traits in dogs.

Svartberg, K. 2006. Breed-typical behaviour in dogs – Historical remnants or recent constructs?

Svenska Wheaten Terrier Klubb. [www-sivut http://www.swtk.se/swtk_2/](http://www.swtk.se/swtk_2/)

The Agria Study on Wheaten Health in Sweden. Julkaisija: International Wheaten's Breeder Group. [www-dokumentti] <http://www.wheatenbreedersgroup.com/Agria.pdf>

Vilken mentalbeskrivnings-profil ska den perfekta wheaten terriern ha? Julkaisija: Svenska Wheaten Terrier Klubb. 2008. [www-dokumentti] http://www.swtk.se/swtk_2/flik3/dokument/Idealprofil2008.pdf

Vaden, Shelly. What have we learned from the colony dogs? North Carolina State University College of Veterinary Medicine www.colonydogs.org, 2009

Vaden, Shelly. Do Food Allergies Cause PLE/PLN in Soft Coated Wheaten Terriers? Benchmarks 28.4 (March 2000) : ss.20-21

Vanhapelto, Päivi. Lappalainen, Anu. Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet. Julkaisija Suomen Kennelliitto. [www-dokumentti] [www.kennelliitto.fi /FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htm](http://www.kennelliitto.fi/FI/jalostusjakasvatus/artikkelit/Silm.sairauksista.htm)

8. LIITTEET

Liite 1. Kasvattajaa, koiran kauppaa, yms. koskevat määräykset ja ohjeet

1. Ohjeita nartun omistajalle

Ennen kuin nartulla teetetään pennut, tulee tarkoin harkita täyttääkö narttu tämän jalostuksen tavoiteohjelman mukaiset jalostusvaatimukset.

Nartun tulee pentujen syntyessä olla iältään vähintään 2-vuotias ja korkeintaan 8-vuotias, nartun fyysinen kunto huomioon ottaen. Ensimmäisiä pentuja ei nartulla tule teettää enää yli viisivuotiaana.

Penikointivälin tulee olla vähintään 10 kuukautta SKL:n koirarekisteriohjeen mukaisesti eikä poikkeuslupa-anomuksia tule puoltaa kuin erittäin painavista syistä.

2. Ohjeita uroksen omistajalle

Urosta ei tule käyttää jalostukseen ellei se täytä jalostuksen tavoiteohjelman vaatimuksia. Uroksen omistajan ei tule antaa urosta jalostukseen nartuille, jotka eivät täytä tavoiteohjelman vaatimuksia.

Uroksella ei tulisi olla kuin enintään kaksi pentuetta vuodessa ja mikäli sitä käytetään siitokseen usean vuoden ajan, tulisi määrän olla tätäkin pienempi. Uroksen elinikäinen jälkeläisten määrä ei saisi ylittää 7 % sukupolven, eli neljän vuoden, rekisteröintimäärästä.

3. Kasvattajan vastuu ja koiran kauppa

Luovutettaessa pennun tulee olla vähintään 7 viikon ikäinen.

Kasvattajan tulee pentuja myydessään käyttää SKL:n Sopimus koiran kaupasta -lomaketta ja hänen tulee kertoa pennun ostajalle rodun erityispiirteistä sekä rodussa esiintyvistä perinnöllisistä sairauksista ja vioista.

Kasvattajan tulee muistaa, että vaikka vehnäterrieri tunnetaan "allergiaystävällisenä" rotuna, ei se kuitenkaan ole mikään tae siitä, että se sopisi allergiaperheisiin. Allergia voi puhjeta myöhemmin ja varsinkaan koira-allergikolle ei tule suositella minkäänlaisen koiran ottamista.

Kasvattajan tulee antaa riittävät - mieluiten kirjalliset - ohjeet rodunomaisesta hoidosta (mm. turkinhoito) ja ruokinnasta sekä pennun kasvattamisesta yhteiskuntakelpoiseksi mukavaksi perhekoiraksi.

4. Muut säännökset

Kasvatustyössä tulee kaikissa asioissa noudattaa Suomen Kennelliiton yleisiä ohjeita ja määräyksiä. Tämän lisäksi Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n jäsen noudattakoon rotujärjestön säännöksiä ja ohjeita.

Liite 2.

Jalostustoimikunnan ylläpitämät sairaus- ja kantajarekisterit FN/PNP, PLE/PLN, MOA

Perinnölliset sairaudet, joita ei toistaiseksi kirjata KoiraNet –järjestelmään, päivitetty 11.5.2015

Vehniä perinnöllistä munuaisvikaa (PNP) periyttävät kantajat

Koska tämän munuaisvian periytyvyyttä tutkineet ovat päätyneet olettamukseen, että PNP periytyy resessiivisesti, on seuraavia yksilöitä pidettävä PNP:n kantajina, sillä niiden jälkeläisiä on kuollut perinnölliseen munuaisvikaan. Kuolinsyy on varmistettu patologistesti.

Suomessa syntyneet / Born in Finland:

Honeycoat's Applepie s. 16.4.1981 (Major Wheat Klipper - Major Wheat Osprey)
Major Wheat Barcarole s. 28.1.1983 (Maddalo Jubilee Prince - Major Wheat Geraldine)
Major Wheat Chardas s. 9.9.1971 (Farden Flanagan - Geijes Wheat Anne)
Major Wheat Esmond s. 13.2.1973 (Fuscus - Geijes Wheat Anne) Ruotsissa
Major Wheat Fine Fuzz s. 2.4.1985 (Valken Whirlybird - Major Wheat Yellow-Rose)
Major Wheat Hero Ine s.27.4.1986 (Valken Whirlybird - Major Wheat Yellow-Rose)
Major Wheat Robinson s.2.5.1980 (Maddalo Jubilee Prince - Major Wheat Geraldine)
Major Wheat Scimitar s. 7.10.1980 (Major Wheat Kilimandzaro - Maddalo Jubilee Princess)
Major Wheat Spearhead s. 7.10.1980 (Major Wheat Kilimandzaro - Maddalo Jubilee Princess) Norjassa
Major Wheat Yellow-Rose s. 25.2.1982 (Maddalo Jubilee Prince - Major Wheat Geraldine)
Soft-Air King s. 17.4.1986 (Lontree's Lucky Star - Soft-Air Apricot)
Teinikedon Hahtuva s. 1.4.1990 (Sentence Coming-Star - Teinikedon Katinka)
Teinikedon Huntupilvi s. 14.8.1986 (Lontree's Lucky Star - Teinikedon Orhea)
Teinikedon Hurrikaani s. 14.8.1986 (Lontree's Lucky Star - Teinikedon Orhea)
Teinikedon Kumppani s. 25.2.1982 (Maddalo Jubilee Prince - Teinikedon Gina) Ruotsissa
Teinikedon Osaaja s. 28.6.1983 (Maddalo Jubilee Prince - Teinikedon Gina) Ruotsissa
Teinikedon Partahuisku s. 14.7.1983 (Maddalo Jubilee Prince - Teinikedon Entententen)
Teinikedon Sanavalmis s. 15.3.1989 (Sentence Coming-Star - Teinikedon Auguuri)
Teinikedon Taalari s. 27.1.1985 (Lontree's Lucky Star - Teinikedon Katinka)
Teinikedon Uijatar s. 12.3.1989 (Sentence Coming-Star - Teinikedon Liuhaparta)

Tuonnit Suomeen:

Maddalo Jubilee Prince (u) (GB/FIN) s. 5.7.1977 (Clonhill Caesar - Finchwood Allgold)

Raportoidut PLE/PLN –tapaukset Suomessa

Suomalaiset vehnäterrierit, joilla on todettu PLE ja/tai PLN:n kaltaisia oireita.

Brenmoor's Formula One s. 4.5.1991 (Honeylee's Chevis Regal - Brenmoor's Alpha Phalfa) PLE
Boundary Oak Aurio s. 30.8.1992 (Brenmoor's Formula One - Wheatstone Pandora)
Grebello Dazzling Dawn s. 12.7.2002 diagnoosi 12/2010 (Elovainion Cosmos – Wildwheat's Pearl) PLN
Hellewillan Into s. 30.6.2009 diagnoosi 3/2015 (Milmeear Geragold Yankee Cowboy – Hellewillan Aamu) PLE
Jollywheat's Amiral s. 13.1.1996 .k 4/2005 (Major Wheat D's Tough Guy - Wheatstone Roxanne) PLN
Kaapelinkulman Josefin s. 27.9.2004 (Windisle Don Hugo – Wildwheat's Hope 'N Magic) PLE
Kastanja s. 30.8.2002 k. 30.9.2009 (Yonsabalene Jose-Porto – Nellie) PLN
Prombter Ronja s. 21.1.1993 (Andover Hoot Done It - Teinikedon Yllyke)
Prombter Savannah s. 15.9.1994 (Legacy Walkaway Joe - Wheatstone Sheena)
Röhvelin Funny Lilly s. 13.10.1997 (Fairylakes He's A Real Swede - Gleanngay Lil Light O'Mine)
Röhvelin Sister Lucky s. 2.1.2002 k. 3/2009 (Röhvelin Mighty Surprise – Enjoy Best Colour) PLN
Sandmarks Armada s. 29.12.2000 k. 4/2005 (Wildwheat's Morris – Sandmarks Windy) PLN
Sandmarks Zero s. 23.8.1998 k. 12.6.2009 (Red Devil De Morrigan – Sandmarks Unique) PLN
Secret Line's Quick-Witted s. 19.8.1996 k. 23.2.2006 (Major Wheat Rainbows Brite – Whisper Hey Jude) PLN
Soft-Air Storm s. 9.4.1992 (Millis Light Keeper - Soft-Air Rosita)
Sunny Pearls Arnold Around s. 21.7.1998 k. 3/2007 (Armagh Alister vom Sennhues – Merry Blue Mirabella) PLN
Teinikedon Imanne s. 7.4.1990 (Sentence Coming-Star - Teinikedon Liuhaparta)
Teinikedon Patriarkka s. 8.12.1993 (Fairylakes He's A Real Swede – Teinikedon Ravakka)
Teinikedon Uhkea s. 27.1.1985 (Teinikedon Partahuisku - Teinikedon Bamara)
Wheat Hill's Emerald Drop s. 19.4.1998 k. 12/2008 (Red Devil De Morrigan – Wheat Hill's Charming Pixie) PLE
Wheatstone Terminator s. 10.8.1992 (Andover Hoot Done It - Teinikedon Taalia)
Wildwheat's Ibril s. 27.1. 1992 (Andover Hoot Done It - Wheatstone Nataalia)
Wildwheat's Merlin s. 14.2.1997 k. 2004 (Red Devil de Morrigan – Wildwheat's Ginger Gilda)
Windbell's Beauty s. 4.7.2005 k. 6.7.2012 (Sandmarks Biscay – Merry Blue Pandora) PLN
Wonderspike's Sophie s. 25.5.1999 k. 2/2005 (Wheatstone Denzel – Wonderspike's Elmyra) PLN

Raportoidut MOA-tapaukset Suomessa

Geijes E-pentueen 3 pentua (ei rek.) s. 21.5.2011 (Geijes Cullen – Geijes Aquinna) diagnoosi 6/2011

Liite 3. Vehnäterrierin munuaistutkimusohje

Vehnäterrierin proteiiniikadon vastainen testaus perustuu Jalostuksen tavoiteohjelman (JTO) suosituksiin ja on näin ollen vapaaehtoinen, mutta erittäin suositeltava jalostukseen käytettäville vehnäterriereille. Testaaminen ei perustu PEVISAAN. Testaaminen on kuitenkin tärkeä työkalu erityisesti proteiiniikadon vastaisessa työskentelyssä. Tämän vuoksi jalostustoimikunta toivoo, että mahdollisimman moni koira testattaisiin ennen jalostuskäyttöä.

Ensisijaisesti jalostuskoiralle tehdään **PLN -geenitesti** (Laboklin). Tuloksen ts. genotyypin ollessa normaali (N/N / 1-1 = ei kanna altistavia geenimutaatioita) tämä riittää. Muussa tapauksessa käytetään lisäksi seuraavia munuaistestejä: **SDMA -testi** seerumista (IDEXX/Vetlab) ja **NAG -testi** virtsasta (Movet, Laboklin) **sekä virtsan PORT/KREA-suhde**.

Em. testejä käytetään vehnäterrierien proteiiniikadon munuaismuodon (PLN) seulontaan. Niiden avulla voidaan löytää proteiiniikatoon sairastuvat koirat jo aikaisessa vaiheessa. Koska on kyse ko. sairaudelle altistavasta geenimutaatiosta, kantaja tai homotsygootti positiivinen tarkoittaa kohonnutta sairastumisriskiä. Proteiiniikato on pahimmassa tapauksessa kuolemaan johtava perinnöllinen sairaus, jossa proteiinit karkaavat kehosta suoliston ja/tai munuaisten kautta. Aikainen diagnoosi on keskeinen sairauden hoidossa, sillä aikaisella ja oikealla hoidolla saatetaan saada proteiiniikadon oireita pysymään kurissa. Aikainen diagnoosi on myös tärkeä koiran jalostuskäyttöä ajatellen. Em. testeillä ei kuitenkaan voida diagnosoida proteiiniikadon suolistomuotoa (PLE).

Näytteenottokäytäntöjen vaihdellessa eläinlääkärikohtaisesti olisi yllätysten välttämiseksi hyvä etukäteen tiedustella, miten ko. eläinlääkäri menettelee näytteenottoon liittyen.

Virallinen PLN-testi

Virallinen Dna-testi tehdään ensisijaisesti EDTA –verinäytteestä, jonka voi ottaa esim. eläinlääkärikäynnin yhteydessä. Testiä tarjoaa tällä hetkellä eurooppalaisista laboratorioista Laboklin. Virallisen näytteenottajan käyttö ja tunnistusmerkinnän tarkistaminen on edellytyksenä viralliselle testille. Vastaus pyydetään kirjallisena. Kirjallinen vastaus tulee toimittaa jalostustoimikunnan sihteerille. Jalostustoimikunta kerää ja julkaisee testitulokset. Rotuyhdistys anoo Kennelliitolta virallisen PLN-testituloksen tallentamista KoiraNet –jalostustietokantaan. Kirjaaminen on jalostustoimikunnan saamien tietojen mukaan tulevaisuudessa mahdollista joko kerhon tai Kennelliiton kanssa sopimuksen tehneen, tutkivan laboratorion toimesta (esim. Laboklin). Ensisijaisesti suositellaan virallista Dna-testausta (vrt. epävirallinen testaus). Näytteenotto kannattaa yhdistää muuhun terveystarkastukseen tai eläinlääkärikäyntiin. Testausajankohdalla ei ole merkitystä, koska tulos ei vanhene.

Epävirallinen PLN-testi

Virallinen Dna-testaaminen on ensisijaisesti suositeltava tapa, mutta rotujärjestö kirjaa ja julkaisee myös ns. epäviralliset tulokset. Epävirallinen testi hyväksytään toistaiseksi pentuvälitykseen edellyttäen, että näytteenotto on suoritettu huolellisesti tutkivan laboratorion ohjeita noudattaen ja tulosraportista käy yksiselitteisesti ilmi tutkitun koiran tiedot ja testitulos.

Pennsylvanian Yliopiston kautta tutkitut näytteet osallistuvat samalla Meryl Littmanin yleishyödylliseen proteiiniikatutkimukseen. Aiemmin Littmanin tutkimukseen toimitettujen harjanäytteiden tulokset on koiran omistajan yhä mahdollista lunastaa itselleen toimittamalla huolellisesti täytetty tutkimuslomake maksutietoineen Littmanin tutkimusryhmälle.

SDMA, NAG ja virtsan PROT/KREA -suhde

Jalostustoimikunta ei edellytä testattavien koirien tunnistusmerkintöjen tarkistamista. Koska testit ovat suositusluontoisia ja vapaaehtoisia, katsotaan omistajan vakuutuksen riittävän osoittamaan, että näytteet/testitulokset on peräisin ko. koirasta.

Testituloksen raportoimiseen jalostustoimikunnalle käytetään munuaistutkimuslomaketta. Lomakkeen voi tulostaa rotujärjestön kotisivuilta kohdasta Jalostus / lomakkeet. Täytetty lomake ja testitulosraportit toimitetaan jalostustoimikunnan sihteerille postitse tai sähköpostitse. Lomakkeen allekirjoittamalla omistaja antaa suostumuksensa testituloksen julkaisemiseen mm. rotujärjestön julkaisuissa ja pentuvälityksessä.

**Liite 4. Vehnäterrierin munuaistutkimuslomake
SDMA ja NAG, virtsan PROT/KREA -suhde**

Vehnäterrierien PLN-seulonta

Koira

Nimi

Rek. nro

Syntymäaika

	uros		narttu

Omistaja

Osoite

Postinumero ja -paikka

Puhelin

Paikka ja-aika

	/ 20
--	------

Omistajan allekirjoitus:

Eläinlääkärin allekirjoitus tai näytteen tutkinut laboratorio:

Eläinlääkärin nimi ja nro

Lomakkeen allekirjoittamalla omistaja antaa suostumuksensa testituloksen julkaisemiseen mm. rotujärjestön julkaisuissa ja pentuvälityksessä.

Täytetty lomake liitteineen postitetaan jalostustoimikunnalle osoitteeseen:

Satu Weckman

Uotilantie 5

12700 Loppi

tai

12700 Loppi

tai

tai sähköpostin liitetiedostoi

jalostustoimikunta@kerryvehna.net

Liite 5. Kerry- ja vehnäterrierikerho ry:n korvaamat geeniverinäytteet:

Perinnölliset silmäsairaudet

Perinnöllistä silmäsaurautta (PRA, kaihi, silmien epämuodostuma- ja mikroftalmia-syndrooma MOA) sairastavilta kerry- tai vehnäterriereiltä tulisi ottaa geeniverinäyte. Kerry- ja vehnäterrierikerho korvaa geeniverinäytteen kulut edellyttäen että koiran tiedot annetaan rotujärjestön käyttöön.

Korvaushakemus toimitetaan jalostustoimikunnan sihteerille. Hakemukseen liitetään kopio virallisesta silmätutkimuslomakkeesta, lasku ja kuitti maksetusta geeninäytteestä korvausta hakevan yhteys- ja tilitietoineen.

Proteiinikato (PLE/PLN) ja perinnöllinen munuaisvika (PNP/FN)

Epäiltäessä vehnäterrierillä PLE/PLN -proteiinikatosaurautta tai perinnöllistä munuaisvikaa (PNP/FN)

Kerry- ja vehnäterrierikerho suosittelee geeniverinäytteen ottamista välittömästi. Mikäli eläinlääkäri epäilee vehnäterrierillä mahdollista proteiinikatoa tai perinnöllistä munuaisvikaa, otetaan muiden tutkimusten ohella geeniverinäyte toimitettavaksi Hannes Lohen DNA-pankkiin. Verinäytteen läheteessä on oltava maininta sairausepäilystä/sairaudesta. Kerry- ja vehnäterrierikerho korvaa geeniverinäytteen kulut edellyttäen että tiedot annetaan rotujärjestön käyttöön.

Korvaushakemus toimitetaan jalostustoimikunnan sihteerille. Hakemukseen liitetään eläinlääkärin lausunto, lasku ja kuitti maksetusta geeninäytteestä korvausta hakevan yhteys- ja tilitietoineen.

HUOM. Koiralla ei tarvitse olla varmistettua PLE/PLN -diagnoosia, eläinlääkärin epäily on riittävä peruste DNA-näytteen ottoon. Näin ollaan ajoissa liikkeellä, mutta kuitenkin vasta varmennetun diagnoosin kautta geeninäytettä voidaan hyödyntää. On siis tärkeää, että kaikki epäilyt saadaan lopullisesti varmennettua jalostustoimikunnalta saatavien ohjeiden mukaisesti. Tällöin myös tarvittavat tutkimus- ja avauskulut (ruumiinavaus ja patologin lausunto) korvataan.

Liite 6. Yhteenveto jalostussuosituksista

Jalostusyksilön tulee olla

- luonteeltaan rodunomainen; aggressiivisia ja arkoja ei saa käyttää jalostukseen
- tyypiltään ja rakenteeltaan rodunomainen
- vapaa vakavista perinnöllisistä sairauksista ja vioista, joita se ei myöskään tiettävästi periytä; toistuvia tai jatkuvia iho-oireita osoittavaa tai kutisevaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen

- Yhdellä uroksella saa olla enintään kaksi pentuetta vuodessa

- Uroksen elinikäinen jälkeläismäärä ei saisi ylittää 42 pentua, joka vastaa 7 % sukupolven (4 vuotta) rekisteröinneistä.

- Yhdistelmän sukusiitosaste on alle 3% viidestä polvesta laskettuna (Koiranet) ja kolmessa ensimmäisessä sukukatkerroin on 1 (kaikki esivanhemmat eri yksilöitä) sekä viidessä sukupolvessa vähintään 0,9 (vähintään 56 eri yksilöä 62:sta).

- Jalostukseen käytettävä yksilö tulisi olla luonnetestattu tai MH-luonnekuvattu.

- Jalostukseen käytettävä yksilö tulee tutkia seuraavilta osin:

- PLN-proteiinikato: PLN-geenitesti *

- munuaistoiminta: SDMA-testi seerumista, NAG-testi virtsasta sekä virtsan prot/krea -suhde, kaikista tulos negatiivinen / viitearvojen sisällä (ei koske PLN-normaaleja, voimassa 6-12kk)

- lonkkanivelen kehityshäiriö: lonkkatutkimus

- kyynärnivelen kasvuhäiriö: kyynärniveltutkimus (koskee v. 2011 alkaen syntyneitä)

- kaihi, PRA ja MOA; silmien epämuodostuma ja mikroftalmia -syndrooma: silmätarkastus, voimassa 24 kk

-Terveystutkimusten tulosten on täytettävä seuraavat suositukset:

- PLN-genotyyppi normaali 1-1 tai kantaja 1-2, kantaja (ja positiivinen) vain yhdistelmässä normaalin kanssa

- SDMA- ja NAG- munuaistestit sekä virtsan prot/krea -suhde tulos negatiivinen / viitearvojen sisällä (huom. ei vaadita PLN-normaalilta)

- lonkkanivelet: A, B tai C; C-lonkkainen vain yhdistelmässä A- C

- kyynärnivelet: aste 0 tai aste 1; aste 1 vain yhdistelmässä 0 - 1

- silmätarkastus: ei osoita PRA / kaihi / MOA

- Näyttelyssä palkittu vähintään EH:lla eli on vähintään rotunsa erittäin hyvä edustaja.

* Yksilöt, joiden molemmat vanhemmat tai vaihtoehtoisesti kaikki isovanhemmat on geenitestattu ja genotyypiltään PLN-normaaleja, katsotaan perimänsä perusteella PLN-normaaleiksi eikä niiltä näin ollen edellytetä PLN- geenitestiä.

Uusi/muutettu suositus

Muokattu 14.3.2017 SKL:n JTT:n kommenttien perusteella.